

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Рік XXV.

Січень

Ч. 1.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 18 зл. річно
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове conto: 151.092

ЗМІСТ:

Наш білянс	1—5
о. Др. Г. Гостельник: Чому большевики переслідують релігію	5—11
о. Петро Дзедзик: Стигматизація Тереси з Коннерсрайт	11—17
о. П. Х. Іверська Божя Мати	17—21
З нашої біди	21—24
о. Петро Хомин: Каплиця Духовної Семи- нарії у Львові	24—31
о. А. Лошиній: Наш союзник	32—
Всячина	32—40
Проповіді	1—16

Чвертьстоліття на Митрополичому престолі

ювілейна книга „Богословії“ видана під редакцією о. проф. Дра Й. Сліпого, Львів 1926. —

Вона повинна стати настільною книжкою у кожного священика, головню в сьому ювілейному році.

Ціна 12 зол.

Замовляйте в Адміністрації „Богословії“,
Львів, Коперника 36

Церкви купують С В І Т Л О лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

Львів, вул. Окружна 15 (Бічна Кульпарківська 9)

Численні признання за добірний товар; наші трійці і поставники безконкурентні. Диплом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго. — — — Жадайте цінників.

Стоматолог-дентист

Др. Стефан Дмоховський

з Перемишля перенісся до Львова,

де урядуеть при вул. **Сикстуській 35**

Телефон 79-72.

Прецизійна дентистична техніка. Порцелянові корони

Апарат Рентгена.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 18 зл. річно
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове конто: 151.092

Наш білянс

Конець старого, а початок нового року — хоч ся зміна не має у життю одиниці, а тимбільше у життю суспільности чи народу ніякого рішаючого впливу — рік річно дає нагоду тій одиниці чи збірноті поглянути на пройдений цілорічний шлях, заналізувати цілорічну працю, пляни, задуми, піднести усі додатні і відємні сторони тієї праці та вкінці витягнути з того всього належні висновки на майбутнє. І тільки з того погляду зміна року має якесь значіння, оскільки вона являється тим новим етапом на шляху життя. Бо кожний новий етап повинен — у вічнім прямуванню вперед, до досягнення намічених цілей і ідеалів — виказувати щораз то більше плюсів, а менше мінусів, инакше людина, суспільність чи инша організована цілість не йде вперед і не наближується до здійснення тих ідеалів, але стоїть на місці, або й відступає назад.

На переломі двох років повинні й ми, духовенство україн. гр.кат. Церкви, кинути оком на всю нашу працю і змагання у минулому 1929. році, піднести усі творчі моменти тієї праці, усі додатні прояви нашої діяльности, усі радісні хвилини нашого життя, а притому не затаїти ні одної невдачі, ні одної відємної сторінки того життя, все одно, чи той негативний прояв завинений нами, чи ким иншим.

А щоби осуд про вислід нашої цілорічної праці випав по змозі як найсправедливіше, мусимо собі усвідомити весь тягар нашої праці і нашого положення. Наші завдання у змінених світовою війною політичних, суспільних і матеріяльних обставинах куди тяжші і відповідальніші, чим вони були в часах довоснних, а наше положення, моральне і матеріяльне многократно погіршилося. Наше духовенство у великій своїй більшості накопалося у матеріяльній нужді,

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 3060

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

котра з року на рік ще буде збільшатися. Забезпечення нас самих чи наших родин ніяке. Безповоротно минули вже ті часи, коли наше духовенство могло жити безжурно й до якоїсь міри і вигідно, нинішнє наше життя се повсякчасна боротьба з недостатками, вічна жура за насущний хліб, важке звязування кінців до купи.

Крім тих клопотів матеріальної натури в нас багато труднощів і перепон у нашій душпастирській праці. Проти нас станули всі: адміністраційні чинники що карають нас неузасадненими карами за вживання рідної мови в урядуванні, що виривають зпоміж повіреного нам стада щораз то більше число вірних за ціну кусника хліба, сусідське духовенство, з котрим, на жаль, приходиться нам зводити бої за вдержання повірених нам душ при своєму обряді, протестантські секти, що, використовуючи матеріальну нужду народу, намагаються при допомозі гроша відірвати його від прадідної віри, православна агітація, що — хоч яка вона безідейна і анемічна — використала різні пригожі їй обставини і вспіла усадовитися на західних окраїнах нашої церк. провінції, а вкінці страшна демагогічна агітація комуністів, що намагається вирвати загалом усяку віру з душі народу та його морально знищити. Як бачимо, проти нас станув один сильний боєвий фронт, що намагається наші зусилля параліжувати, нашу працю нищити.

Положення незавидне. На такому чорному тлі нинішньої дійсности праця наша у минулому році виходить все таки як прояв творчий, додатній. Вона на всіх ділянках подвоїлася, а то й потроїлася і духовенство тим дало доказ, що доросло до тих великих заздань, які до нього ставить життя. Ми ростемо і кріпшаємо та підносимося з руїн війни. І хвала за се Господеви!

Наша душпастирська праця і в сьому році не тільки не ослабла, але наявно поглибилася. Наш єпископат зріс. Основання у многих парохіях нових брацтв, як Нсв. Тайн, Апост. молитви, МБ. Неустаючої допомчі, Доброї смерті, солідніші проповіді і катехизації, започаткована акція організації дівчат-служниць по більших містах усіх трьох епархій, уладження соток місій і реколекцій для простолюддя, інтелігенції й духовенства, величаве відсвяткування ювілею з нагоди 50-ліття священства св. Отця у всіх майже парохіях, переповнені підчас богослужень церкви, натовп при сповідальницях — се все як найкрасший показчик душпастирської праці духовенства.

Минулий рік приніс нам також деякі додатні і потішаючі прояви праці над своїм забезпеченням. Духовенство побачило нарешті ту безпеку, яка йому грозить матеріальною руїною і повним зубожінням, покинуло дотеперішню інерцію і байдужність та стало продумувати над серед-

никами, щоби забезпечити як не себе, то бодай свої родини перед грядучою матеріальною нуждою. Львівський „Комітет допомоги вдовам і сиротам по священниках“ після дворічної праці може похвалитися великим успіхом: купив кам'яницю у Львові, котра згодом дасть захист десяткам вдів і сиріт. Жаль, що подібні почини в Тернополі заломалися. Такі дома повинні стати у всіх більших містах нашої церковної провінції і для такої ціли повинно духовенство всіх трьох наших епархій відмовити собі навіть одномісячної платні. На листу львівського комітету складають свої датки не тільки жонаті священники, але й вдівці і безженні, що є теж гарним і радісним об'явом. Також близький до зреалізування плян будови санаторії для священників в котрійсь із наших кліматичних місцевостей, а досі не приступлено до будови тільки тому, бо ждється на апробату духовенства щодо вибору місцевости. Се під сим оглядом лиш скромні початки, але маймо надію, що сей рік принесе ще більше успіхів.

До наших минулорічних здобутків не можемо не зачислити ще більшого зросту серед нас самих зацікавлення справами нашого обряду, нашої церк. історії, нашого становища у всел. катол. Церкві та нашого відношення до церковного Заходу і Сходу. Ми ще більше утвердилися у нашому переконанню, що ми по обрядови, духови, традиції і загалом своїм походженням східні і що на те наше східне походження не сміємо глядіти з почуттям сорому, чи якогось збентеження, але воно повинно нас сповняти гордістю і запалом, внести до кат. Церкви плоди праці Церкви східної як рівновартної із західною. На майбутнє мусимо у нашій праці, науковій чи проповідничій, звернутися лицем на Схід і черпати з обильних скарбів східного християнського духа перш за все поміч і піддержку у нашій праці, а відтак маємо ті скарби в солідній науковій обробітці показати Заходови і тим зрегабілізувати церк. Схід, а себе зробити рішачим чинником у всіх зносинах між кат. Заходом а незєдиненим Сходом. З тою метою основано у минулому році Богословську Академію у Львові, що теж немало причинилося до зросту нашого значіння в очах католицької і незєдиненої Церкви. Завдяки Бог. Академії і Богосл. Наук. Товариству маємо вже цілий ряд наукових і богословських праць.

Щодо нашої роботи народньої—то і тут духовенство, як усе, в перших рядах. Воно ревно працює на провідних і рядових становищах на полі культурно-освітнім, кооперативнім, а навіть політичним. Можемо сміло сказати і не буде се ніякою самохвальбою, що там найкраще розвиваються читальні чи кооперативи, там росте здорова національна свідомість, де духовенство працює. Сюди належить зачислити

і ту працю, за яку все духовенство взялося просто відрухово, а яка має на меті ліквідувати комуністичні впливи і сектантський хаос, бо хоч духовенство веде ту працю в першу чергу для оборони Церкви, веде її також для того, щоби захоронити нарід перед розбиттям і моральним зіпсуттям.

Се все у нашому річному білянсі наші активи. Зваживши горі вичислені обставини, серед яких приходить ся нашому духовенству працювати, мусимо по совісти ствердити, що тих успіхів у минулому році більше, чим невдач.

Відємні сторони у нашій минулорічній праці є також, як є вони у всякій праці, одиничній чи збірній. А ті мінуси дуже болючі, тим болючіші, що торкаються у першій мірі нас самих і обнижують нашу вартість в очах власних і супроти посторонніх.

До найбільшої болячки минулого року належала наша розєднаність, брак спільної мови не тільки у справах ідеологічних і теоретичних, але в справах нераз чисто практичних. Перед нами стоїть сильний фронт наших ворогів, а ми, замість обєднатися до відпертя ворожих наступів, поробили між собою свої власні гурти і воюємо. Нам байдуже, що нас розкладають всілякі секти, що проти нас комунізм узброює своїм їдовитим оружжам наших таки парохіян, ми навіть не червоніємо зі стиду, що така слаба, розбита внутрі православна Церква вириває нам парохію за парохією — ми на те все невразливі, бо ми... воюємо. Замість міцно обєднаного духовенства одної церковної провінції ми утворили вже три, кордонами відмежовані територіяльні одиниці, які себе не узнають і з собою воюють. На кожній такій території священники жонаті, безженні і монахи, а між ними також суперництво: не те ідейне, благородне, у праці, але те нерозумне, горде, нехристиянське, де один рід виноситься понад другий і відмовляє йому всякої вартости. В нас потворилися партії і групи, котрі взаїмно себе побороють. А підчас всякої війни атмосфера піднесена, нерви напружені і над міру вразливі, тому немає в нас того загального признання для якоїсь праці, будь вона наукова, організаційна, чи яка инша, в нас тільки критикоманія, глум, кпини, а в найкрасшій випадку промовчування всього, що робить „не наш табор“. Найрозумнішу думку і найвлучнішу заввагу, піднесену одною стороною, сторона противна зуміє так зогидити, так обезцінити, що ніяка виміна гадок, ніяке духове зближення серед таких відносин між нами (Христовими священниками!) часом просто неможливе.

І се найбільший дефект у нашій минулорічній праці, наш первоначальний блуд, найслабша сторінка нашого життя, що не дає нам взятися за зреалізування багатьох плянів, а вартість всеї нашої, вже зробленої роботи значно

обнижує. Від тих спорів і від того розбиття ми вже багато потерпіли — в очах своїх і чужих, прихильників і противників, а наше значіння і наш престиж ще більше будуть падати, якщо не завернемо на правий шлях, бо памятаймо, що з упадком нашим паде Церква і віра загалом, паде нарід, бо ми „соль землі, аще же соль обуюєть, чимъ осолится“?

Тому новий рік мусить стати роком згоди, початком нашого об'єднання, скоординовання всіх наших сил для спільної мети. Нерозбиваймо себена епархії і деканати, на священників жонатих, безженних, чи монахів, але єднаймося, лучімся вузлами взаємної любови, братнього вирозуміння, для оборони загроженої віри і Церкви, для рятування нашого існування. Наші вороги не глядять на се, з котрої ми епархії, чи жонаті ми, чи безженні, але всім нам голосять загладу.

Для санації тих нездорових наших взаїмовідносин мусимо принести жертву із своїх амбіцій, упереджень, ненависти, впертости і зложити їх на жертівнику красшого найбутнього Церкви і народу.

Світлий ювілей Високопреосвященного Митрополита, тієї Синтези усеї нашої всесторонньої праці, наших ідей і височин змагань, що його всі святкуватимемо в сім році, хай стане початком тої згоди і єдности, овіяної Христовим духом, а буде се найкрасшим дарунком для великого Ювілята від усього духовенства.

Редакція

ЧОМУ БОЛЬШЕВИКИ ПЕРЕСЛІДУЮТЬ РЕЛІГІЮ?

Те, що большевики виробляють з релігією, в людській історії ще не чуване й не видане.

Вправді бували й давніше переслідування релігії, але вони мали релятивний характер: одну віру нищено на користь другої. Щойно в найновіших часах, вперше підчас великої французької революції під кінець 18. ст., в релігійних переслідуваннях обізвалася атеїзмом заражена суспільна психа.

Всежтаки ті переслідування, у Франції і в останніх роках у Мексику, цілою своєю силою зверталися не так проти релігії загалом, як проти пануючої (в обох наведених випадках католицької) релігії, отже властиво були вони бунтом проти пануючої Церкви і пімстою, а до того не довго тривали.

Инакший характер має большевицьке переслідування релігії. Большевики засадничо поборюють не тільки всі Церкви, але й релігію, як таку. „Релігія се опіум для

народа" — се їх клич. Вони поставили собі за мету: цілком викоринити всяку релігію з людського життя. Тай розмірами простору, часу й системою перевищує їхнє переслідування всяке інше, що було. В такій великій державі, якою є СРСР, вже 12-тий рік державний уряд — і сам, адміністративним способом, і через свою партію, горожанськими способами — безупинно переслідує всяку віру, святині замінює на клуби безбожників, на кінотеатри, музеї, тощо, кладе на них просто неможливі податки, організує явні богухульні демонстрації проти релігії, своїх урядників і робітників і всяку людину вишуканими способами карає, якщо вони ходять до церкви, зборює навчати дітей релігії до 18 років, в школах виховує діти в атеїзмі і в розпусті... Ще треба зважити, що се діється в нинішніх часах, коли державна статистика, особливож у большевиків, така точна, що кожда людина знаходиться в державній евіденції і під „охороною“... Можемо собі уявити, що для віруючих большевицьких підданих такий стан мусить бути такою зморою, таким психічним пригніченням, що — „світ кінчиться“ (красшої фрази не вмію підібрати).

Весь віруючий світ співчуває з тими правдивими новочасними мучениками за віру, „імже ність числа“ (нові часи зробили війну загальною — кожда родина мусить у ній брати участь, а так само й релігійне переслідування, — статистика!). Але з самого співчування не будемо „мудримі“. Треба нам найти причини, котрі большевиків поривають до такого протирелігійного божевілля, щоб ми могли тут на місці задалегідь поборювати ті причини, оскільки вони також у нашому середовищі являються.

Чому большевики переслідують релігію?

По перше: кожда релігія є нетолерантною, бо се лежить в її внутрішньому змислі. Сей змисл у ніжній формі висказав Ап. Павло до царя Агрипи: „Я молив би Бога, щоб і в малім і великім, не тільки ти, але також усі, що слухають мене нині, сталися такими, яким і я є“ (Дія. 26, 28).

Інші віруючі люди замість „я молив би Бога“ тут сказали би „я хочу“, „я стремлю до того“. Релігія спасає.

Отже хто переконаний у правдивості своєї віри, той хоче й інших спасти — тим більше, що поширення його віри й для нього самого стає новим доказом для правдивості його віри. Зрештою такий тут релігійний інстинкт (навіть відчуваємо відразу до інших вір).

Атеїзм, оскільки ще не є зовсім здецидований (реліг. скептицизм), може виступати тільки як філософія (теорія). Оскількиж він здецидований, виступає з характером віри, бо займає її місце і перебирає на себе її функції — хоче „спасати“ людство („незряче, терпляче задля власних уро-

єнь..."). В більшовиків атеїзм здецидований, навіть програмовий, отже виступає з характером віри.

По друге: більшовики се політична, а тепер навіть державна партія. Для сеї партії релігійна приналежність поодиноких її членів не є „приватною річю“, але загальною, явною і програмовою. Комуніст після програми партії мусить бути атеїстом. Через те атеїзм став „душею“, себто загальною, об'єднуючою формою партії. А се характер питомий релігії, яка одиниці скупчує в одно товариство й надає їм спільну психічну форму. (Виступає притім прикра іронія для більшовиків — прикра, якби вони були чуткими на такі „делікатні“ річі, — що вони давніше, доки не мали влади, завсіди голосили, а тепер у своїх державних „скрижалях“ — ніби законах — помістили, що „релігія се приватна річ, кождий може визнавати віру, яку хоче“, а від своїх компартійників програмово жадають атеїзму тай урядників викидають за їх віру... Подібних зломів та іроній у більшовиків повно)

По третє: більшовики виступають як „спасителі“ людства, як творці „нового світу“. Своєю програмою хочуть вони ушасливити людство, „спастися“ його. Всіх хочуть зробити комуністами, отже після програми й атеїстами. Вірою їхнього „нового світу“ має бути атеїзм. Ся квестія пересуджена а пріорі силою партійної програми.

Ось тут уже стрічаємо виразне лице воюючого більшовицького атеїзму, й саме отся прикмета їх атеїзму надає йому характеристику релігії *par excellence*.

По четвєрте: Більшовики одідичили атеїзм по соціалізмі, по соціал-демократичній партії. Творці соціалізму й соціал-демократичної партії не були ніякими філософськими велитами. До правдивих філософів вони структурою свого духа, так відносилися, як студенти висших класів гімназії до своїх професорів. Легкодушність у думанню, незібрання всіх ниток, недодумання, молодечий запал до „своїх“ ідей, демагогічна диспозиція, революційність, велике „ми“ в малій душі — се основні черти їх психічної характеристики. Такі типи се найбільше пригожий матеріал для чуттєвих реакцій, де людина обманює себе, що не чуття, але розум диктує їй саме так реагувати.

Нездібні оперувати чистими абстракціями в річах, що їх живо обходять, нездібні поставити належних розрізнень і відрізнень, творці соціал-демократизму стали ворогами релігії передовсім тому, що зненавиділи „старий світ“, у якому релігія була пануючим чинником, а Церкви попирали державні устрої і влади „старого світу“ тай осуджували соціалізм. Як то кажеться, соціалдемократи „з водою вилляли й дитину“... Власне в часах найбільших творців соціалдемократизму в Німеччині розпановився кретинсько-плитонький,

матеріалізм (Vogt, Moleschott, L. Büchner, Ludw. Feuerbach), й соціалдемократи, ніби найбільші „поступовці“, люди „майбутнього світу“, приймали матеріалістичні мудрощі за складову часть своєї програми, своєї „віри“.

Большевики виступають не тільки як спасителі людства, але ще виразнійше як бурителі „старого світу“ (сеж лекше!), а що релігія є одним з головних стовпів у „старім світі“, тому большевики конче хочуть завалити сей стовп...

По п'яте: Большевики се добре розуміють, що їхня програма й релігія взаємно виключають себе. Отже доки між людьми існує релігія, доти їх програма не може бути здійснена. Большевики жадають від своїх підданих зректися родинних і взагалі моральних почувань, не допускати до своєї свідомості ніяких таємних, містичних почувань і гадок про життя-буття, в ніщо не вірити, тільки в большевицьку програму, яка хоче наскрізь змеханізувати людину, зробити її бездушним колісцем у „комуністичній машині“.

А власне релігія найбільше перешкоджує такому змеханізованню людини: релігія дає людині надземську й абсолютно індивідуальну вартість, духовий світ ставить висше матеріального, плакає й розвиває „містичний змісл“ людини і т. ин.

По шесте: Від ідеального, ущасливлуючого комунізму, задля котрого большевики зруйнували „старий світ“, вони й нині, по 11-ти роках своєї безоглядної диктатури, так далеко, як далеко були від нього в 1-шій році свого панування. З „райських“, „месійних“ обітниць комунізму не здійснили ніодної. „Революція“, т. зн. насильна зміна державно-суспільного ладу ще триває, й не тільки триває, але становить найвисшу засаду для большевицького режиму. Діло „перевернення всіх вартостей“ (Ніцше) розпочате, одначе не вдається, тягнеться в безконечність. Отже треба вишукати якусь причину невдачі, треба обіцювати, багато обіцювати. Взагалі треба робити „рух“, великий рух, щоби заглушити нужду й розвал — наслідки комуністичних експериментацій.

Церква, релігія, релігійне виховання — ось се ті, большевиками вишукані, причини. Якщоб большевики зовсім щиро й прихильно відносилися до Церкви й релігії, якщоб не мали заміру не то знищити їх, але навіть перешкоджувати їм, то комуністичні експериментації виступали би в своїй марній, нічого не обіцуючій наготі: для кожного стало би ясно, що матеріальне суспільне положення при таких експериментаціях не може поліпшитися ані за рік, ані ані за два, за три, за десять років...

Віра в комунізм — навіть у самих більшовиків — мусіла би вскорі скрахувати. Більшевицькі проводирі настільки мудрі, щоб не допустити до такого скраховання. Віру в комунізм вони узалежили від позитивної релігії: віра в комунізм має зайняти місце позитивної релігії, отже вперед має знищити її. Через таку асоціацію ідей і стремлінь віра в комунізм дістає визначну релігійну закраску, стає „великим ділом“ (pendent-ом до релігії), ділом, яке може багато обіцювати навіть під матеріальним оглядом (забрати з церков н. пр. всі дзвони, всі дорогоцінності, церковні будинки), ділом, якого наслідків математично не можна обчислити, зате можна фантазувати про ті наслідки, скільки хочеш і як хочеш (мовляв: коли нестане релігії, то витвориться нове людське середовище, яке буде вповні відповідати комуністичним формам і доведе комунізм до розцвіту...).

Вкоротці: переслідуванням Церкви й релігії більшовики — наче фіговим листком — скривають марну наготу своїх комуністичних експериментацій.

Щойно на підставі сього можемо зрозуміти прогрес більшовиків у переслідуванні релігії: з кожним роком вони щораз більше переслідують релігію (вже знесли неділю, заборонили обходити свята, заборонюють дзвонити, носяться з думкою забрати всі дзвони і навіть всі церкви).

Сталін, нинішній большевицький диктатор, перед кількома роками в віденській „Neue Freie Presse“ опублікував був свою думку, що вже наспів час, коли в большевії „революцію“ вже треба закінчити і кождий зможе свобідно визнавати свою віру... Що він хотів тим своїм світовим виступом осягнути, се для нас тайна. Одначе пізніші випадки в большевії свідчать, що революція не закінчена, що релігію там переслідують ще тяжше. Комуністичні експериментації задовго тривають, нужда змагається й пригнічує людей — щож дальше робити?

Комуністична революція вдійсности вже скрахувала. І тільки атеїстичною революцією більшовики продовжують революцію — скривають крах своєї властивої, комуністичної революції.

Такий стан річий каже, що більшовики, чим дальше, тим тяжше переслідуватимуть релігію, бо в тім бачуть єдиний ратунок для себе.

* * *

Большевицькі атеїстичні експериментації, коли переминуть, будуть цінною досвідною ілюстрацією для атеїстич-

них кличів новочасної культури. Якщо большевизм довго вдержиться, й доведе аж до замкнення всіх релігійних святинь, так буде се вікова розправа християнства з воюючим атеїзмом. Вислід сеї розправи вже нині зарисований: навіть якщоб большевики дійсно знищили християнство в своїй державі, то перемога була би тільки льокальна й не окончена (як давні перемоги магометанства).

Алеж тяжко й гірко переживати отсю кризу.

Ми в сусідстві большевії з природи річи находимося під більшим її тисненням. Коли в сусідстві вогонь, то люди захищають у себе все, що легко запальне.

Так повинні й ми поступати з большевицькою небезпекою. Іде передовсім про оборону наших вірних перед атеїзмом.

а) Всяка соблазнь між духовенством, злі обичаї, здирство, скупість, захланність, надуживання церковної влади, гордість, „панство“ — се все нині вода на млин воюючого атеїзму. І тому всіх таких лихих проявів життя духовенства повинно нині вистерігатися, як огню. Особливо треба підчеркнути надуживання церковної влади, відношення до вірних на зразок відношення поганських князів, що „панують“ над своїми підданими. Таке „пановання“ на церковних становищах не тільки зражує вірних до духовенства, а вслід за тим і до Церкви та релігії, але навіть викликає в них пристрасть пімсти, що, як ми бачили, є одною з історичних причин новочасного воюючого атеїзму. А душпастир, що так поступає, часто не здає собі справи з того, або навіть годі й переконати його про се. В церкві все повинно діятися з любови й після совісти. Хто має багатство, має жити так, як колиб не мав багатства; а хто має власть, має нею орудувати так, як колиб не мав влади: має давати розпорядження не тому, що він може змусити вірних до послуху, що для нього так добре, але тільки з таких мотивів, які находять признання в загалу чесних і побожних вірних. Власне сей критерій сам Христос ставить. По представленню нашої справи перед двома-трьома свідками каже нам заапелювати до Церкви (Мт. 18, 15—17). Первісне й основне значіння слова „церква“ се громадний релігійний збір (жид. „кагал“). Значить, що Христос громадну релігійну совість ставить за мірило того, чи добре робимо, чи зле. Отже поступовання священника повинно бути таке, щоби находило признання всеї громадної релігійної совісти.

Кожний з нас власне після того „мірила“ повинен іспитувати самого себе.

б) Нині не досить проповідати тільки про Христа, Богородицю, святих, про гріх і чесноту... Треба передовсім плекати те релігійне коріння, на котре воюючий атеїзм

вперше наступає. Се духовий, містичний змисл життя - буття.

Новочасна культура своїм непомірним розвоєм техніки дуже пригнічує сей змисл, відриває наші інтуїції від божих творів, а звертає їх до людських діл, і в той спосіб родиться віра в „людське царство“ замість у „небесне царство“ (фабрики, димарі, гудки для большевиків тим, чим для нас церкви, вежі, дзвони).

Разураз треба перед вірними розвивати тайну буття й життя, істновання душі, позагробового життя, істновання Бога і т. ин., що є складовою частию основ християнської віри. В кого розвинений містичний змисл життя, сей ніколи не стане атеїстом.

Пильнуймо Христового скарбу між нашим народом, бо ворог наче той „ревучий лев“ ходить по нашому народі.

о. Др. Гавриїл Костельник

о. Петро Дзедзик

СТИГМАТИЗАЦІЯ ТЕРЕСИ З КОННЕРСРАЙТ У СВІТЛІ КРИТИКИ

(Продовження) ¹⁾

Знаюмо правдою є, що психічні процеси, через тісну злуку душі з тілом, мають дійсно величезний вплив на тіло людини. Отже зі щоденного досвіду відомо нам, що дуже сильні душевні зворушення, чи то з приводу надмірної радості, чи надмірного смутку, також у випадку наглої небезпеки життя або переражаючої вістки, можуть спричинити дуже лихі наслідки для здоров'я, а то й життя людини, як напр. нагледі посивіння, божевілля, або й нечаяну смерть в наслідок удару серця. Правдою є також, що при помочи сугестії підчас гіпнози, чи автосугестії удалось викликати природню весікацію, отже почервоніння шкіри на подуманому місці руки чи ноги, повстання міхурців, а навіть появу на поверхні шкіри одної-двох капель крові; і нема причини відкидати пояснення анімистів, яким вони роблять нам зрозумілим той фізіологічний процес, що спричинює таку весікацію. Але ніяка природна весікація не зможе ніколи рівнятися із явищем стигматизації в Коннерсрайт, бо те, що вона навіть, при за-

¹⁾ Гл. Нива з р. 1928. ч.ч. 6, 7-8, 9, 10, 12.

стосуванню найсильнішої сугестії, змогла виказати, не стоїть у ніякому порівнянні до подій в Коннерсрайт. Найвисший ступінь такої штучної стигматизації весікації досягнув німецький рудокоп Павло Дібель (Diebel), який продукувався недавно (в люті 1928. р.) у Відні, Бреславі, й ин. містах Європи; своїми продукціями хотів Дібель і лікарі - анімисти доказати, що події в Коннерсрайт не є ніяким чудом, бо таке саме явище стигматизації, яке діється в Коннерсрайт, зможе й Дібель викликати. Отже чого dokonав Дібель? Після добрих 10-ти минут почала червоніти, під впливом автосугестії Дібеля, шкіра повисше правого коліна, а після дальших 5 минут виступило 2 каплі крові. І на цьому скінчився експеримент¹⁾. Обіцяно було вправді, що Дібель запродукує ще стигму кровавого хреста на грудях, але на обіцянці й скінчилося...; що більше: не тільки нічого більше не зміг Дібель запродукувати, але й те, що так тяжким зусиллям вспів доказати, тяжко відпокутував: Бо через надмірне напруження умових функцій при стосуванні автосугестії підчас своїх продукцій, попав Дібель у нервову недугу: мозгову грипу, з якої ледви недавно (у вересні 1929) виздоровів,²⁾ витративши весь зароблений своїми „штуками“ гріш на лікування.

Тож коли поставимо побіч себе оба ці явища: весікацію Дібеля і стигматизацію Тереси, то вдарає нас така величезна різниця, що годі навіть порівнювати одно з другим. Бо яке тут порівняння між незначним почервонінням одного місця на шкірі ноги, а 8-ма глибокими, аж до костий сягаючими ранами, яке порівняння поміж 2-ма каплями крові, витисненими так великим накладом енергії, нервів і сили волі медіума, а так обильним, а самочинним й наглим впливом крові з ран, де зі самої тільки рани серця Тереси, як досліджено, випливає кожної п'ятниці майже пів літри крові?! До того весікація Дібеля основно різниться від стигматизації Тереси ще й тим, що весікація ступенево повстає і скоро зникає, а т. зв. „рана“ — (— бо властива рана при весікації ніколи не повстане! —) дається за поміччю медицини вилікувати, а стигматизація повстає нагло, а рани її ніяким способом не дадуться загоїти. Отже, якщо хтось хотівби на основі явища весікацію Дібеля пояснити природним способом стигматизацію Тереси, той мусівби знайти посередний вид природної стигматизації, який бувби переходом між одним явищем, а другим, бо природа не знає скоків! А та-

¹⁾ Поп. Dr. K. Kiefer o. c. ст. 54—55. і D. N. Licht 1928. 55 ст.

²⁾ Гл.: „Bergmann Diebel in Not“ (D. N. Licht 1929. ст. 262).

кого переходу, мимо великих зусиль анімистів, не найдено. Так само неможливо порівняти голодівки модерних „голодняків“, з голодівкою Тереси. Організм голодняка, — який при помочи автосугестії й сили волі потрафить заледви кілька тижнів перебути без їди (хоч звичайно не без води!), — згідно зі законами природи постійне худне, тратячи пересічно денно більше, ніж фунт ваги, (через 30 днів 45 фунтів), а ось читали ми недавно в часописах, що італійський атлет — голодняк Сакко, бажаючи встановити у Лондоні рекорд голодівки, після 65-ти днів голодування занедужав, зовсім виснажений і вичерпаний зі сил, на голодову недугу, яка й закінчилась його смертю у лондонській лікарні.

Зовсім неподібне явище стрічаємо у Тереси, де вона вправді тратить кожної п'ятниці, підчас своїх переживань 5 kg. ваги, але їх скоро, (— як це однозгідно констатовано лікарями, —) немов на глум всяким природним законам, з нічого відзискує назад, не приймаючи не тижнями, чи місяцями, а літами ніякої поживи, ні напиту, а задержуючи при тім постійну вагу 55 kg. Таке явище ні пояснити, ні запродукувати природними силами ніяк не дається; воно виходить далеко поза границі природного.

А може яким природним способом дається пояснити арамейська мова Тереси? Тут вказують анімисти на т. зв. „говорячі“ медіа, що в гіпнозі чи в трансі говорять чужими мовами, яких ніколи не вчилися і яких в нормальному стані не вміють. „Одна неосвічена дівчина“, каже прибічний лікар папів Льва XIII і Пія X Dr. Laponi¹⁾, „погружена в штучний, гіпнотичний сон, почала нагло виголошувати частину якоїсь латинської промови, якої зовсім не розуміла. Всі були дуже здивовані тим випадком, але після кількох місяців довідалися, що саме дядько цієї дівчини рецитував раз ту частину промови в її присутності. Отже підчас гіпнози повторила дівчина плинно й дослівно те, що чула єдиний раз перед кількома літами“²⁾ а „клясичний є випадок, що його подає Micha: молодий різник у нападі божевілля рецитував цілі сторінки з Phadry Rac n-a. Коли опісля виздоровів, розповів лікарям, що єдиний раз тільки

¹⁾ Prof. Dr. med. Laponi: Hypnotyzm i spirytyzm (польський переклад) ст. 67 — 8.

²⁾ Про зовсім подібний випадок читав я (— автора хвилюю забув —), що сільська дівчина, будучи куховаркою у священика, доктора богословії, чула раз, зовсім нехотючи й випадково до кухні, як у сусідній кімнаті сей священик голосно читав уступ св. Письма по єврейськи. Вночі, дівчина ця, у глибокій сні, гейби у трансі, повторила сей цілий уступ по єврейськи, що його за дня чула, не розуміючи очевидно з того ні одного слова.

чув цю трагедію в театрі, а ні одного вірша не міг собі відтак пригадати“.

Такі незвичайні випадки пояснюються природним способом анімістичною теорією так: Усе, що чує людина, (хочби тільки раз і неуважно і не розуміючи того, що чує), не пропадає, а складається у її підсвідомості, наче в шпихлірі й тут воно літами переховується, готове до продукції. А не продукується воно в нормальному стані тільки тому, що умові функції (мозок), надто перемучені й перетяжені тілом, не в силі запродукувати всего, що лежить у підсвідомості; аж як у глибокому сні чи в трансі ослабне зв'язь душі з тілом і душа, так сказатиб, безпосередно може продукуватись, тоді виходить з підсвідомості те все, що там було заховане. Таким способом неосвічені сільські дівчата могли рецитувати по латинськи і єврейськи, а різник трагедію Racin-a. Та ще не кінець на тім. Анімісти кажуть, що є такі феноменальні медіа, які за помічю телепатії¹⁾ можуть черпати з підсвідомості окружающих їх людей їхнє знання. Отже таке медіум в товаристві класичного фільольога потрафить, по запевненням анімістів, черпати з його підсвідомості знання латинської чи грецької мови, не потребуючи навіть її ні чути, ні розуміти...

Та навіть колиб і прийняти, що ця теорія анімістів є правдива, (— а пам'ятати треба, що це тільки теорія, і навряд чи коли стане науковою істиною! —) то всеж таки не можна її примінити до Тереси! Бо, по теорії анімістів, мусілаб Тереса арамейську мову від когось колись почути, або — прийнявши й надзвичайну її феноменальність — знання її черпати з підсвідомості якогось орієнталіста, який находивбися в її оточенні. Але нема тут ні одного ні другого: Тереса не могла ні чути того, чого ніхто не міг говорити, ні з підсвідомості орієнталіста (н. пр. Wutz-a) черпати того, чого там не було, бо вона перша заговорила, невідомим досі ніякому вченому діалектом арамейської мови з часів Ісуса Христа, і не Тереса від учених, а учені від Тереси вчать ся цієї мови²⁾). Отже зовсім

¹⁾ Телепатія (тїлє — *πάσχω* відчуження, ділання на віддаль) полягає на духовій сполучі поодиноких осіб: по думці анімістів є деякі медіа, що через свою підсвідомість стоять у постійній телепатичній сполучі з підсвідомістю оточення. За помічю телепатії пояснюється м. и. відгадування чужих думок (*Gedankenlesen*),

²⁾ Колиб Dr. Wutz, чи інші орієнталісти навіть й знали сей діалект арамейської мови, яким говорить Тереса, то всеж таки знання його не могла черпати Тереса з їх підсвідомості, а то з сеї простої причини, що вона заговорила сим діалектом іще заки орієнталісти явились у неї, бо доперва на вістку про якусь нерозумілу мову Тереси прибули вони до Коннерсрайт.

ясна річ, що Тересу не можна уважати звичайним „говорячим“ медіумом.

Тому нема тут іншої ради, як тільки признати враз із Dr. Нупек-ом,¹⁾ що „побіч абсолютного посту Тереси від усякої їди й напиту, се знання мови з часів Спасителя, якою говорить Тереса підчас своїх екстаз, становить другу непонятну, у природному ході річий, квестію і тут мусить замовкнути всяке пояснювання“.

І свідомі цього многі учені, не тільки духовні, але і світські, не скривають свого переконання, що події в Коннерсрайт мають чисто надприродний характер. Вислів такого переконання дав м. ин. у своїй більшій брошурі Fr. Ritter v. Lama,²⁾ де він рішучо обстоює думку, що події в Коннерсрайт мають виразний характер надприродно-чудесний. І ця саме брошура дала притоку до цікавого судового процесу між лікарем Dr. Aigner-ом, а Lam-ою.³⁾ Для нас важний цей процес головню тим, що на ньому зложив свої авторитетні, бо в характері знатока, а притім й зовсім безсторонні зізнання про події в Коннерсрайт саніт. радник, лікар Dr. Seidl. Після зложення торжественної присяги, зізнав він ось що:⁴⁾

У Тереси Найман кровляється рани рук, ніг, рана серця, а від Великої Пятниці с. р. (1929. р.) і рани на плечах. Що рани її являються справжніми ранами, про це

¹⁾ Гл. Dr. R. W. Hynek-Tichy: *Konnnersreuth à la lumière de la science médicale et psychologique*. Paris 1929. ст. 111—112.

²⁾ Friedr. Ritter v. Lama: *Therese Neumann v. Konnersreuth, eine stigmatisierte unserer Zeit*, Bonn 1928 ст. 1115.

³⁾ Dr. Aigner, лікар-протестант, розярений, що не тільки духовні, але і світські вчені (як н. пр. v. Lama) пояснюють події в Коннерсрайт тільки наприродним способом, себто чудом, накинувся в комуністичнім часописі („Rote Fahne“) на v. Lam-у за те, що він буцімто представляє події в Коннерсрайт у неправдивому світлі, щоб, уводячи в блуд католиків, доказати чудо й на кат. Церкву взагалі за те, що вона підпирає таку баламутну аргитацію за чудом. На те відповів v. Lama (Bayer. Kurier), що він готов „кожному чесному противникови“ дати відповідь на критику того, що він написав про Коннерсрайт. Але Dr. Aigner до таких противників не належить; своїми дотеперішними виступами оцінив себе Dr. Aigner так низько, що тепер не в силі він навіть його (v. Lam-у) обидити. Тому треба радіти з того, каже на кінець v. Lama, що для збереження певної чистоти атмосфери в Коннерсрайт, не відчинено цему чоловікови дверей хати Тереси. Обиждений тим Aigner подав v. Lam-у в суд. Судді, хоч протестанти, не могли супроти зізнань покліканого знатока Dra Seidl-а рішити, що події в Коннерсрайт є природним явищем; еоліли радше полишити цю справу нерішеною. Зате узнали вони обох своїх клієнтів винними нанесеної собі обиди і засудили Dra Aigner-а на 200, а v. Lam-у на 300 марок кари.

⁴⁾ Гл. „Konnnersreuth vor Gericht“ (Das N. Licht 1929. ст. 211—13.) і „Konnnersreuth im Gerichtssaal“ Zeitschr. für Parapsychologie 1929. ст. 415.)

шкода тратити багато слів. Але стигми Тереси не є ранами в хірургічному зміслі; це тільки заструплені місця, які отвиряються і кровавляться кожної п'ятниці. А це кровавлення являється абсолютно певною річю і починається зовсім самочинно.

На припоручення єписк. Ординаріату в Regensburg-у заряджено було 14-дневний лікарський нагляд Тереси; а виконано його (за помічю дібраних сестер-монахинь з Mallersdorf-у) з так великою дбайливістю, що він не лишив після себе ніякого обману. Ані на одну секунду не була Тереса лишена самою, ні в день, ні в ночі, так що це зовсім виключена річ, щоби вона могла на протягу тих 14-ти днів щонебудь їсти; не вільно було її навіть зміняти воду своїм улюбленим рибкам в акваріум і пташкам у кліточках, а вода до полокання уст була так перед, як і після уживання мірена і важена. Він (Seidl) й не сумнівається навіть, що Тереса не приймає справді від 3 літ поживи, хоч медицина цього не в силі пояснити; від 1927. р. не приймає вона й тих 3-ох ложок води, що до того часу брала після Причастя. Через увесь час стояв він у живій виміні думок із найвизначнішими монахійськими спеціалістами від переміни матерії.

На запити оборонця Lam-и, Дра Varmuth-a, зізнав далі Dr. Seidl, що він намагався лікувати рани Тереси, стосуючи масть, звісну в аптці під назвою Ung. plumbi aceticі, яка то масть зовсім не дразнить рани і не пече. Та на диво, вона так дразнила й палила рани Тереси, що в наслідок сильного болю і пухлини, мусів він вскорі відложити бандажі та заперестати лікування.

Нехай ніхто не думає, — зізнавав далі Dr. Seidl, — що може зі сторони Тереси йдуть які старання, щоб зі своєї стигматизації зробити якийсь „інтерес“; навпаки! ні Тереса, ні її родина нічогосінько з того не має, хоч моглаб зробити великі гроші, колиб хотіла. І коли н. пр. прийшлося батькови Тереси в наслідок великого натовпу людей побільшити дім, то на ту ціль заживився у своєї сестри, яка живе у Waldsassen, і в касі Райфайзена. Так само парох у Коннерсрайт занадто шляхотний, щоб з нагоди стигматизації Тереси призибувати фонди для Церкви.

На дальший запит згаданого адвоката, чи ординаріат в Regensburg-у дбав про розголос подій в Коннерсрайт, відповідає Dr. Seidl, що ні; він (Ординаріат) з початку заняв був супроти них навіть неприхильне становище і мало ними — як здавалося — займався; тепер відвідування Тереси значно обмежено і мабуть не є в пляні Ординаріату робити з Коннерсрайту відпустового місця.

На прикінці своїх зізнань сказав Dr. Seidl: Ще не було в історії випадку, щоб так основно досліджувано стигматизовану людину, як Тересу. Коли хочеться пояснити ці явища, то муситься брати їх як цілість; і вони, як цілість, являються релігійною проблемою. Зі сторони природничих наук зроблено все, що тільки всилі було зробити, щоб пояснити те дивне явище переміни матерії у Тереси, але медицина не всилі пояснити його.¹⁾

В подібному дусі висказується про події в Коннерсрайт й сам навіть Dr. Aigner, який в межичасі свого виступу в комуністичному часописі а процесу значно змінив свої погляди на справу стигматизації Тереси, і виразився на згаданій судовій розправі, у кінцевому своєму слові, так:²⁾

(Далі буде)

Іверська Божа Мати

Теперішні володарі Радянського Союзу увесь час свого панування чи не найбільшу вагу кладуть на боротьбу із Церквою та релігією загалом. Тисячі в'язнених і убитих священників та єпископів, сотки збезчещених храмів божих, монструальні процеси, де судять Бога, дикі і цинічні проти-релігійні оргії, уряджувані прилюдно і то звичайно підчас більших церковних свят т. зв. „безбожниками“ при моральній і матеріальній піддержці радянських урядів — се тільки слабенька картина того, що комуністи у відношенню до релігії виробляють. За всяку ціну хочуть вони здійснити свій божевільний плян — вирвати віру в Бога із душі мільонів своїх горожан. Та нарід не подається. Мимо того, що визнавати Христову віру се в большевиків те саме, що ворожо відноситься до совітської влади, вірні живуть релігійним життям, заповнюють храми божі, удержують власними датками священників, церковну прислугу і прекрасні хори — слово Боже там живе і не вмерло, а те слово росте і розвивається, ба навіть повстають там — як у перших віках християнства — справжні катакомби: „незарєстровані“ монастирі в недоступних лісах. Тамошня Церква важко страдає, але в тому терпінню всна очищується, запалюється вогнем святої ревности і завзяття та внутрішньо відроджується. І тому в останніх часах помітна збільшена активність большевиків у їх боротьбі з релігією. Стараються усунути з виду і знищити все, що як небудь причинюється до релігійного підйому населення.

¹⁾ Підчеркнення моє.

²⁾ „Konnersreuth und die „LNB“ (Zeitschrift für Psychologie 1929 стор. 415).

ЛНБ М. В. Стефанішин
АН України

Тим і дасться пояснити факт, що відбився голосним відгомном не тільки в Радянськiм Союзi, але й у цiлому христiянськoму свiтi, а саме в ночi з 29. на 30. липня 1929. року, о год. 3. ранку збурено славу каплицю Iверськoї Божої Матерi, при входi на „Краснуу площадь“ у Москвi, в котрiй находилася чудотворна iкона Божої Матерi (Iверськoї), що була найбiльш почитана в цiлiй бувшiй росiйськiй iмперiї. Iкону сю сповивали через цiлi столiття чудовi легенди, що вказували на глибоку віру і сердечну любов мiлiонiв вірних до Матерi Божої.*)

Почитання iкони Iверськoї Богородицi започатковане дуже давно, бо ще в IX столiттi. Зродилось воно на горi Атос, в монастирi т. зв. iверськiм, від якого й iкона одержала свою назву. Давнє передання ось що подає нам про сю iкону:

За панування цiсаря Теофіля, що був завзятим ворогом iкон, жила в Нікеї, в Малій Азії побожна вдова, що мала в себе дома iкону Богоматерi. Вже тоді почитала її особливий спiсiб не тільки вона і її родина, але й инші мешканцi мiста. Раз — в часi iконоборських борiтьб — прийшли до вдовиної хати цiсарськi гайдуки і зажадали видачi iкони. Вдова ледви її вратувала, підплативши їх. Позволено їй задержати iкону до слiдующої днини, бо прирекла, що сама її знищить. При вiдходi один вояк розтяв мечем лице iкони, а з неї мала триснути кров. Цiлу ніч провела вдова на молитвi перед дорогим образом, а рано, бажаючи захоронити його передзбечеченням, вiднесла його над море і кинула в воду. Тут побачила чудо: св. iкона вiдплила скоро, стоячи (в стоячій поставі), на безкрає море. По якомусь часi вдовин син вступив до iверськoго монастиря на Атонськiй горі і там розказував про дивну судьбу iкони своєї матерi. Ігумен монастиря установив щоденні молитви до Божої Матерi, бажаючи вимолити чудотворну iкону для своєї обителі. Але всякi просьби і благання йшли — як здавалося — на марне.

Кiлька лiт опiсля побачили атонськi черцi огняний стовп над морем, що зносився високо вгору. Пішли до того мiсця і побачили на морі iкону Богоматерi з раною на лиці, як вона стояла на хвилях. Але чим бiльше зближувалися до таємного образу, тим бiльше він від них вiддалювався. З пла-

*) Збурення Iверськoї каплиці в Москвi се початок загострення „війни з Богом“. Як подають часописи, лютеє та війна головнo на Україні, де большевики замкнули цiлу низку церков. Печерську Лавру в Київi остаточно як церкву зовсiм злiквідували, по Софiйськiй Собор вже простягнули руку, в Херсоні всi церкви замкнули, так само і по инших мiстах. Декуди церкви нищать, мощi святих безчестять, дзвони стягають і перетоплюють на що инше.

чем вернули вони домів і знова зачали благати Бога, щоби дозволив їм дістати святу ікону. Але скільки разів не пробували, ніколи їм се не вдавалося. До молитов додали ще строгі пости та не тратили надії. І одної ночі Преч. Діва явилася у сні монахови Гавриїлови і сказала йому, щоби заніс образ до монастиря. Врадуваний чернець розказав рано про все ігуменови, а той наказав, щоби ще того самого дня вийшов цілий монастир в торжественнім поході на місце чудесного явління. Але ікона стояла далеко в морю, так що не можна було її дістати, а по хвилі зачала ще щораз більше віддаляватися. Чернець Гавриїл кинувся відважно за іконою в море. І на счудування всіх море наче замерзло, так, що чернець приніс ікону щасливо на беріг. Через три дні говіли там біля неї монахи і щойно після того віднесли її до монастиря і помістили її за вівтарем. Одначе другої днини ікона звідтам зникла і явилася над монастирською брамою. Повішено її знова за престіл, та рано висіла вона знов над брамою. Лишили її там, бо Мати Божя виявила таке бажання монахови Гавриїлови у сні. Тому й називається іверська Божя Мати Воротарницею (Привратница, грецьке Πορταίτιστα).

Давнє передання подає множество чуд, котрі сталися за причиною іверської Божої Матері. Слава про них дісталася і на Україну та у велике московське князівство.

В 1648. році за панування царя Олексія і патріярха Нікона, було привезено копію іверської Богородиці до Москви. В архіві іверського монастиря є записано, в який спосіб зроблено московську копію. 1647 року вернув з Москви на Атос архимандрит Пахомій та повідомив братчиків, що московський цар бажає мати копію чудотворної ікони.

По довгих молитвах удалися всі монахи до святої ікони з посудиною свяченої води і покропили нею ікону та кипарисову дошку, що на ній мала бути змальована ікона. Малярську роботу віддали єромонахови Амфілохіїєви, котрий і фарби розробляв свяченою водою. В часі мальовання постив, а тільки в суботи і неділі приймав їду, виконуючи свою працю серед безустанних молитов. Разом з ним молився цілий монастир, щоби Пречиста Діва зволила дати і тій копії чудотворну силу. Їх мольби були вислухані. Свідчить про се множество чуд, які відтак діялися на Руси.

Ікону, привезену до Москви, поміщено серед великих торжеств в нозовибудованій каплиці біля Воскресенських воріт і вона стала покровителькою Москви. Вона переживала разом з містом всі радощі і смутки. Підчас по-

ходу Наполеона на Москву, ікона була вивезена з міста, а коли царські війська ладилися до рішального бою під Бородіном, привезено чудотворну ікону в торжественнім поході до перших боєвих ліній і ціле військо благало Божу Матінку о поміч. На другий день була сильніша наполеонська армія розбита.

Капличка біля Воскресенських воріт в Москві прямо тягнула нарід до себе. Кожний, що туди переходив, вступав, щоби хоч коротко помолитися. Коли приїздив до Москви цар, то перші його кроки вели до Іверської каплиці. Навіть іновірці, переходячи попри сю капличку, мусіли віддавати належну честь Іверській Богоматері, якщо не хотіли наразитися на прикrostи з боку її почитателів. Загально говорено, що не був у Москві той, хто не бачив і не молився перед Іверською іконою Б. М. Великі маси вірних днями і ночами молилися перед іконою. Перед нею горіли тисячі свічок і вічних лямп. Чудотворна ікона з часом потемніла, а маючи суворий вигляд лица, і прикрашена самоцвітами, робила могутнє вражіння.

Від часу захоплення влади більшовиками Іверська Божя Мати була їм наче сіллю в оці. Вони булиб найрадше замкнули каплицю, але боялися народного гніву. Тому старалися покищо понизити та осмішити її. На стіні каплиці умістили великий напис: „Релігія — опіум для народа“. Ночами освічували той напис електричними лямпочками, на него звертали увагу всякі чужинні гості, про се знала ціла Європа, не хотіли тільки знати ті, для кого сей напис уміщено, себто богомольці при іконі.

А каплиця була справді не вигідна більшовикам. Нарід, що йшов на всякі мітинги, наради, демонстрації, протести і т. ин., які майже кожної неділі відбувалися і відбуваються на Червоній площі, мусів переходити попри Іверську каплицю і переходячи — всі оті „борці за світову революцію“, хрестилися перед каплицею, а по скінченню мітингів всі йшли до каплиці... молитися. В Москві голосно про це говорено, як то „демонстранти“ цілими сотнями з Червоної площі йшли до каплиці.

Більшовики постановили на час парадних походів чи зібрань замикати Іверську каплицю, але й се не помагало.

В 1926 році постановили остаточно каплицю замкнути, тому що вона буцімто перепиняє вуличному рухові. Піднявся крик народа. Главнаука піднесла протести, вказуючи на історичне значіння каплиці. Техніки підносили, що можна легко зробити по європейськи другий вїзд на Червону площу. Більшовики замовкли. Іверська каплиця залишилась.

Аж на досвітку 30. липня 1929. р. до каплиці Іверської Богородиці підійшла група робітників і доконала діла зни-

щення. До 7. години ранку вже було все скінчене, каплиця зникла з лиця землі. Ікону передала міліція о 4. год. ранку до церкви св. Николая, а разом з нею всю утвар каплиці.

Червоні володарі довершили ще одного диявольського діла.

о. П. Х.

З нашої біди

(Допис)

Був у нас недавно деканальний соборчик, а на нім між иншим відчит о. В. про незавидне наше матеріальне положення. „Є в моїм селі — кінчив шановний прелєгент журні свої виводи — недалечко колишньої корчми верба, поповою прозвана. Коли запитав я людей, чому вона попова, довідався, що колись, як оповідають старі люди, під нею священик на скрипці мав вигравати—тим, що в корчмі забавлялися, щоб отак на прожиток заробити, бо такі, кажуть, часи були. Всч. Отці! Чи не вертаються до нас ті часи нині? Грунту щораз менше, доходи з церкви майже ніякі, конгруального додатку так якби не було, трієннїя та квінквеннїя пішли за Австрією, а на нас з року на рік вальються все більші й більші тягарі та драчі. Як так піде далі, то невдовзі й скрипки не буде защо справити“...

Вразив мене, що правда, той відчит, але що я самітний і кінці ще якось зводжу до купи, признаюся, що вразив не дуже. Але так якось склалося, що пару днів пізніше, замість добрих вісток від незлих людей, посипались на мене паказу płatnicze. Переглядаю — ге, ге, ге, так якби я виграв сього року „мільонуфку“, або держава кампанію програла: знов їх більше і на більші квоти! І почав я читати:

грунтовий за матірну	271'79	зл.
„ за дочерну	44'88	„
дороговий за матірну	153'34	„
„ за дочерну	35'55	„
шарварковий за матірну	30'—	„
„ за дочерну	12'—	„
на wyrównanie budżetu за матірну	81'25	„
„ за дочерну ще нема покищо	—	—
доходовий з 10% додатком, але без %	295'60	„
маєтковий, ще без додатків і без %	217'63	„
Разом:	1142'04	зл.

З додатками та процентами десь якраз дванайцять соток буде, а з ubezpieczeniem od wypadków та асекурацією

то й значно більше. Нівроку! І то лиш за один рік, бо за минулий поплатив усе — і то з власної кишені!

Бо треба Вам знати, що моя парохія несогірша, до другої кляси причислена. 50 моргів і 250 сяжнів при матірній, 31 моргів і 186 сяжнів при дочерній — здавалосяб, на одну особу доста. Але поле, як то кажуть, в полю, а біда дома. Бо й розберіть. Між тими 81 моргами є й 4 (ще й 84 с^а, але беру кругло), відступлені дякови, є й 2 будівельних парцель та неужитків, є й 5 лук та пасовиск, що з них в нинішніх часах загально відомого пошанівку чужої власности й авторитету стільки користи, що й з тамтих. Около 10 моргів знова треба щорічно пустити в толоку, бо не ті часи, щоб по кільканайцять штук худоби тримати, (часом і тую, що є, нема кому обійти по людськи!) та й згноїти нема чим і поле відпочати мусить. Отже 21 так якби відпало, і лише 60 іде під засів. А ті обробляю почасти сам, почасти даю на спілку, а найдальші парцелі винаймаю — по 2 кірці жита від морга. От, пробує чоловік: всіляко, щоб на своє вийти. Але чи то своя обрібка, чи спілка, не дасть, як я переконався, священникови більше двох кірців, хиба лиш видатків та гризоти. І так на незлій парохії в незлі літа маю коло 120 кірців збіжа та бараболь трохи. На нинішню ціну все те разом менше як півтретя тисячки.

* А тепер, по тих обчисленнях, не знаю, від чого й початиб: чи від життя, чи від податків? Якби так одна особа могла і парохію обслуговувати і коло худоби ходити, а то і в школі бути і коло кухні сидіти, то може зачавби, й від податків. Відложив би шістьдесять пару кірців, а за другу половину (і то „меншу“!) якось прожив би. При ощадности ще й газетку купив би: а як там вони за мої гроші бавляться? Бо на селі всякі комедії цікаві, навіть такі, що тільки милять очі... Але *primum esse, deinde philosophari*, як то я колись учився, або по нашому: близша сорочка від кожуха. Тим більше, як сорочка на тобі, а кожух — лихе знає, кого та й защо гріє. Так лишімож податки, нехай ростуть проценти, а ми числімо далі.

Не одно тут *esse*, але чотири, та ще й старенький родич та й з родиною дехто. Але берімо тільки домашніх, без яких і другі приходства звичайно не обходяться. Отже наймит згодився за 12 кірців, але хоче 14, бо каже, що не годен на своє вийти. Кухарка по 30 зл на місяць, бо то мійська і кірців не хоче, але то робить 18 кірців річно. Послугачка — за шмаття, що винесе також понад 200 зл, або кірців понад 10. А всі разом потребуємо їсти, щоб могло кожде, як то нині кажуть, коло свого варстату сьак-так працювати, — і зїмо, як я обчислив, на рік понад 15 кірців. А худібка, аби здорова, вдвоє стільки. А то все разом

буде мало що не дев'ятьдесят кірців. А деж опал, де світло, де сіль, де мило, де направа статків, де всяка инша потріб? — бо вже й числити обридло! А деж вкінці наші культурні потреби? — таж ми священники! Та й очі наших парохіян на нас звернені — цікаві, не тільки, з яким то ми розмахом кадимо та якими кіньми їздимо, але й скільки то ми на боже й на людське кладемо; ба й уші, не тільки, що про нас другі говорять, але й як ми промовляємо, якими ідеями оперуємо...

А щож з податками буде? — прийде колись та й запитає ексекутор. Не знаю ще, що я йому скажу, але як збіже не подорожіє і я якимсь чудом не збудуся лиха, то скажу отверто: чоловіче, пиши, що хочеш! По кірцях вже й виметено, за конгруальний додаток і церковні доходи заледви сякий-такий празник справив, а за школу — ти сам хиба знаєш, як вони нам числять та виплачують. А якби він мені вказав на морги, то в подразненню готов ще й таке додати: сидай собі, небоже, на тії морги і розсідайся, а я не хочу й на своїм возі сидіти; дай мені тільки можливість по людськи жити!

Направду, Всч. Отці та Браття, що, що як що, а вже ті преріжні драчі то в печінки лізуть, що й вижити годі. І то мені — самому, а що ж доперва Вам — жонатим, з діточками, а може ще й на гірших парохіях! І чому ж Ви не боронитеся, не відозветесь бодай в сій справі? Дивіться! Пишу отсе та й при сих зіставленнях — обчисленнях мимоволі помічую: що за диспропорція між моргами матірної й дочерної, а ґрунтовими податками за них! Чи ж би инша скаля-норма для села нашого, а инша для „польського“? — Або: чую, що дехто боронився перед дороговим та шарварковим і оборонився, — на якій же підставі посилають вони нам далі на них nakazy płatnicze? Щоб видерти gdzie i co się da, як чув я від війта, а він від когось там „свише“? — Або: па wygównanie budżetu gminnego? — Я сам належу до громадської ради і знаю, що в прелімінарі узгледнено і вставлено все, що було треба. — що ж се має значити і чи ми до сього правно зобов'язані? На докінчення ж громадських арештів, як на які престולי, давати нам, якось не теє... Сиділи наші по Талсєргохах та Суздалях, але по громадських арештах — не чував про нікого. — Або доходовий — ах, той доходовий! Я був свідком, як один Всч. Брат, вручаючи рекурс висшому урядникови, лебедів, що з рукою на євангелію присягне, що й половини того доходу не мав, що йому вставлено, а той лиш махнув рукою: księżę, to nic nie pomoże! — А що до маєткового, то платив я його досі з власної кишені, але тепер, поучений, роблю вилучення; нехай платить, хто хоче, а я — Бог видить, що не годен.

І чому я про все те пишу? На те, щоб і Ви писали, Всч. Отці та Браття. Напише один і другий і десятий, а чей же хтось увагу зверне. Не тільки, прокуратор! Є ж у нас Найдостойніші наші Отці, є й у них правні дорадники. Бо нам, розсіяним по провінції, нераз пару миль від задріпаного місточка, поодинокі боронитися і за коштовно і таки трудно. А може й наші посли позбирають те все, та й покажуть у якій там морській комісії, то таки щось почуємо, бодай вилочками (бо то пани!) по воді якої відповіди удостоїмося... В кождім разі будемо знати, чого триматися: чи заздалегідь справляти ліри і вибирати догідні верби, чи покищо здержатися. А на яку грати будемо нуту — чи на римську, чи на византійську, не гризівся; Як так далі піде, заграємо, здається, unisono на нашу таки рідну — панщизняну, а може ще й зельманівську, — nota bene, змодернізовану!

Сільський парох

о. Петро Хомиш

Каплиця Духовної Семинарії у Львові

(З приводу випosaження її в іконостас та стінопись)

(Докінчення*)

Тісно ідеологічно злучений з сим образом слідуочий: символ Христового Серця. Так як на першім зображене добро і зло у світі — сівачем і діаволом, так тут те добро і зло представлене двома родами рож, червоними і блідими, що уложені у формі двох трикутників, оточують Христове Серце. Христове Серце — се символ найбільшої любови і найбільшої жертви Христа, принесеної для людини і консеквентно людина повинна за ту велику, всеобіймаючу любов дати йому любов і жертву від себе. Та так воно не є. Серце Христове горить повсякчасним вогнем любови (з нього бухає полумінь), та одночасно воно обведене колючою терниною, знак, що воно все терпить і страждає ізза невдяки людини, яка замість віддати йому любов за любов, платить йому невдякою, непослухом, байдужністю. Але Серце, мимо того, аж трискає проміннями любови (оточене великим сяйвом веселкових красок) і всяке зло, що попаде у обсяг тих проміннів любови, тратить свою їд

*) Гл. „Нива“ за 1929. рік; чч. 7—8, 12.

та перемінюється в добро, як тут на картині — злющі червоні рожі, попавши у фокус проміннів Христового Серця, стають блідими, втрачають свою їд, а наповнюються елементами добра. Так і людина, попавши в обсяг ділання Христового Серця (активно) і зрозумівши цілу суть Христової любові до нас, не може остати супроти Нього байдужою, але мусить — коли вона зла — здобутися на найбільші зусилля і вивісти безпощадну боротьбу усім своїм злим склонностям і невольним пристрастям, щоби вкінці стати доброю і сповнити закон вдячності супроти Христа.

Обі ці картини — се найглибші і найбільш філософичні символи цілої молитвенниці. Всюди, на всіх іконах і картинах зображений Христос торжествуючий, а на сих двох символах являється і нечиста сила, діавол, а вслід за тим і зло, що вносять у спокійне царство торжествуючого Христа диссонанс, боротьбу, терпіння.

Технічне переведення, головнож другого символу, мистецьке. На першій — добрий діавол, хитрий і підступний, зате сівач вийшов трохи за блідо і безвиразно, треба було бодай незначно підчеркнути динаміку.

Напроти сих двох символів, що зображують вічну боротьбу добра із злом, так у душі чоловіка, як і в світі загалом, змальована винна лоза — символ Христової ласки, що, заслужена Христовою жертвою на хресті (вплетений у винну лозу хрест), спомагає людину у її боротьбі за своє спасіння. Вічно рухливі птиці дзьобають радісно грозна, звисаючі із галузок виноградини.

Се образ тих людей, які у сталій праці і подвигах для Христа, у щоденній важкій боротьбі за своє спасіння, наводять силу і радість у ласці, що її Христос подає у св. Тайнах. Ліниві крілики, що, примістившись під виноградиною, спокійно дрімають, се ті люди, що їм байдужа праця над спасінням душі, що не рвуться високим летом до небесних висот, а звузили круг своїх інтересів виключно до землі і сього світа.

Слідуюча ікона — се староукраїнський символ Евхаристії. На тлі трираменного хреста золота чаша, з котрої виринає прегарний, розрадуваний Христос, розпростерши обі руки до благословення. Лице Христове молоденьке, радісно усміхнене, ціла постава начеркнена ніжно, освітлена негативом; віс з неї радість і щастя. Христос наче запрошує нас до себе і ви не всилі йому опертися. Се образ тієї духовної радості і щастя, що їх вносить Евхаристійний Христос до серця людини. Радісний настрій підносять ще шестокрилі Серафими горячого цинобрового кольору, уміщені зараз біля Христа і на сусідніх двох стінах.

Черговий символ — се книга, запечатана сімома печатками, що її бачив крізь відчинені двері небес св. Іван Богослов у своїм видінню. Окружена вона чотирма символами євангелістів. По лівім боці віл і орел, символічні знаки св. євангелістів Луки й Івана, а по правім лев і ангел у виді чоловіка, символи Марка і Матея. Символи скомбіновані і переведені незвичайно оригінально, легкого цинобрового кольору, зливаються в одно гармонійне, мистецьке ціле. Під книгою сім свічників із горіючим полум'ям. Книга ся — се євангеліє, книга мудрости божого обявлення, яку священник, по приміру Христа, має отворити своєю наукою і своїм життям та глибоким її змістом кормити спрагнені правди і потіхи душі вірних.

Останній образ стінописі — се символічна картина, що зображує рай і фенікса. На картині грубий, сірий мур з зачиненими масивними дверми. Се образ утраченого через гріх раю. Над дверми шестокрилий Херувим, із піднятими в обох руках мечами, стереже входу до раю. За муру виринають верховіття дерев, вкриті чудовим цвітом. По самій середині розкішна пальма, а на її галузках стоїть фенікс, голова якого окружена білим, зубчастим німбом. Фенікс — се така птиця, що після давніх переказів жие сотки літ, а коли прочуває свою смерть, звиває собі гніздо з пахучих трав і дерев та спалюється, щоби відтак із попелу воскреснути до нового життя відмолодженням, красшим.

Зміст сеї символічної картини незвичайно глибокий. Фенікс — се символ воскресшого Христа. Гріх замкнув чоловікові вступ до раю і щойно Христос своєю смертю і своїм воскресінням відчинив нам знова райські двері. Так само кождий християнин, що його гріхи загороджують йому доступ до раю, щойно тоді буде міг увійти до того розкішного городу, коли він — наче той фенікс — спалить себе, себто всі свої пристрасти і злі склонности та загалом усі свої гріхи, і після побідної боротьби із самим собою вийде обновлений, освячений, покріплений ласкою божою, спосібний увійти знов до втраченого раю.

Символ і композиційно і технічно по мистецьки переведений. Рисунок чіткий і виразний, а при тому незвичайно тонко і ніжно начеркнений. Кольорові можливости використані дуже дискретно і з великим художнім смаком. Центральна фігура — фенікс — своєю маєстатичною поставою ще більше переконує нас о остаточній перемозі добра над злом, життя над смертю, тому й стоїть він на пальмі, символі побіди. Наповняє вона нас тією духовою радістю, що й ми, спаливши в собі всі пристрасти і грішні похоти, загалом все те, що носить у собі смерть для нашої душі, так само сміливо станемо перед Христом, як отсей фенікс.

Сим і кінчиться розмальовання більшої частини каплиці. Ряд символів зачав мистець криптограмом Христа, (риба і кіш з хлібом), того Христа, що мусів ховатися по катакомбах, гонений і висміваний поганями і веде нас відтак до дальших символів, де Христос виступає всюди як торжествуючий — чи то своєю жертвою крові (Агнець — Христос, пелікан), чи своєю безмежною любовю і готовістю на найбільші подвиги і жертви для відкуплення людського роду (Евхаристія, Добрий Пастир) — аж до того моменту, де до царства Христового, сповненого щастям і торжественним спокоєм, втискається зло і діявол і де в наслідок зустрічі двох елементів — безмежного добра і лютої злоби — починається страшна, безпощадна, вічна боротьба царства Христового з царством діавола (сівач, символ Серця Христового), в котрій Христос спомагає людину, що стоїть в самому центрі тої боротьби, своєю ласкою, дає їй велику втіху і духові радощі у Своїх св. Тайнах (виноградина, Евхаристійний Христос), так що вона вкінці при помочі божої ласки поборює всі супротивности, виপোлює з свого серця весь кукіль, засіяний діаволом і являється переможцем, відмолодженою, спосібною увійти до раю, двері якого Христос (фенікс) своєю жертвою і славним воскресінням якраз відчинив.

Се бувби той ідейний і льогічний звязок, що вяже зі собою поодинокі ікони і символи стінописі.

Низом обведена ціла каплиця килимовим орнаментом, а горою понад усі символи йдуть оригінальні, комбіновані хвилі, що виходять з символу Прсв. Тройці, що над „горним сідалищем“ за престолом, а кінчаються над ілюстрацією притчі „о талантах“ в монограмі Христа. Вони зображують менше більше ту ідею, що внутрішнє життя Боже і вся Його діяльність на зверх, себто цілий світ і всі прояви на землі, усі духові й фізичні чинности людини, наш світогляд і загалом ціле наше світоприймання — має свій початок і свою останню рацію в існуванні Прсв. Тройці, а завершується — головно, коли йде про відкуплення й освячення людини — в появі Христа, Божого Сина на землі.

Нейзвичайно щасливо розв'язав мистець проблему поліхромії плоскої стелі, переділеної поперечними траверсами на чотири площі, що все ваготіла над нашими головами та своїм тягарем наче пригнітала нас. Мистець розмалював її лучистими і пливкими геометричними полосами і лініями легких, яснорожевих кольорів, що легко схрещуються і дають вражіння, начеб стелю трохи підносили і робили її рухомою. Стеля виходить якась прозора, невловима, котра раз піднімається в гору, то знов опадає і не замічається її тягару над нами.

Мистецьке устаткування олтарної частини каплиці ще не закінчене. Тонація кольорів спокійна, поважна, аж тяжка; переважає синя краска, що переходить в ультрамарину. Тут оба артисти, різьбар і маляр наче змагаються, перевишити себе в своїм творчій умінню. Оба вони тут, як і в іконостасі, прекрасно доповнюють себе і гармонізують зі собою, а у висліді створили своїм мистецтвом таку атмосферу, що глядач, прийшовши сюди, мимоволі почувася, що переступив межу, яка ділить сей світ від світа надприродного, що війшов у новий світ, чужий всякій злобі та далекий від світового гамору й суєти, бо тут царить торжественний, маєстатичний спокій, наповнений пахощами Христової любови, що на престолі, розколиханий співами ангелів, що з усіх сторін оточують місце перебування Евхаристійного Христа. Тут усі ікони чи символи не із цього світа, навіть оба святителі, Василій Вел. й Іван Золотоустий одуховлені, неземські постаті, наче органічно злучені з ангелами, що біля них.

Різьбар дав прегарне піднебесне: з природної, незамальованої кедрини, дрібно мережаної і скромно золоченої. Чотири чудові колюмни з золоченими основами і такимиж византійськими капітелями піддержують само піднебесне. Воно в середині розмальоване ясним, синім цвітом, по середині якого золоте колісце з золотими проміннями, що розходяться на всі сторони. Зверху піднебесне оригінально різьблене (найдавніші монограми Христа, хрести, хрестики, ініціали митроп. А. Шептицького, орнамент ростинний і звіринний). На верху кожного боку піднебесного золочена чи посріблювана різьба: на фронтовому боці Св. Дух у виді голуба, на бічних чаша з евхаристійним „агнцем“ і сам „агнець“, а на останнім золоте Серце Хр. на срібному тлі. Піднебесне своєю чудовою архітектурою і тонким художнім викінченням представляє собою високомистецький твір, гідний стояти в найвеличавішому храмі.

З ним щодо стилю і викінчення тісно злучене „горне сідалище“ за престолом. Воно ще не викінчене вповні. Покрите ніжною, коронковою різьбою, так що виглядає наче плетене з тоненьких прутиків чи ниток, легке, прозоре. Спинка покрита оригінально стилізованим орнаментом винової лози, а дві чудові лави византійських зразків дзьобають виноград. Мотив, що приходить часто в різьбаря і маляря. Поручча в формі дуже гарних, крилатих левів до тої ажурової і легкої різьби рішучо за тяжкі і за темні.

До краски і цілого стилю піднебесного більше підходить золотий кивот, що створивби з природною золотомідяною краскою кедрини повну гармонію, хоч і сей, що тепер є, (срібний, покритий чудовою плоскорізьбою і гравіурою) тієї гармонії не псує, дарма, що він всетаки ще

трошки за великий. Він красше надавався би до семинарської церкви, а сюди справити кивот, вповні достований до стилю піднебесного.

Маляр дав покищо чотири більші образи. Праворуч престола образ Христа і св. Ап. Петра у небесній славі. На зеленому сугорбі стоїть Христос. Правою рукою вказує в гору на небо, а лівою дає звій паперу св. Петрови, що покірно схилений, підносить голову туди, куди вказує Христос; правою рукою бере звій паперу, а в лівій тримає ключі. На папері слова: „Сімене Іонинъ, любиши ли мя паче сихъ? Глагола Ему: ей Господи: Ты вѣси, яко люблю Тя: глагола ему: паси агнцы Моя, паси овцы моя“. Зпід горбка, на котрому стоїть Христос, випливають чотири струї рік і виростають три зелені галузки пальми. Се всі ті спасенні Христові науки, поміщені в чотирох євангеліях, що дають світови життя. Христос і Петро — постаті неземські. Маєстатичний спокій і подих небесної слави віє з лица і цілої постави Христа. Петро покірно схилений, очі повні сильного уповання, задивлені в небо, куди показує Христос. Однакова одіж у Христа і Петра вказує, що ту саму владу, яку має Христос, передає Він Петрови без жадних обмежень. Технічне переведення незвичайно мистецьке. Лиця ніжно, а притому оригінально (головно в Петра) охрені, чудові ризи, світляні, прозорі з легкими пробілами — так, що обі постаті роблять вражіння духових яв. На тлі двох пальм, що їх отінюють, вони виходять ще більше одуховлені, абстрактні, символічні.

Напроти сього образу, з другого боку престола, образ святителів: св. Василя Вел. і св. Івана Золотоустого. Оба вони в святительських ризах з книгами в руках. Стоять задумані наче на сторожі та глядять, чи добре правиться при престолі та літургія, якої авторами вони є. Лице першого більш суворе, аскетичне, зраджує сильний інтелект. Лице Золотоустого, Доктора Евхаристії, розяснене і розпалене вогнем святого захоплення та подиву для евхаристійної жертви Христової, що ось тут біля нього повсякчасно збувається.

Технічне переведення сього образу ще більше мистецьке чим попереднього. Передусім ризи обох — се зразок використання усіх мистецьких засобів для викликання відповідного настрою. Таких ніжних і мягких, просто оксамітних риз, такої ритміки ліній і гармонії красок не має мабуть, поза Моленням, ні одна ікона в каплиці.

За престолом дав маляр дві більші ікони шестокрилих Серафимів. Се два стрункі молодці в однакових богослужбових ризах; кождий з них держить у правій руці свічку, а в лівій прозору кулю веселкових красок, в середині яких трираменний хрест. Одуховлені лица, ніжно охрені, окружає

легке, імлісте саяво, а цілу поставу отінують великі, легкого цинобрового кольору усяких відтінків, крила, що надають їм ще більшої легкості і абстрактності. Вони, корячи свої голови перед Всевишнім, служать при престолі підчас Безкровної жертви.

З боків, у горі, „композиційними дірками“ наче повскакували сюди ангелята о ясних, голубих і горячо-цинобрових крилах та із здивуванням глядять, що тут діється.

Над запрестольним образом, що ще не намальований і що має зображувати найвизначніших діячів Унії в минулому і сучасному з св. Йосафатом на чолі, трикутник веселкових красок, найдавніший символ Прсв. Тройці. Від нього виходять тасмні, ритмічні хвилі, про які згадано і які кінчатся над притчею про таланти в монограмі Христа.

Стеля поділена на полоси, як у прочій часті, тло її темно-синє, щоби релєфніше вийшло піднебесне.

* * *

При кінці належить коротко згадати ще про притвор, який прилягає до каплиці, де знаходиться вхід до неї. Його мистець тепер якраз розмальовує. Стінопись тієї зовнішньої частини молитовниці підпорядкована виключно одній ідеї: представити діяльну участь Пр. Діви у відкупленню людського роду, силу Її заступництва у Бога та Її велику славу на небі й на землі. Се справжній „огородець Пр. Діви“. Огороджає нас зараз на вступі якийсь ніжний і сердечний настрій, віє на нас подих родинного щастя і материнської любови, вирінають спогади давніх, діточих літ. Миж входимо в „огородець“ нашої Найліпшої Матінки. Довкруги ясні, погідні тони стінописі, чудові корчі із звисаючими, пахучими квітами, сонце і радість. Поліхромія, присвячена Матері Божій, мусить викликати такий погідний і радісний відгомін у нашій душі, бож вона має співати похвальний гимн у честь любови Матері Божої до людського роду. Технічне переведення вже змальованих ікон і символів (усіх 3) зразкове. Мається вражіння, що мистець, чим далше, тим красше малює. Ікони, як і в каплиці, чисто декоративні, без перспективи і динаміки, а техніка рисунку ще більше досконала.

Ряд ікон зачинає мистець великою символічною картиною, що зображує дерево життя посеред раю, повне овочів, з галуззя якого звисає великий, мертвий змій. Се Прч. Діва, змальована в горі над деревом з Ісусом на руках, убила того змія-дівола, зломивши його владу і силу. Слідуючий образ — Благовіщення Прч. Діви. Техніка ікони, хоч вона ще не викінчена вповні, мистецька. Гарна, струнка Прч. Діва із сильно підкресленою динамікою лица. Слі-

дуючі три образи ще не викінчені, деякі ще й незачинені. Скінчена тільки декорація стін і стелі.

* * *

Серед великих забудовань Духовної Семинарії її каплиця являється як дорогий жемчуг. Скромна вона своїми розмірами й архітектурою, та зате незмірно богата своїми мистецькими скарбами. Оба артисти одягнули її в пишний одяг свого мистецтва, закосичили її чудовими квітами християнської символіки, надихали її таким багатством ідей і правд Христової науки, що вона становить нині під кожним оглядом незвичайно цінне надбання. Маляр відповів вповні тому завданню, яке на нього вложило призначення каплиці, а саме — поставити в мистецькій обробі найглибші правди Христової науки перед очі кандидатів на Христових жреців і в той спосіб допомогти їм поглибити і розбудувати їхнє духовне життя. Його ікони — іконостасу й стінописі — се не ікони, а молитва Богу; се та атмосфера, повна таємної містики, що звертає наш ум до небесних висот, до роздум над вічними правдами. Своім високим мистецтвом зумів він розкрити перед нами частинку неба на землі, промостив нам дорогу до красшого, надприродного світа, повного щастя і небесної радості та запалив в душі жагуче бажання, послужити Христу, щоби й собі заслужити на те щастя. Одягнені в його мистецьку шату символи роблять нам приступними і більш зрозумілими найглибші правди Христової науки, найважливіші завдання нашого життя. І саме з сего погляду каплиця найбільше цінна і дорога кожному.

Цінна вона і неменше вартісна з боку чисто мистецького. В ній — як уже сказано — оживає наша давня ікона і наші світлі мистецькі традиції, вона стає перед нами як той віднайдений шлях, котрий повинен завести нас до відродження нашого, славного колись, церковного мистецтва. В задушливу атмосферу нашого церковного малярства вносить вона струю свіжого повітря і ясний промінь сонця та стає школою і зразком для всіх мистців і духовників, що схочуть розмальовувати церкви. Під сим оглядом має мистецтво каплиці не льокальне, але ширше, всенародне значіння.

Ректоратові Духовної Семинарії належить відцілої нашої суспільности глибока дяка за те, що вона вміла попасти на той головний нерв наших мистецьких змагань під сучасну пору, та піднялася на висоту належного розуміння церковного мистецтва і що, не жаліючи великих коштів ні тяжкого труду, утворила для своїх питомців наглядну катедру мистецтва, а разом і помічну катедру для поглиблення їх духовного й аскетичного життя.

Наш союзник

На алярмуючу чолову статтю „Ниви“ (ч. 12. 1929 р.) відгукнулася своїми зборами дня 15, I. 1930 р. наша провінціональна священича організація — повітовий кружок „Єдність“ в Зборові.

Відрадний обяв, який можна було відчуту на тих зборах це освідомлення небезпеки, серед якої находимся, а рівночасно шукання доріг, щоби зарадити тому. В першій мірі скріплено внутрішній фронт постановами що до однозгідного нашого поступовання з адміністраційними і скарбовими властями. Рівнож зазначилися спроби шукання союзників в нашій скруті у формі резолюцій, висланих до нашої парляментарної репрезентації. Такий відрух є природний, бо в кожній боротьбі чи хочби лиш суперечці — суперники інстинктивно шукають союзників.

На жаль не доцінено на зборах одного союзника, котрого силу й чужі відчувають і готосі навіть більшими матеріяльними жертвами окупити собі його згляди. Тим союзником — то таки наші парохіяни. Хочби ми позискали для своїх цілий не лиш всіх наших послів, але й правлячий уряд, а не мали за собою прихильности своїх парохіян — то ніяка думка про побіду на більшу скалю неможлива. Ваші парохіяни не є вже такою інертною масою, яка не інтересується соціальними укладненнями усіх верстов суспільности. Наше матеріяльне становище їх займає. Користаючи з того, ми повинні розбудити зацікавлення і прихильну опінію серед наших парохіян для справ нашого матеріяльного положення, а тоді й боротьба, піднята нами для поправи нашого скрутного положення, принесе бажані успіхи. бо за нами буде сильний і близький союзник — наші вірні. Та не тільки у справах матеріяльних. Працюймо, щоби у всіх інших справах, опінія наших вірних була для нас прихильна, а тоді не будуть вони з такою насолодою вичитувати всякі відемні дописи на священиків в безплатних часописах!

о. А. Лошій

Всячина

Ювілей Митрополита. Дня 17. січня с. р. зачав Високопреосв. Митрополит Андрей 30-тий рік своєї праці на митрополичім престолі у Львові. З сего приводу єпископомічник, Преосвящ. Іван видав послання до духовенства і вірних львівської архієпархії, де в щирих і сердечних сло-

вах начеркнув короткий огляд всесторонньої праці Ювилята, вказав на високі прикмети Його духа, його апостольську ревність та Його безчисленні фундації — релігійно-церковні, добродійні і культурно-освітні. Одночасно заповів початок ювілею, що має тревати через цілий 1930. рік. Ювілейні торжества розпочалися на Новий Рік. В навечеріє зібралось в митрополичій палаті майже усе духовенство, в імени якого привитав Ювилята і зложив Йому побажання Преосвящ. Іван, на що Ювилят, зворушений, відповів також сердечними словами, запевняючи всіх о своїй любови до них. Опісля складали побажання відпоручники церковних брацтв усіх львівських парохій, представники всіх наукових, економічних і культурно-освітніх установ та делегація пластової організації. Від їх імени складав побажання сенатор Волод. Децикевич. Сердечність і святочність хвилі підносив ще прекрасний спів хору „Сурма“, що відспівав Бортнянського „Сей день“ і Многолітствіє. В сам день Нового Року відправив Ювилят архієрейську Сл. Божу в святоюрській катедрі при сослуженню усіх наших Владик: Преосв. Григорія, еп. станиславівського, Преосв. Йосафата, еп. перемиського, Преосвящ. Никити, Преосвящ. Івана, еп.-пом. львівського і Преосв. Івана, еп.-номіната станиславівського. Приявні були на тім торжественнім богослуженню в характері гостей львівський лат. архієпископ Твардовський і його помічник еп. Лісовський і вірменський архієпископ Теодорович, кількох латинських каноніків і родина Ювилята. Святочну проповідь виголосив Преосв. Бучко, яку закінчив побажанням для Ювилята, щоби Він дожив ще повного об'єднання українського народу: у вірі під проводом Апост. Престола і національного у власній державі. На богослуженню співали два хори: мужеський — питомців Дух. Семинарії і мішаний — архікатедральний. Церква була чудово удекорована зеленню і квітами та рясно освітлена. Трон Ювилята був обведений терновим вінцем, верх якого яснів рік його митрополитування. Церква і подвіря були заповнені непроглядними масами вірних, яким Ювилят уділив по скінченім богослуженню з балкону перед церквою Архієрейське благословення.

— 0 —

Йордан у Львові. Йорданське свято у Львові має вже свою довговікову традицію. Його святкується незвичайно торжественно і воно, стягаючи великі маси вірних, стає рік-річно величавою релігійно-національною маніфестацією Українців Львова. Перед війною брали в ньому участь представники державних і військових властей, відпоручники університету і автономічних, мійських і краєвих, інституцій, військо удержувало порядок та давало почесні сальви. Тепер, від 11-ти літ того всього немає, та свято

через се зовсім не стратило на красі, ні на величавости. Сьогорічний Йордан своєю торжественністю та небувалою, масовою участю вірних перевисив усі дотеперішні. Причинилася до сего чудова погода і неділя, коли то всі урядники, міські й державні функціонари та робітники були вільні від занять. Торжественне богослуження в церкві Преображення св. Спаса відправив при численній асисті духовенства і питомців Дух. Семинарії Преосв. Никита, при чому співав дуже добре хор богословів. З усіх церков вишли на ринок, де відбулося свячення води, процесії, співаючи по дорозі коляди. Ринок був битком набитий. По скінченні богослуження вийшов з церкви процесіональний, зразково виведений похід на ринок. Крім численного духовенства в ризах ішли в поході організовано члени і представники церковно-релігійних і світських товариств. Порядок удержували наші молоденькі пластуни, виконуючи важке завдання зовсім удачно. В поході співав хор питомців Дух. Семинарії та грала оркестра тов. „Зоря“, що відігравши дуже добре кілька колядок, причинилася теж немало до піднесення торжественности свята. Обряду свячення води довершив в асисті численного духовенства Преосв. Никита.

Одночасно відбулося друге водосвяття для жовнів гр. кат. обряду перед статуєю Матері Божої на Мар'їнській площі. Святили воду військові священики при асисті лат. військового клиру. Торжество мало офіційльний характер і явилися на ньому представники державних і військових властей та багато урядництва. Процесій не було ніяких. Як подають часописи, співав на тому водосвятті селянський хор з Ляшкова, з далекої Лопатинщини, під проводом свого пароха, о. Й. Яворського. Дуже нам дивно і просто не хочеться вірити тим часописним інформаціям, бож у Ляшкові того самого дня також було свято Богоявлення Господнього і Йорданське водосвяття, а Львів не є вже аж такий дуже бідний на співаків (та ще й платних), щоби їх треба було спроводжувати аж з такої далекої закутини.

Третє свято Йордану — для православних жовнярів і горстки православних Росіян-емігрантів — відбулося на Францісканській площі перед православною церквою.

—о—

Ювілей „Діла“. Дня 14. січня с. р. „Діло“, одинокий нині український щоденник в межах польської держави відсвяткував ювілей свого 50-літнього існування. Спершу виходив два, а відтак три рази в тиждень, а від 42-ох років виходить як щоденник. „Діло“ було довгий час одним виразником української політичної думки на всій українській національній території. Воно поклало великі заслуги коло розбудження національно-політичної свідо-

мости української інтелігенції та причинилося чимало до прискорення процесу переміни української етнографічної маси в модерну націю. Щодо своїх поглядів на церковно-релігійні справи, то „Діло“ мимо того, що духовенство становило дуже поважний відсоток його передплатників, не все занимало правильне становище під сим оглядом, бували навіть часи, що воно кидало кличі, явно ворожі Церкві й релігії, а в найліпшій випадку було воно в справах релігійних індиFERентне, та в тім індиFERентизмі і лібералізмі виховувало довгі літа нашу інтелігенцію. Щойно в останніх кількох роках, під впливом воюючого атеїзму комуністів, „Діло“ побачило, що віра і Церква — се найбільше творча сила народу і тому вийшло з того мряковиння в сусп.-релігійних справах, а стануло твердо на ґрунт теїстичний і щиро християнський.

Від себе бажаємо Ювілятови не відступати від раз обраного становища і далі вести нарід правильним шляхом на зустріч світляному майбутньому.

—о—

Ювілей св. Отця на селі. З приводу 50-ліття священства Його Святости Папи Пія XI відбулося в Папортні коло Добромиля дня 29. XII. 1929. р. Ювілейне Свято під проводом о. декана Мариновича, який теж виголосив в часі Святочного Вечера дуже гарну промову про значіння ювілею для українського народу. В часі торжественного богослуження в церкві виголосив відповідну проповідь о. Федорко Ч. С. В. В. Численно зібраний нарід приступив в день Свята до св. Тайн в наміренню св. Отця і переслав Йому побажання враз з заявами вірности і синівського привязання.

—о—

Дальша судьба о. Щепанюка. Як подає женеvський „Bulletin hebdomadaire d'information religieuse“ під даюю 15. I. 1930. — о. Щепанюка вивезено на жакливі Соловецькі острови. Гр. кат. церквцю Прсв. Серця Христового, при котрій він був парохом, большевики перемінили на кооперативну реставрацію.

о—

Оснування української православної парохії в Празі. Тойже „Bulletin“ подає, що громада Українців-емігрантів зорганізувала в Празі українську (автокефальну) православну парохію під візванням св. Архистр. Михаїла. Дня 21. листопада 1929. р в церкві св. Спаса відправив свящ. Гр. Мельник першу Сл. Божу в українській мові. Співав мішаний хор під управою п. Росиневич-Щуровської. Се вже друга парохія української автокефальної Церкви, бо перша існує ще від мая 1925. р. в Подєбрадах при Українській Господарській Академії.

Божевілья змагається. Варшавський російський емігрантський часопис „За Свободу“ доносить, що поштовці й телеграфісти в Харкові, столиці УРСР, ухвалили осьяку резолюцію: „Ми рішучо відказуємось робити якінебудь услуги галапасам, що кормляться на рахунок темних мас. Заповідаємо тим галапасам і дармоїдам, що звуть себе духовними отцями, гострий і безпощадний бойкот в справах поштової пересилки й доставки. Від слуг релігійних культів не сміємо прийняти ні одної депеші, як також не сміємо доставити ні одної на їх адресу. Ні одного письма, ні одної посилки, ні одного примірника релігійної літератури не вільно ні приймати ні передавати по адресі слуг релігійних культів“. Ось вам славна свобода релігії, котру большевики проголосили при захопленню влади *urbi et orbi!*

—о—

Забирають всі дзвони. Рада народніх комісарів в Москві ухвалила проєкт конфіскації усіх церковних дзвонів. Большевицькі часписи пишуть, що церковні дзвони, се символ контрреволюції, бо вони скликають нарід до боротьби з совітською владою. Крім того дзвони перешкаджають у відпочинку. Останні часописи рознесли вістку, що комуністи взялися знімати дзвони із славного Ісааківського собору в Ленінграді, одної з найкрасших і найвеличавіших святинь в Рад. Союзі.

—о—

Сила безбожників. Враз із замиканням церков іде тепер в Радянському Союзі завзята кампанія також проти монастирів. Рівночасно почали большевики „націоналізувати“ цвинтарі. Католицьким священикам заборонено відправляти богослуження поза церквами, а церкви позабيرانо. До недавна тішилися ще деякими зглядами баптисти, але тепер і вони стали небезпечними. „Союз безбожників“ розвинув живу діяльність. Недавно основано навіть „атеїстичний музей“. Число членів „Союзу безбожників“ має виносити 600.000, Всеж таки релігійні громади після найновішої статистики начисляють іще понад 100 мільонів членів. Інтересний висказ про атеїстичну большевицьку пропаганду вдови Леніна, Крупської. Вона сказала на одній пресовій конференції, що всі протирелігійні міри не всилі змінити індивідуальних переконань побожних.

—о—

ПротиРіздвяна кампанія не вдалася. Акція большевиків, яка мала на меті осмішити свято Різдва Христового і не допустити до його святкування — як про се доносили ми в попередньому числі — після неофіціальних вісток большевицької преси стала в наслідок спротиву незорганізованих робітників і селян „на цілім фронті запро-

пащена". „Винуваті" тут в першу чергу робітники, бо вони, всупереч рішенню „безбожників", разом зі селянами взяли участь в обходженню Різдвяних свят. Кількох українських селян на Мелітопільщині і Єлисаветщині за те, що станули в обороні збезчещуваної релігії перед богохульними виступами „безбожників" розстріляно.

—о—

Історична візита. Дня 5.XII 1929 зложив італійський король Віктор Емануїл враз з королевою візиту св. Отцю. Досі жаден король зєдиненої Італії не складав такої візити, бо королі стояли на становищі, що вони є суверенами і над Ватиканом. Щойно на основі „Лятеранського пакту" король зрікся тої суверенности і св. Отець аж тепер міг його прийняти як короля Італії у своїй державі „Citta Vaticana".

—о—

Нові кардинали. На тайній консисторії дня 16.XII 1929 іменовано нових членів колегії кардиналів, а саме кардинальські пурпури дістали: Португальці Goncalves Cerejeira, Ірляндець Mac Rory, Француз Verdier та Італійці Pacelli, Lavitrano і Minoretti. Трьох із них завдячує свою номінацію вже самому свому становищу в церковній сьрахії (Cerejeira — патріарх Лісбони, Mac Rory — примас Ірляндії а Verdier — архієпископ Парижа, іменований недавно на місце помершого в мин. році кард. Dubos). Як подає „Джьорнале д' Італія" кард. Пачеллі має стати наслідником секретаря стану кард. Гаспарі-я, котрий уступає зі свого становища.

—о—

Конгрес італійських катехитів. В листопаді м. р. відбувся в Римі національний катехитичний конгрес, який радив над удосконаленням науки релігії в середніх школах. В конгресі взяло участь до 300 катехитів з цілої Італії. Виголошено кілька рефератів.

—о—

Недостаток священиків у Франції. Недостаток відповідного числа духовенства в Франції дається болючо дальше відчувати. Французькі єпископи підносять цю справу часто при різних нагодах. Ось на днях видав єпископ Серран зі Сен-Бріє пастирське послання, в якому дорікає за недостаток священичих покликань християнським родинам, бо в них замало звертається дітям уваги на красу й достоїнство тогож покликання.

—о—

Австралійський премієр католиком. Новий австралійський премієр міністрів I. H. Skullin є католиком, діяльним членом католицької акції.

—о—

Славний еспанський письменник про католицьку Церкву. Славний еспанський письменник Palacoi

Valdes пише так про кат. церкву в своєму творі „Testamento literario“: „Історія Церкви це постійне чудо. Коли застановимося над страшними переслідуваннями, які вона мусіла перенести, над брутальністю тиранів, над глузуванням учених, то можемо тільки з подивом запитати: Як це було можливе, щоби той корабель не затонув? Колиби він не мав в собі чогось непереможного, то чи вже давно не був би загинув? Тим „чимсь“ непереможним це християнська правда. Церква зберігла її чистою й ненарушеною. Вона задержала чистоту своєї науки і через те не може загинути. Завсіди жива, повна сили й переконання переходить Церква цілі віки й приносить людям благословенство та веде їх, як огненний стовп вів жидів через пустиню...“

— о —

До відома Всч. Отцям. На численні запити поодиноких Всч. Отців, звернених до нашої Редакції в справі плачення асекुरацій за парох. будинки, подаємо як норму у нашому поступованню відповідь староства в Перемишлянах на запит гр.кат. парох. уряду в Возкові в тійже справі, ласкаво доручену нам Всч. о. парохом З. Жегалловичем в оригіналі:

Starosta powiatowy w Przemyślanach L. 6478. Asekuracja budynków parafjalnych. Przemyślany, dnia 14. grudnia 1929. r. Do Zwierzchności gminnej w Wołkowie. Tamt. gr. kat. Urząd paraf. zwrócił się do tut. Starostwa w sprawie uregulowania opłat asekuracyjnych budynków tamt. gr. kat. probostwa. W związku z tą sprawą wyjaśniam, że obowiązek ponoszenia kosztów ubezpieczenia budynków parafjalnych od ognia ciąży na stronach konkurencyjnych, które są: patron, gmina jako taka, wszyscy parafianie gr.kat. obrządku. Wobec tego zaległe wkładki ubezpieczeniowe ściągnąć należy od wymienionych stron konkurencyjnych w stosunku do opłacanych przez nich podatków i ściągniętą kwotę wręczyć należy przewodniczącemu komitetu parafjalnego za pokwitowaniem, który pieniądze te odeśle właściwemu zakładowi asekuracyjnemu. Starosta powiatowy. wz (Skałkowski).

— о —

Нова папська держава, що зветься тепер Città del Vaticano, має біля 520 горожан. Управляє католицькою Церквою, що має коло 400 мільонів вірних, папа при допомозі колегії кардиналів і за посередництвом 12 конгрегацій. Найважливіша конгрегація „S. Officii“, яка береже чистоти віри й обичаїв, на чолі якої стоїть Еспанець кард. Меррі дель Валь. Конгрегація „De Religiosis“ має головний нагляд і управу над усіма монашими чинами і її представником є Француз, кард. Lepicier. Голяндець кард. Van Rossum управляє конгрегацією „De propaganda Fide“. Предсідником

Конгрегації „Для східної Церкви“ є сам папа Пій XI, а його заступником Італієць, кард. Сінчеро. Ап. Престол має своїх заступників в 50 різних державах, а 29 держав є заступлених у Ватикані.

—о—

„Комітет християнського протесту“. В Лондоні зорганізувався „Комітет християнського протесту“ проти переслідувань релігії в Радянськiм Союзі. Є це англіканська організація, але її членами є також баптисти і кількох жидівських рабiнів. Дня 13. грудня 1929. р. мали вони перше протестаційне зібрання в Albert-halle, а відтак пішли такі зібрання по інших містах. Відношення большевицької влади до християнської релігії називають вони пануванням дiявола.

—о—

Гр. кат. церква в Варшаві. Стара церква, буvща власність наших оо. Василіян, при вул. Медовій в Варшаві по довголітних стараннях вернула знова в посідання своїх правних власників. По розборі Польщі Росія замінила її на православну. Коли Німці заняли Варшаву і проголосили Польське Королівство, церква була на короткий час віддана на богослуження греко-католикам, але Польща, відзискавши незалежність, замінила її на латинську. Щойно тепер вернула вона назад нам, а душпастирство при ній поручено, як зачуваємо, о. Решетилowi ЧСВВ. Нарешті дістали численні греко-католики у Варшаві церкву, де будуть могли заспокоювати усі свої релігійні потреби.

—о—

Синагога, в котрій навчав Христос. В старовинному Капернаумі відбудовують тепер синагогу, в якій навчав Христос - Спаситель. Руїни тої божниці відкрито ще в 1865. році. Зразу були сумніви щодо автентичности тих руїн, але згодом усунули всякі сумніви оо. Франціскани, які стали докладно розсліджувати відкриті руїни. Зачали копати в глиб землі і відкопали гранітні фундаменти в зовсім доброму стані. Доволі добре збережені цоколи колошн, що піддержували синагогу. На підставі дотеперішніх розслідів була вона збудована в античнiм грецькiм стилі. Складалася з головної і бічних нав. Загальна поверхня синагоги виносила 400 квад. метрів.

—о—

Собор православної Церкви в Польщі не відбудеться. На день 12. лютого 1930. р. скликав був митрополит Діонісій свій собор, зложений по канонам православної Церкви з духовенства і мірян по половині. Всіх учасників собору мало бути 82 осіб. Перед тим мали відбутися посередні вибори до собору (парохіяльні до деканальних, деканальні до повітових, повітові до єпархіяльних, а вкінці сі делегатів на самий собор. Та в останньому

часі правительство собор заборонило. Заборона була мотивована тим, що в цьому соборі замало репрезентована світська влада. Властива ж причина заборони була ся, що правительство досі не було дало ніякої виразної згоди на скликання собору, а митрополит, не впевнившись про се, собор зарядив. От вам автокефалія і незалежність правосл. Церкви!

З приводу тої заборони в недалекому часі відбудеться собор всіх православних єпископів. Крім того справа скликання собору буде видвингнена на соймовій арені, бо Український Клюб зложив наглий внесок в цій справі в Адміністраційній Комісії.

До речі кажучи, то влада православної Церкви перевела таку штучну виборчу геометрію (що виказав Др. Річинський з Володмира воли. у пресі докладними статистичними даними), що Волинь і Полісся виходять в порівнянню з іншими територіями страшно покривджені. У варшавській єпархії 7 парохій висилає одного делегата, а на Волині і Поліссю треба на одного делегата аж 26 – 28 парохій. Таким чином українські вірні православної Церкви, які носять її головні фінансові тягарі, під зглядом представництва на соборі мали бути страшно покривджені і зведені до ролі незначної меншости, хоч українське населення становить у тій Церкві 70-процентуу більшість.

—о—

Вселенськість католицької Церкви наглядно можна було бачити на торжественній академії, яку урядили з нагоди ювілею св. Отця студенти міжнародньої місійної колегії De propaganda Fide. На тій академії складали папі побажання і деклямації кождий у своїй рідній мові. І так говорили там по латині, санскритськи, малябарськи, єврейськи, халдейськи, сирійськи, арабськи, японськи, китайськи, а крім тих азійських мов ще по анамітськи, каферськи і у мовах всіх європейських народів. Сини народів цілого світа уряджували академію.

Крадіж церковних скарбів. Зі скарбниці катедри св. Стефана в Загребі вкрадено було недавно незвичайно цінний старовинний диптих з XI ст., що зображує в 12 пловкорізьбах із слоневої кости життя і муки Ісуса Христа. Вкрадений дорогоцінний мистецький твір найшов хорватський адвокат Кордіч в Клівлендському музею мистецтв (Cleveland, Ohio), в Спол. Держ. Америки, котрий купив його в одного парижського торговця за 40.000 долярів. За старанням югославянського посла буде диптих повернений загребській катедрі.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія

Відповідальний редактор: о Петро Хомин

Львівська

наукотв. ін-ст. і т. д.

№ 24

Найліпші дзвони і всі церковні предмети
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива

ДОСТАВА

у своїх складах **Л Ъ В І В**, вул. Руська ч. 20., **П Е Р Е М И Ш Л Ъ**
Ринок ч. 23., **Т Е Р Н О П І Л Ъ**, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, ви-
отовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду.
Письменно за цінами звертатися до Дирекції: **Л Ъ В І В**, **Д О М І Н І К А Н С Ь К А** 11. І п.
Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними річима є або
у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією
кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многи священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. : Передплата виносить 18 зл. річно
з проповідничим додатком : — для Америки 3 долари річно —
— в 1 арк. до кожного числа —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

ЗМІСТ:

о. Антін Радомський: Безсмертне діло	41—43
о. Петро Хомин: Католицька Акція	43—48
о. Др. В. Масюж: Священик а маєтковий і дороговий податок	48—50
о. Е. Д.: Про наше матеріальне забезпечення	50—54
о. А. Галандюк: Про методи науки релігії	54—56
о. І. Щербатюк: Дещо про навчання катехизму й біблії в церкві і школі	56—60
о. Др. Пр. Левицький: Ревіндикація церков	60—67
о. Др. Г. Костельник: Як нам вимовляти церковно-словянські слова?	67—70
о. Петро Дзедзик: Orientalia	70—72
З концертової салі	72—74
Всячина	75—80
Проповіди	17—32

Чвертьстоліття на Митрополичому престолі

ювілейна книжка „Богословії“ видана під редакцією о. проф. Дра Й. Сліпого, Львів 1926. —

Вона повинна стати настільною книжкою у кожного священика, головню в сьому ювілейному році.

Ціна 12 зол.

Замовляйте в Адміністрації „Богословії“,
Львів, Коперника 36

Стоматолог-дентист

Др. Стефан Дмоховський

з Перемишля перенісся до Львова,

де урядує при вул. **Сикстуській 35**

Телефон 79-72.

Прецизійна дентистична техніка. Порцелянові корони

Апарат Рентгена.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідним додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 18 зл. річно
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

О. Антін Радомський

Безсмертне діло

(Присвята з приводу 30 літнього Ювілею Митрополита Андрея)

„Да вси єдино будут“...
(Йоан XVII, 21)

Похиливсь у важких думках молодий монах Андрей Розважує над дивними шляхами, якими його Провидіння веде.

Ось він покинув світ, достатки, опустив шляхотську родину, вернув до свого бідолашнього народа і отсе опинився в понурих мурах самотньої келії. Як короткий сон минуло се все, а перед ним розкривається невідомий, таємний шлях нового життя...

Його зір паде на образ св. Йосафата—одинокую дороговцінність, яку забрав зі світа. А образ той для нього тим миліший, що малювала його люба ненька. Невжеж хотіла вона начеркнути образ життя своєму синові?!

Мов з імлі починає зарисовуватись перед ним програма нового життя.

То світло, що запалив його на горах Київа св. Андрей, роздвоїлось — меркне. Треба його на ново роздмухати, а шлях до цього — це шлях св. Йосафата: — Да вси єдино будут...

— Невжеж, Господи, схотівби Ти мене вибрати за Свого слугу, за Своє оруддя, за сівача і борця тої святої ідеї? — бореться з гадками молодий монах.

Господь вислухав молитву молодого ченця. На митрополичім престолі засів він — Андрей. На престолі, що на

нім засідали його великі предки, поставило Провидіння і його — як „свѣтильникъ на свѣщницѣ“.

І світить він і ревністю горить.

Насамперед обновляє своє духовенство і піклується левітами, опісля обїзджає і познакомлюється зі своїм стадом, а всюди проповідує голосом св. Андрея, катехизує, сповідає до пізна, відвідує вірних і щедрою рукою розділяє милостині. Для хорих основує лічницю, яко любитель рідного обряду і мистецтва фундує Національний Музей, а молодь, мистці і народні установи знаходять в нім свого опікуна і добродія. А всюди, де ступить, зазначує свої сліди жемчугами нестертих діл. В одну прекрасну гармонію лучить духовну і суспільну працю, бо він сам гармонія душі і тіла, бо він Муж Провидіння.

Слідами Данила Паломника їде до Святої Землі, відвідує братів за морем, навязує звязок зі закордоном, вибирається потайки на Вел.Україну, щоб яко обсерватор пригнутись наперед ріллі, на котрій прийдеться йому працювати.

А робітник він неструджений. Відновляє старинний чин Студитів, зі заходу спроваджує Редемптористів, і лучить Схід зі Заходом, бо вірлиним оком обіймає широкі горизонти. В молитві і умертвінню вичікує ясної днини, коли його нарід зіллється в одну душу і одно тіло.

Бож його клич: — Да вси єдино будуть...

Та прийшла хвиля, схожа з часами св. Йосафата.

Вороги займають Галичину і кидаються на діло Зєдинення. На першім пляні мають особу Митрополита Андрея. Беруть його від його стада та запроторюють до царської тюрми в далекий Суздаль.

Він стається вже не обсерватором, а ісповідником — сівачем, що сіє сльозами. І кладе свої перші терпіння на жертвник Зєдинення.

А у вязниці бодриться він і не паде духом. А щоб не забракло добрих робітників на ниві, висвячує двох єпископів—наслідників.

Та велит духа переживає вибраних собі наслідників.

Тюрма народів валиться, щоб на її руїнах повстало діло Зєдинення. Царський Вязень вертає з кріпкою надією на успіх діла, і має найкрасшу запоруку на се—терпіння.

Тож благодарить Бога за терпіння і молиться: — Господи! Дай, да вси єдино будуть...

Очі Заходу звертаються на Схід. Відбуваються уніонні зїзди, а Митрополит Андрей є їх душею.

Та замало йому цього. Він сам мусить покласти руку на плуг, бож він господар тієї сімі, до котрої сказані пам'ятні слова Христового Намісника: „O mei Rutheni! Per Vos, me Orientem conversurum, spero“.

Скликує конференцію єпископів до себе у Львів.

Ах, переважна се хвиля! Радіє господар, що тільки плугів вийде на ниву. Ходить на пальцях, догадує, молиться і тішиться, бож се його мрія. Се почин весняної роботи.

І знов збираються єпископи у гробів св. Верховних Апостолів в Римі. І хоч він немічний тілом, летить бистрим вірлом у далеку дорогу, бо якраз рада без господаря.

І вертає назад до свого стада, та не на відпочинок, а знов на труди. З пеленок виростає його черговий твір — Богословська Академія. Дорожить нею, як мистець плодами свого духа, бо з неї ме йти світло на Схід.

І минає тридцять літ невтомної праці.

І знов похилився монах — Митрополит Андрей у важких думках. Се вже не молодий новик, що бореться з гадками і шукає шляху, але посивілий з праці і перевтоми робітник, що по важких трудах схилив голову в журбі за ясну днину.

Та бадьорий його дух не вгаває. Зноситься, летить, леліє, обіймає зором всі українські простори і лучить їх в одну єдинену сімю.

І чує мову його духа св. Андрей з Київських гір. І оживає. підносить руку, благословить і вказує на Львів. А Дніпро котить бистро благословенні філі і несеться шепіт широких степів:

— Продовжай, продовжай діло, що не вмирає!

о. Петро Хома

КАТОЛИЦЬКА АКЦІЯ

(її суть і завдання)

Від часу видання теперішнім св. Опцем, Пієм XI першої його енцикліки „Ubi arcano Dei“ з дня 23. XII 1922. р., в якій він сильно підчеркує вагу і потребу Католицької Акції, зачислюючи її до головних обов'язків душпастирського уряду і християнського життя — справа Католицької Акції відбилася сильним відгомонам по цілому світі і від тої пори вона не сходить вже з дневного порядку християнсько-католицького життя. Вона гомонить в енцикліках, письмах і промовах папських, в пастирських посланнях єпископів, на ріжних католицьких з'їздах і зібраннях — та загалом всюди, де тільки мова зійде на теперішнє положення релі-

гійне, суспільне чи політичне, дискусія обертається біля питання і справи Католицької Акції. Не всюди однакове розуміння і однакова обзнайомленість із тією важливою квестією. Для одних вона ще й досі питанням темним, незроз'яшеним, її організація в деяких краях щойно народжується, ба й там, де вона вже діяльна на місцях, не має ще одностаиної організаційної форми, праця, зв'язана з нею, не всюди на однаковій висоті, ще не все як слід оформлене, вияснене, ще майже всюди вишукуються напрямні, випробовуються методи праці, але всюди зацікавлення, всюди відчувається стихійно, що Церква торкнулась справи, направду першорядної ваги. І всякі познаки вказують на те, що в життю Христової Церкви назріває нова доба, що зродить міліони нових апостолів, які стануть до рішучої боротьби з антихристиянством щоби назад здобути світ для Христа.

* * *

Католицька Акція, се співробітництво мірян з духовенством, або — як св. Отець Пій XI говорить — співучасть мірян в єрархічнім апостольстві Церкви. Якаж причина повстання тієї акції? Про се незвичайно влучно висказався чехословацький єпископат¹⁾ в спільнім своїм пастирським посланню з жовтня 1927. р. В нім глядять він на К. А. як на програму Церкви, після якої має вона стати до боротьби з невірством і неморальністю на полі життя родинного і публичного, преси, літератури й мистецтва. Сьогодні майже в кожній парохії не бракує невіруючих, єретиків, християн злібералізованих і зсоціалізованих і тому потрібна конечно нова форма душпастирвання, а нею має стати світське апостольство. Проти зєдиненого невірства мусить виступити обєднаний дух християнський, солідарність парохії, що повинна скупчуватися біля свого пароха як родина коло свого батька і то не тільки в церкві, але і в щоденному життю. До такої нової душпастирської праці духовенства необхідний є світське апостольство.

Кат. Акція не є твором нинішнім, не є виключно актом волі теперішнього папи чи його особистою, відірваною думкою, яка не стоялаби в зв'язку з діяльністю попередніх папів, але безпосередньою причиною, яка спонукала папу Пія XI піднести високо прапор Кат. Акції, се — як про се говорить австрійський єпископ Др. Бургер²⁾ — його бажання „внести до Церкви давню думку. Як перед 60-ти роками лібералізм хотів відсунути людей від Церкви, те саме

¹⁾ Acta Curiae Episcopalis Brunensis, ч. 2 за р. 1928. цитов. за Х. Др. St. Mytkowicz — Akcja Katolicka u podstaw i praktyce, Gaz. Kości 1929.

²⁾ Das Neue Reich з 15. VI 1929.

діється нині, тільки в іншій формі, що папа назвав ляїцизмом. Він (ляїцизм) хоче усунути з життя всякий релігійний мотив і вплив Церкви; хоче довести до розділу між релігією а життям, між Церквою а людством. На такий розділ не можна погодитися в ніякий спосіб. Релігія не може стояти осторонь. Щоби до того не допустити, треба допомогти особі світських, котрі би, стоячи побіч єпископів і священників, думали і поступали по католицьки“.

Своїми початками сягає К. А. давніх, бо ще апостольських, а радше Христових часів. Божественний Спаситель крім 12 апостолів і 72 учеників уживав і мірян до повнення певного рода апостольства. При поширюванні віри в Христа помагали мужі і жінки, старці і діти, вчені і прості. Два сліпці по уздоровленню (Мт. 9, 31) пішли і ширили Христа в цілій околиці і много інших, що, навчаючи Христової науки, були божим Провидінням до сього призначені, щоби працювати над поширенням Христової науки. Уздоровленого біснуватого призначив Христос виразно до апостольської праці між йогоземляками. Бо коли він хоче радо остати при Ньому, Христос не причисляє його до своїх учеників, але каже йому: „Вертай у свій дім і розкажи, що тобі вчинив Бог“ (Лк. 8, 39). І пішов чоловік та звіщав в цілому місті про добродійства, які йому вчинив Спаситель. Він став світським апостолом. Відчинім Діяння Апостольські! Тут найдемо дозолі матеріалу для підтвердження горі наведеного, що іменно міряни у первіснім христіянстві багато причинилися — стаючи до помочі апостолів чи їхніх учеників — до здійснення Христової науки в тодішнім життю, до християнізованя тодішнього поганського світа. (Дія. 1, 15; 2, 41-47; 4, 32-37; 8, 4 і мн. ин.). Також Апостол народів у своїх посланнях згадує часто про мірян як співробітників, що разом з ним трудилися коло поширення Христового Євангелія (Фил. 4, 3).

Христова наука відродила світ, що конав в обіймах поганства та на своїх засадах стали формувати життя одиниці, родини й суспільности. Згодом, головнo в середовіччю, пронизала вона своїм змістом не тільки душу людини, але наповнила собою ціле публичне і державне життя, надаючи всьому пятно Христового світогляду. Та поганство ніколи вповні не зeszло. Притаювалося тільки і скривалося тоді, коли Христова ідея доходила в людських умах до найвисшого розвою, а впливало знова на поверхню життя тоді, коли сила Христової думки слабла. Велику поміч поганству дали наука і філософічні системи, оперті на матеріалізмі. Системи ті вели до невірства (відродження поганства), яке ослаблювало християнський світогляд, а те

ослаблення повело своєю чергою до обниження і ослаблення моральних засад.¹⁾

Останні століття ставлять нам перед очі образ завзятої боротьби новітнього поганства з Христовими ідеями, з боку якого виринають змагання розбити одноцілий християнський світогляд людства і пірвати всякі звязки, що зєднують цілий світ в один могутній організм, підчинений Богу. Започатковані ті змагання в добі ренесансу, де одностороннє одушевлення для клясицизму стало для многих причиною повороту до поганського світогляду, а підсилені і введені в практику в добі раціоналізму і реформації. Змагання сі поглибив і розбудував побідний колись матеріялізм, що на чолі своєї доктрини поставив гасло: немає Бога, немає ніяких духових цінностей, а цілий сей процес довів до скрайности та витягнув з матеріялістичної теорії найдалше йдучі консеквенції нинішній комунізм, який і станув на чолі табору, що підняв боротьбу з Богом, Христом і Його Церквою, словом і ділом.

І нинішній світ поділений на два явні табори: табір Христа і табір антихриста, табір новітнього поганства, тобто усе те, що поборює Христа і його Церкву та Бога загалом, що намагається силою накинати людству нову форму поганства.

І між тими двома таборами ведеться віддавна страшна і завзята боротьба, властиво не боротьба обопільна, а радше наступ усіх ворожих сил на Христову Церкву. З початку тиха й несмілива, з часом голосніша й нахабніша, але все ще врямцях цивілізаційних, а в останніх часах явна і відкрита, що переходить в дике й цинічне насильство над визнаваннями Христової науки. А в середині, в самім розгарі тої боротьби стоїть третій табір, табір вправді християнський, але зовсім пасивний, за здобуття якого і ведеться завзятий бій. Се всі ті „неутральні“, релігійні індіференти й ліберали, що ніби незацікавлені в тім, котрий табір переможе, а в дійсности тихо співчувають таборови, ворожому Церкві. До них — на жаль — треба зачислити багато віруючих і практикуючих християн-католиків, які навіть совісно сповняють свої релігійні обовязки і уходять в своїх і чужих очах за зразкових християн, а які в час проби, хочби вона була й невеличка, зраджують табір Христовий, а йдуть за провідниками з табору антихристиянського.²⁾ В них хри-

¹⁾ порівняй: Ks. St. Adamski: Akcja Katolicka a duchowieństwo. Poznań

²⁾ Яскравим прикладом сього можуть бути вибори до законодавчих установ в 1928 р. у нас. Наші парохіяни, навіть у найбільш зразково ведених парохіях, між ними й такі, що як члени брацтва Пресв. Серця Христового приступають до частішого св. Причастя, звернулися місцями проти своїх ревних і люблених впрочім душпастирів, а пішли за агітаторами, що зачинали свої промови кличачи: Проч з Богом, Церквою, священиками! Покинули табір Христовий, а пристали — хай буде що на короткий час — до табору антихриста.

християнський світогляд збудований не на міцній, гранітній скалі, а на піску — і вистане маленької бурі, а дім їхнього релігійного життя і переконань валиться. І найбільш завзята боротьба ведеться саме за опанування тих людських мас із слабо уgruntованим християнським світоглядом.

Добре характеризує сучасний стан християнства люксембурський діяч Католическої Акції, Dr. Mask, пишучи отже: „Сучасний католицизм — се обложена кріпость. Всюди лунають кличі про релігійну і моральну кризу. Європа і Америка заповнюються білими поганями. Нинішні відступники від Христа — се нові Лютри і Кальвіни (націон.-чеська секта, масові апостазії у Відні, польські єретики національної церкви і маріявіти) (а що ж казати про „союзи безбожників“ на цілій просторі Рад. Союзу і загалом про релігійну політику большевиків? — завв. автора). Сучасні єретики і сектанти се: комунізм, соціалізм, лівіцизм, інтегральний націоналізм, мамонізм, лібералізм, анархізм. До чорних і жовтих поган приступають новочасні білі погані. Небезпека і вороги з усіх усюдів. Треба взятися за працю. До діла, до боротьби з лівіцизмом, тою нинішньою єресю, взиває Пій XI. Під прапор Христа стягає св. Отець всіх католиків для повернення Христового Царства. Кождий католик мусить для того Царства стати місіонарем, діяльним апостолом, неустрашимим радикалом для католицької справи, що не йде на ніякі компроміси; мусить іти з ділами милосердя як св. Вінцентій à Paulo, з живим чи писаним словом як св. Канізій; з молитвою, любов'ю, правдою, справедливістю і відвагою. Сьогодні перед нами подвійна місія — зовнішня і внутрішня, африкансько-азійська і європейська.“¹⁾

Антихристиянський табір, викидаючи зі своєї ідеології Бога і віру Нього, елімінуючи усі метафізичні і надприродні змагання й пориви людини, а не даючи на місце того нічого величнього, нічого високого, мусів довести до ідейного розкладу, до знищення усіх духових сил і всього благородного в людині, а вслід за тим мусіло прийти до морального зіпсуття й анархії, до руїни усіх здорових організаційних форм людства, родинних і суспільних, до загину тисячлітніх надбань культури, найяскравішим прикладом чого являється нинішній комунізм. І так мусіло статися. Бо коли в людських умах заломалося ідейне опертя на Бога, мусіла заломатися ціла умова та етична система а се в дальших консеквенціях мусить довести до повного розвалу, релігійного і морального.

¹⁾ Theol. Prakt. Quartalschrift, ч. 3, 1928.

Ось наслідки тої боротьби, що її антихристиянський табір підняв проти Бога і Його науки. Наслідки страшні, що грозять знищенням духового „я“ людини.

(Далі буде)

о. Др. В. Масцюж

Священик а маєтковий і дороговий податок

Часто даються чути негодовання священиків, що скарбові влади стягають від них маєтковий податок, а повітові виділи дороговий за майно їх ерекції. Моє завдання коротко відповісти, який є стан права, та як священик має ставитися до тих податків. Це роблю тому, щоби сповнити з мого боку довг чести, як відповідь на многі письма, писані до мене о пораді в цій справі.

Щодо маєткового податку від майна ерекції є рішення Найвисшого Трибуналу в Варшаві з 12. липня 1928. р. III Rw. 1231/28 для конкретного случаю зі загальною аргументацією, що парох не є обов'язаний платити зі своїх доходів маєткового податку, виміреного за майно його бенефіції. А що рішення Найвисшого Трибуналу та його аргументації, є для аналогічних случаїв законом, якого не вільно критикувати, а тим паче не вільно від нього відступити в практиці, тому для теми є ось яка відповідь: Є закон, силою якого парох або взагалі бенефіціят не є обов'язаний платити з власних доходів маєткового податку, виміреного за майно його бенефіції.

В справі дорогового податку помістив недавно в „Ділі“ Др. Т. Окуневський, адвокат в Городенці, поучення для наших священиків. В тім поученні сказано; „В серпні 1929. р. видало міністерство внутрішніх справ в порозумінню з міністерством скарбу обіжник (3. серпня 1929. р. 1.161), який вяснює, що як дозго не знесено законодавною дорогою § 17 австрійської дорогової устави з 18. серпня 1866. р. ч. 15 з 1867. р. в звязку з § 86. австрійської цивільної устави, так довго духовні у нас є вільні від дорогового податку, накладаного автономічними властями. На випадок неправного накладання тих податків треба вносити рекурси до воевідства, а якщо не помогли би, до Адмін. Трибуналу. Рекурси до Адмін. Трибуналу мають бути виготовлені!

в двох примірниках, підписані адвокатом і внесені протягом 60-ти днів від останнього оречення воєвідства. Стемплева оплата вносить 30 зл., а від кожного дальшого залучника 50 сот. Якщо справа буде виграна, Адм. Трибунал зверне стемплеву оплату" (Нива 1929., стр. 484—5).

З цього виходить для нашої теми: Є закон, силою якого ані бенефіціят ані бенефіція не є обов'язані у нас платити дорогового податку.

Тепер заходить дуже актуальне питання: Як має священик поступити, якщо влади пришлють йому вимір маєткового або дорогового податку з наказом до заплачення?

Тут є можливі різні способи виходу. Приповідка каже, що кожда дорога заведе до Риму. Одначе тут ходить о це, щоби ця дорога була якнайкоротша і найменше коштовна. Др. Т. Окуневський не зле радить. Одначе слабою стороною в його раді є це, що рекурс до адміністраційної інстанції не здержує екезеції. Не багато pomoже парохови, що він дорогою рекурсу до воєвідства, зглядно Адм. Трибуналу, виграв процес, як йому в межичасі за дороговий податок засеквестрували добрі коні, що їх на торзі не купиш, а опісля за безцін продали на публичній ліцитації.

Я поступив собі ось як: Мені прислали скарбові власти платничі накази за маєтковий податок від ерекції, а я терпеливо ховав їх до бюрка. В грудні 1928. р. заїхав до мене скарбовий урядовець, якого я чемно угостив, та полишив мені письмо, яким державний скарб засеквестрував мені три корови на заплачення маєткового податку, виміреного за майно приходства Горожанна. З кінцем січня 1929 передав я те письмо мойому адвокатуви Дрови Пеленському, щоби в моім імені вніс до Город. Суду в Комарні позов проти державного скарбу о вилучення від секвестрації моїх засеквестрованих коров. Адвокат на власну руку, написав чемне представлення до Скарбового Уряду в Рудках о відкликання секвестрації коров, а як це не помогло, вніс позов до суду, та в товариський спосіб поучив суддю, що є рішення Найвисшого Трибуналу в Варшаві в аналогічній справі в користь позовника. На розправу в другій авдієнції покликано мене. Як я явився в судовій салі, почалася сильна агітація, щоби я від справи відступив та полюбовно погодився з держ. скарбом. На це я заявив, що мій адвокат перевів спробу помирєння, одначе, на жаль, без успіху. „Як то, то Ви, Отче, не хоче платити податків!“ піднесено провокаційний оклик. Я спокійно відповів: „Тут розходиться о що инше, а саме: о вилучення моєї приватної власности зпід секвестрації, а не о плачення податків; впрочім я приїхав на судову розправу, бо мені потрібний судовий при-суд на письмі. Тоді суддя зачав переводити розправу, до-

пустив переведення доказу через переслухання заприсяжених свідків, членів парохіяльного комітету, на обставину, що засеквестровані корови є моєю приватною власністю, а не ерекції і видав присуд: „В імені Р. П. віддаюється державний скарб і засуджується його на заплачення коштів цього спору в квоті 72 зл. на рік позовника до 14 днів під загрозою екзекуції (з 9. IV. 1929 С III 3/2).

4

В місяць після цього взявся до мене енергічно Повітовий Виділ в Рудках о заплачення дорогового податку. Зайшов до мене секвестратор Город. Суду в Комарні та доручив мені два письма: 1) Присуд Город. Суду, яким посилається на екзекуцію дорогового податку через заняття моєї приватної власности, 2) Секвестрацію моєї безроги. З тими письмами удався я знова до мого адвоката Дра Пеленського, щоби поступив так само, як перше з секвестрацією за маєтковий податок. Одначе тут до судової розправи не прийшло, бо представлення мого адвоката помогло. Відкликано секвестрацію, та залишено мене в спокою.

З цього мого поступовання дається зробити ось які висновки як правильних для практики: Платничим наказом маєткового або дорогового податку не зражуватися. Як власти засеквеструють приватні річи священника за маєтковий або дороговий податок, треба внести через свого адвоката Українця — оскільки є — до свого Городського Суду позов о вилучення засеквестрованих річий (o wyłączenie z pod węzła grabieży) як приватної власности, та подати адвокатови висше наведені закони т. є. сигнатуру рішення Найвисшого Трибуналу, зглядно міністерського обіжника. На судовій розправі не датися спровокувати. Якщо Город. Суд вирішить справу не по жаданню позу, рекурсувати до Апел. Окруж. Суду, і т. д. Tendente lite in iudicio, не вільно zesеквестрованих річий продати на публичній ліцитації.

Про наше матеріяльне забезпечення

Справа забезпечення священників на случай немочи і старости, а головно заосмотрення вдів і сиріт по священниках, стає від довшого часу пекучою справою. Поручувано її в пресі (Нива і Діло), обговорювано приватно і на соборчиках.

Всі признають, що дотеперішнє заосмотрення священних вдів і сиріт невистарчаюче і нужденне, що 50 зол. на чвертьрік та 15 зол. дару з ласки на місяць (і то не для всіх) не багато помагає. Нині вдови по возьних та торговельних

помічниках мають далеко більше заосмотрення чим вдови по священниках.

У власному інтересі мусять самі священники подбати про створення такої організації свого емеритального заосмотрення, яке мають хочби торговельні помічники, не говорячи вже про державних чи комунальних урядників.

Для священників закон не ввів примусу обезпечення, такого, як для приватних урядовців та торговельних помічників, священники самі творять вдовичо-сиротинські фонди, але ті не дають навіть бідного і скромного забезпечення.

Для дяків знова вводить закон примус обезпечування в касах хорих та пенсійному закладі для умових працівників у Львові. На основі декрету президента річипосполитої польської мусять бути дяки обезпечені, і то обовязково, в пенсійнім закладі без ріжниць, чи сего схочуть парохі і дяки, чи не схочуть. Пенсійний заклад на основі закону може з уряду (чи на донесення самого дяка) перевести обезпеку і стягнути з працедавця (по думці рішення міністерства праці і суспільної опіки — працедавцями дяків є парохі) належитість екекуційною дорогою, та ще наложити кару до висоти 1000 зл. за незголошення дяка до обезпеки. Нині дяки настоюють на тому, щоби їх зголошувати до кас хорих, а небавом жадають обезпеки в пенсійному закладі, до чого мають законне право, та що більше, самі на власну руку, як се вже тепер роблять, (пр. дяки в Куликові к. Радехова, в Сільці Бенькові, в Станиславові) будуть зголошуватись до обезпеки, а пенсійний заклад буде брати се зголошення за основу до виміру премій і переведе стягнення належності в дорозі екекуції.

Зваживши те все, повинні священники і дяки створити свою окрему емеритальну установу „Емеритальний Інститут“ для священників, дяків та службовиків гр.-кат. консисторій, парохій, підприємств, заведень і шкіл, використовуючи постанови конкордату про автономію Церкви.

Статут такого емеритального інституту, у формі прим. прагматики, затверджений державними властями (це конечно з огляду на звільнення дяків і службовиків Митрополічих і єпископських дібр з обезпеки в пенсійному закладі) на взір емеритальних постанов урядників магістратів, повітових рад і других публичних інституцій, давши обезпеченням право на пенсії (ренти) на случай немочи, старости і на випадок смерті (вдови і сироти). Ті ренти булиби щодо висоти унормовані означеними статутовими постановами, творилиби правний титул, їх можнаби оспорювати, а навіть доходити судовою дорогою.

Чи створення такого емеритального інституту є можливе.

Х. У. умер перед упливом 5 літ — вдова і діти дісталиби відправу 720 зол. Вдова виходить вдруге замуж, то дісталаби відправу 1080 зол. — а діти діставалиби причинок на виховання до 18 зглядно 24 року життя.

Очевидно, коли хто забезпечений довше і на висшу місячну платню, то і рента його, жінки та дітий буде висша.

Звідки взяти грошей на заплату премій?

Урядникам стягають з місячної платні належність на емеритальний фонд і урядники се знають і з сим годяться, бо знають, що самі вразі спенсіювання, чи вдови дістануть ренту.

Нам рівнож стягають з нашої конгруи на вдовичо-сиротинський фонд і ми на се годимосся, хоча вдови не дістають місячної ренти, лише що квартал запомогу. Чи ж не корисніше булоб, щоби нам стягали 10% або й більше на емеритальний інститут з нашої конгруи, а кождий з нас, як схоче забезпечити себе висше, доплатить ріжницю, за що дістане і висшу ренту? Так само і дякам стягне парох належність з його платні чи доходів за треби.

При добрій нашій організації і вмілім орудуванню фондами, моглиби свідчення нашого емеритального інституту бути висші.

Над сим усім треба поважно призадуматися, та використати всі можливі корисні для нас постанови конкордату, які сього рода емеритальну нашу організацію нам уможливають.

Мимоходом запримічую, що протестантська церква вже робить заходи над створенням такої організації для себе і вже предложила статут дотичним державним властям. Колиб нам вдалося оснувати такий емеритальний інститут, то після постанов пенсійного закона дісталиб ми від пенсійного закладу умових працівників, де є забезпечені дяки і службовики наших консисторій і владичих дібр та учителі шкіл СС. Василянок, зворот тзв. премійної резерви яка певно булаби може і поважною сумою.

Капітали пенсійних установ зростають щороку і нині вже дуже великі. Досить подивитися на Пенсійний Заклад у Львові при вул. Пекарській, який має вже ряд кам'яниць, готелі Жоржа і Краківський, дома при вул. Стрийській і На Байках, численні санаторії в Трускавці, Криниці, Закопанім, Яремчу і т.д. Пора і нам взятися за діло і організацію. Нехай над тим призадумуються наші священики, нехай обговорять се на деканальних соборчиках, нехай се стане предметом нарад вдовичо-сиротинського фонду, нехай з відповідним пропозиціям звернуться наші отці до Консисторій і спільно з дяками виберуть відповідний комітет до переве-

дення в життя сього переважного для нас життєвого завдання в діло.

Колись благословити нас будуть наші вдови і діти, мило згадуватимуть наші найблизші.

о. Е. Д.

о. А. Галандюк

Про методи науки релігії

Монахійська метода

Відколи німецькі філософи Герберт і Ціллер доказали, що нове поняття засвоюється не відразу, тільки поступово, почали при навчанні світських предметів ділити методичну одиницю ще на відрубні частини зовсім відрубними цілями, котрі учитель повинен мати на оці при кожній новій лекції. Ті частини прозвано формальними степенями. На кожен методичну одиницю складається п'ять формальних степенів: аналіза, синтеза, асоціація, система й метода.

З тими новими педагогічними принципами познакомився др. Вебер, професор ліцею в Деллінген. Він став пригадуватися, чи з деякими модифікаціями не далось би приміняти формальних степенів до науки релігії. Після довгих студій випрацював теорію нової методи¹⁾ і виголосив її на зїзді катехитів в Ашафенбурзі. Головні принципи тої методи зібрав він в слідуючих точках: 1. Кожда катехиза має дидактичні степені; 2. кожда катехиза послуговується одним тільки оповіданням, ілюструючим абстрактну правду; 3. загальні поняття мають бути випроваджені з поєдинчих через абстракцію; 4. в цілій катехизі мусить бути захований паралелізм межі працею розуму, а почуваннями й волею; 5. пояснення слів непотрібне. При тих своїх забігах запізнався Вебер зі Штігліцом і знайшов в нім вірного товариша. Разом з ним виготовив і видав друком катехизи. Кожду катехизу поділив на шість слідуючих, дидактичних степенів: подання цілі¹⁾, приготування, узмисловлення, вияснення, зібрання в цілість і примінення. Узмисловлення або погляд, виклад або вияснення і примінення, се — головні степені катехизи. При помочи тих степенів старався

¹⁾ Anton Weber: Die Münchener katechetische Methode. Kempten 1905

¹⁾ Тут заходить ріжниця між Вебером, а Штігліцом, бо в Штігліца на першій місці стоїть приготування, а щойно після того подання цілі.

попередньо розвинути правди віри й моралі перед очима учеників, щоби ученики попередньо присвоїли собі їх. Щоби катехиза стала більше прозора, вирізняв кожний степень відмінним друком.

Як вже висше зазначено, Вебер і Штігліц послуговуються в катехизі одним тільки оповіданням¹⁾ для ілюстрації абстракційної правди. Оповідання беруть звичайно з біблійної історії, з історії Церкви, з життя Святих, з сучасних випадків, абонавіть заступають його відповідно дібраним віршом. Якщож тяжко вишукати таке оповідання, котре містилоби в собі потрібні подробиці для ілюстрації абстракційної правди, послуговуються видуманим оповіданням. І се якраз слаба сторона тої методи, бо все, що видумане, не лицює з повагою об'явленої правди²⁾.

Вебер назвав свою методу психологічною, але Гаттерер прозвав її в своїй катехитиці монахійською й та назва загально прийнялася. Монахійська метода зробила великий розголос в першій десятиліттю нашого століття, зєднала собі багато горячих сторонників, але мала також ще більше ворогів. Ексегети завзято поборювали її, уважали її за безпотрібний баласт, шаблон, забавку, витвір німецької дрібничковости. Але якої там хто методи в практиці не державсяби, всеж таки не сміє з легковажанням відноситися до монахійської методи, бо вона опирається на законах психології, однакових у всіх людей і дітей без огляду на національність. Про неї появилоса багато розвідок, але дуже основно представлена її генеза в книжці. Eisinger: Die katechetische Methode vergangener Zeiten in zeitgemässer Ausgestaltung. Ein Vergleich der Münchener katechetischen Methode mit der Methode des Fürstbischofs Gruber von Salzburg. Wien 1905.

Відміною монахійської методи є сальцбурсько-віденська метода. Браття Йоган і Вільгельм Піхлері у Відні злучили призначений на нову лекцію матеріал в методичну одиницю через поставлення в темі одного поняття³⁾ замість одного унагляднюючого оповідання. В той спосіб поборолі вони трудність у вишуванні такого оповідання, яке наглядно і без всяких штучок ілюстровалоби катехизмову правду, але зате їх катехиза розпадається на ряд катехиз.

* * *

¹⁾ По німецьки: Anschauungs — Einheit.

²⁾ Grunwald: Die Münchener Methode und ihre Schattenseite. Katechetische Blätter, 1908; 254.

³⁾ По німецьки: Begriffs — Einheit.

Коли вже бесіда про дидактичні степені катехизи, то не від річи буде пригадати, що катехитична секція віденська, що приготувляла катехитичний конгрес у Відні 1912. р. опрацювала на підставі льогіки, психольогії й дидактики проф. Вільмана також термінольогію для формальних степенів і візвала всіх учасників конгресу, щоби тої термінольогії стисло трималися. По думці тої секції є три степені присвоювання собі научного матеріалу; 1. узмисловлення, 2. зрозуміння, 3. перероблення. Узмисловлюванню відповідають форми навчання: оказування предметів, показування ділань (чинности) і представлення, себто опис і оповідання. Густав Гецель признає також три степені: *vorarbeitendes Tun, erarbeitendes Tun, nachfolgendes Tun*.

Щоби практично запізнатися з дидактичними степенями в катехизі, поручаю для загалу нашого сільського духовенства „Joseph Schiffels Handbuch für den gesamten Religionsunterricht auf der Unterstufe der katholischen Volksschule“. (Katechesen sammt theoretischen Erörterungen über Aufgabe des Religionsunterrichtes, Grundsätze für die Stoffwahl, Behandlung der biblischen Geschichten, Gebrauch der biblischen Bilder, Einführung der Kleinen in das kirchliche Leben u. s. w.) Wien 1905. Автор взорувався на катехизах Мая, його катехизи легкі й вичерпуючі, а для необізнаних з формальними степенями надаються дуже, бо кождий степень має тут заголовок. Підчас вакацій можна з тим підручником основно запізнатися. Набути можна його через книгарню Шевченка у Львові або таки просто від Гердера у Відні. В. Herder, Buchhandlung, Wien I. Wollzeile 33.

ДЕЩО ПРО НАВЧАННЯ КАТЕХИЗМУ Й БІБЛІЇ В ЦЕРКВІ І ШКОЛІ

Найважливішим обовязком священика — учити. „Шедше убо научите вся язики“... каже Христос. Учїть, а відтак — хрестїть. Перше учїть, а пізніше подавайте св. Тайни.

Вірні повинні знати основні правди св. віри. Повинні знати й про свої обовязки зглядом Бога, себе самих й своїх ближніх. Коротко: повинні знати, в що мають вірити і як мають жити, щоби бути спасеними. Знати се все значить — знати катехизм, бож то він якраз містить в собі те все, що кожний християнин повинен знати.

Катехизм треба добре знати. Думаю, що минули ті часи, коли вистарчало, щоби парохіянин знав дещо про одного Бога, шість правд віри та ще дечого трохи. Нині-

шній парохіянин повинен знати катехизм добре, після моєї думки принайменше так, як добрий ученик IV. кл. народн. школи, котрого катехит совісно вчив, а він совісно вчився.

Добре було би, щоб наш парохіянин знав катехизм більше, чим сказано. Жиемо в часах, де він стрічається часто з людьми, що голосять ложні науки. Він їх слухає, не маючи відповідного підготовки, легко дається звести на лиху дорогу, а якщо не хоче дати звестися, в найліпшій разі вступається перед лихим чоловіком, бо у нього не має аргументу під руками, щоб боронити правду. З оправданим жалем міг би такий парохіянин звернутися до свого душпастиря й заговорити словами св.Письма: „І як же можу (розуміти), коли хто не пояснить мені?“ (Ді. Ап.8.31).

Священик має обов'язок катехизувати. Сего вимагає Христос, вимагають церковні влади, вимагає совість, часто домагаються самі парохіяни та від часу до часу й преса. Що правда преса домагається катехизації в школі з мотивів більше національних, та і її голос симпатичний вже хочби з сего згляду, що уважає потрібним сьогодні те, про що рівнодушно або й навіть ворожо писала по листопадових подіях 1918. р.

Катехизувати треба в церкві. Не всі ходять і не всі можуть ходити до школи. До церкви ходять майже всі. Тут головню треба звернути свою увагу на предмет, що відіграє головну роль в душпастирстві, у веденню людей до Бога.

Учити треба всіх. Погляд, що катехизація є лиш для молоді — зовсім хибний. До катехизації треба заохочувати всіх без різниці, бо пересічний парохіянин не вміє катехизму. Старий часто ще більше не вміє, чим молодий. Кожний повинен учитися і вміти, бо закон обов'язує всіх, без різниці стану й віку. Про обов'язуючий закон треба знати всім.

Певна річ, що головну увагу треба звернути на молодь, та з сього не слідує, щоби занедбувати старших. Головно молодіж мусить бути предметом жури і дбалости священика. Релігійне виховання замолоду є певно жерелом так дочасного як і вічного щастя. Хоч нераз в життя зійде чоловік з дороги, вказаної катехитом, звичайно бодай на старість повертає на ту саму дорогу, якщо в молодости вихований на катехизмі.

Занедбання в молодім віці — ріко коли дасться направити пізніше. Похибка в тім згляді може спричинити втрату душі, а якщо парохіянин втратить душу через недбалість душпастиря — хто відповідатиме за неї? !..

Наука релігії вимагає загалом багато часу й праці. Не йде лиш о се, щоби навчити правд віри, себто просвітити розум. Важнішою справою є загріти серця катехуменів до життя після подаваної науки. Викладом правд віри просвітити ум, а серце і волю слухача потягнути за ними, се задача катехизуючого.

Душпастир повинен знайти спосіб, щоби людей до науки релігії заохотити. Його річю є так викладати, щоби наука була для слухачів легко понятна і цікава. Сього без приготування не вдіє.

Якщо священник мавби учити млаво, бо неприготований, радше відчитувати з доброго підручника.

Слід зазначити тут одну річ, яка має особливе значіння при навчанню релігії в школі, а не без значіння і в церкві. Катехизуючий мусить виявити багато такту, а передовсім лагідности.

Дитина хоче бачити в священникови всі добрі прикмети (Вона має й право до сього. Священник повинен бути взором для неї.) Дитина настроєна звичайно для священника прихильно. Річ священника — прихильність дитини вдержати при собі. Він не потребує здобувати серце дитини, воно по більшій часті само йому віддається. Його обов'язком жертвоване серце і прихильність вміти не зразити до себе. Зразити собі дитину, булоби непростимим гріхом... Особливо сьогодні по школах з польськими учительськими силами катехит бачений діворою дуже радо. Відтрутивши нетактом дитину від себе, тратить її не лиш для себе самого, а часто й для Церкви і народа.

Не лиш в школі, а заєдно і в церкві мусить катехизуючий так навчати, щоби змістом, способом навчання і своїм поведінням зєднувати собі слухачів.

—о—

Крім катехизму предметом навчання релігії так в церкві як і школі є біблія. Катехизм, як збірка законів, котру кождий християнин мусить вміти, становить головний предмет навчання. Щодо вартости й першенства біблія уступає катехизмови. Катехизм подає правди, голошені Церквою. Біблія правди катехизмові пояснює, унагляднює. Біблія — підручник помічний при навчанню катехизму. Катехизмові правди бачимо виразно на біблійних образах. Катехизм дає поняття про Боже пр. Провидіння — оповідання біблійні про Авраама, Іосифа, Мойсея пояснюють сказане катехизмом. Катехизм говорить коротко: Христос терпів великі муки на душі й тілі... Історія біблійна розводить сказане і ненає малоє перед очима катехумена глибінь Божого милосердя... Катехизм говорить про Божу справедливість...

а біблійні приміри (кара за перший гріх, Содом, Каїн, сумнів М'яйсея, сини Ілїї, Антіох, Ананія і Сафіра...) з сильним натиском кажуть вірити в неї та її боятися! Сього не скаже так сильно жадне речення катехизму... В біблійній історії пересуваються люди різних станів, віку, серед різних обставин. Віруючий Авраам, відданий волі Божій Йов, прощаючий Ісав, розкаяний Давид, Соломон, що молить Бога о мудрість, вмираючий за віру Христову св. Стефан — ось приміри, що говорять так виразно й сильно до душі слухача „Іди і ти роби так само!“ (Лук. 10,37).

Біблія се — сказатиб — ілюстрований катехизм. Неоцінений, помічний підручник при навчанні катехизму.

Якщо душпастир схоче прикувати увагу слухачів чито в церкві чи в школі (особливо в низших класах) до науки релігії, то зробить се при допоміж біблії.

Поминути навчання біблії в церкві значить позбавити себе вельми хосенного середника при науці катехизму, а вірним ту науку утруднювати. Кожде біблійне оповідання містить в собі догматичні і моральні науки, задля котрих такі а не інакші події сталися. Завданням катехизуючого є науки, які містяться в біблії, повитягати, виложити і в слухачів впоїти. Катехизмові правди, пояснені на біблійних образах, викликають заінтересовання, і пам'ять учнів виявляється краще зі своєї задачі.

Нарід в церкві і діти в школі слухають дуже цікаво біблійних оповідань. Нераз по „дзвоненню“ просять діти, щоби їм розказувати дальше. Радо резигнують з павзи. Ходить о се, щоби не шадити труду, а слухачі знайдуться!.. Очевидно треба самому знати матеріал так катехизмовий, як і біблійний.

При науці катехизму й біблії жде священика (як сказано) много труду й праці. Праця безпереривна. Дуже часто треба бодай коротко повторювати те, що було давніше сказане, хочби тому, що слухачі так в церкві як в школі часто абсентуються. Треба посуватися помалу, розказувати і пояснювати широко, ясно, зрозуміло, щоб із сказаного хоч дещо задержалося в пам'яті слухачів. В церкві тяжша робота чим в школі, діти можуть прочитати собі дома і краще зятимити. В церкві треба частіше пригадувати те, що було говорене,

При сій нагоді тяжко не згадати про шкільні підручники.

Практикується звичайно, що від шкільних дітей не вимагається підручників катехизму й біблії. Після мене діється се з великою кривдою так для шкільної молоді, як і катехита. Щоб душпастир (бо про них головнo думаю) міг при дворазовім відвідуванні школи в тижні навчити всього,

що дитина по 4—6 літах науки повинна знати — не послу-
гуючися підручниками — тяжко в се повірити... Ще тяжше,
якщо наука релігії відбувається 2 — 3 рази у місяць або
й менше. — Дорожнеча книжок ні при чім! Як стати на-
шого селянина на підручники чужої мови, повинно його
стати й на підручники катехизму й біблії, з котрих не лиш
один, а ціла хата може і повинна користати!

Душпастир повинен шукати за особами й середниками,
котрі йому при навчанню релігії могли би помагати. До-
перших зачислю родичів. Їх треба спонукати, щоби молодь
посилали до церкви й школи на науку катехизму й біблії,
щоби старалися дітям о книжки, молитослови, давали їм
можність читати і заохочували до читання, словом дбали
про все, що в тім напрямі вказане. — (При передшлюбнім
іспиті треба звертати увагу на се, щоби не перепускати лю-
дей, що не вміючи молитов і катехизму самі — не будуть
вміти навчити своїх дітей).

Поширювання між вірними книжок релігійного
змісту віддасть неоцінену прислугу парохіянам, а душпа-
стиреви улекшить працю у навчанню. Спробуймо — а па-
рохіяни стануть інакшими і ми серед них інакше почувати
себе будемо.

Ерекціональне поле можемо з часом втратити — та не
втратимо ніколи стада.

о. І. Щербаток

Ревіндикація церков

Ревіндикація православних церков на наших північних
землях набрала тепер великого розголосу. Не тільки роз-
писуються на цю тему православні часописи, але також
католицькі, ба навіть в деяких заграничних колах викликає
ревіндикація живе заінтересовання.

Предметом ревіндикації є кількасот православних цер-
ков, які давніше були греко-католицькі, а деякі римо-ка-
лицькі. Загалом римо-католицькі Курії внесли до судів ра-
зом 622 позви, а саме: в епархії волинській 144, поліській
248, гродненській 113 і т. д.

Природна річ, що така акція, як масове відбирання
церков, зелектризувала ціле православне населення в Поль-
щі. Передовсім православна духовна влада і православна
преса піднесли зовсім оправдано крик тривоги. З польської
преси тільки незначна частина станула по стороні право-
славних.

Задля оборони свого становища супроти закидів православних у зв'язку з ревіндикацією, видали покищо два польські єпископи, виленьський і пінський, отверті листи, перший коротку заяву, другий послання до православних у російській (!) мові, а у Вильні почало виходити спеціальне видавництво „O zwrot kościołów katolickich“, якого перший випуск („Dlaczego domagają się katolicy zwrotu kościołów, przerobionych na cerkwie“, Wilno 1930, ст. 32) маємо якраз перед собою. Останніми часами й наш Високопреосвящений Митрополит висказав в цій справі свою авторитетну думку.

Анонімний автор наведеної брошури „Dlaczego domagają się katolicy zwrotu kościołów...?“ старається в'яснити читачам, в якій цілі польські єпископи (автор пише: „Kościół katolicki“!) почали судовий процес за зворот католицьких святинь, і успокоїти православних, що їм не діється ніяка кривда.

„Акцію католицьких чинників — читаємо в брошурі — освітлюють щораз частіше деякі непокликані коментатори як початок переслідування, ба навіть поступової ліквідації православної Церкви в Польщі. Католицькому Костелови приписують тактику й проступки давнього російського правительства, яке дусило й гасило всі прояви смілої релігійної думки і прямувало до підпорядкування всіх християн пануючій Церкві!!

„Жерелом тих усіх грізних сплетень..., тих немудрих поголосок... це тільки несвідомість стану річий, незнання польської історії (naszych dziejów). Якжеж представляється справа в дійсности? Католицький Костел домагається звороту силою, насильством і підступом забраних та перероблених на церкви католицьких костелів“.

Дальше представляє автор в польському освітленню і в стилі мазурського „кресового“ кольоніста історію переслідувань російським царатом бувших уніятів і пише: „Усвідомляючи собі історію ліквідації Унії, памятаючи за всіди, що над уніятами-католиками довершено поганой насили й здаючи собі справу з того, що теперішня православна Церква в Польщі це поява нова (?), значно пізніша від хвилі упадку уніятської Церкви, зрозуміємо добре становище католицьких кол, які справедливо домагаються звороту забраних російським правительством уніятських церков...“

Автор запевняє по фарисейськи: „Це зовсім не значить, що католицький Костел на випадок успішної для нього розв'язки справи обійме в посідання всі звернені костели і до парохій, де може нема тепер зовсім католиків, пішле священників, позбавляючи православних духовників

спромоги уділяти релігійні послуги. Право власности має ту прикмету, що дозволяє перелляти його на іншу особу. В принципі домагається католицький Костел звороту всіх, правно до нього належачих костелів, але в кожному поодинокому випадку узгіднить своє становище з потребами православної Церкви. Католицький Костел може завсіді зректись своїх прав до святинь у хосен Церкви, але насамперед мусить мати ті права виразно стверджені державним судом. У цьому саме тепер річ.

Поступовання позовників порівнює наївний автор з поступованням родини в спадкових справах.

Вкінці анонімний автор запевняє перфідно: „Сьогодні між Костелом і Церквою не стоїть російський жандарм..., не вільно нам отже починати непорозуміння і суперечок. Ми повинні прямувати до великої згоди, якої першою умовою зовсім шире й виразне вияснення всяких спірних питань.. Вирівнання тих кривд причиниться до остаточного управильнення відносин між Костелом і Церквою(!!!)...”

В цілій брошурі стільки наївности, перфідії, „побожної“ брехні й „кресового“ патріотичного сосу, що читач мусить мимоволі соромитися за анонімного автора, який аж такими аргументами силкується оборонювати свіжу офензиву воюючого шовінізму.

При тому всьому автор ще й глузує собі з історії, з практики і з читачів, пишучи: „Skądże powstały te popure plotki, skąd to widmo walk religijnych w Polsce, zjawiska od długich wieków nieznanego w kraju, chlubią się wyjątkową tolerancyjnością?“ (!!!). Чи чоловік з примітивним бодай почуттям справедливости, з крихіткою бодай сорому й совісти, мавби лице прилюдно таке написати? На таку нікчемну перфідію не всякий може здобутися...

* * *

Виленський архієпископ Преосв. Ромуальд Ялбжиковський стверджує тільки коротко, що : 1) він не хоче присвоювати католикам ані одної православної церкви, але бажає тільки, щоби в ім'я принципу справедливости католицькі костели, забрані насильно царським правительством, вернули до законних власників; 2) він не розпочинає війни з православ'єм, ані не хоче його знищити, але доходить принципу звичайної справедливости; 3) виленська Курія з 464 об'єктів католицького Костела, забраних царатом, жадає звороту тільки 113, яких посідання є для католиків безумовно потрібне; 4) католицький Костел ждав довго на управильнення цієї справи державною владою і тільки в останній хвилі перед впливом терміну передавнення (10 ліття) виступила митроп. Курія в ім'я виконання обов'язку

на судову дорогу; 5) польський патріотизм домагається ревіндикації; 6) католицький Костел на насильство не хоче відповідати насильством, але доходження своїх прав складає в руки справедливості і 7) з принципами виленьської Курії погоджуються й інші заінтересовані католицькі єпископи.

Пінський єпископ Преосв. Ж. Лозинський оборонює своє становище супроти ревіндикації в окремому посланню до православних, написаному, як уже сказано, російською мовою. В цьому посланню відзивається Прсв. автор до православних у дуже чемній, вічливій, солоденькій і приязній формі, називає їх „улюбленими братами“, запевняє їх про свою любов до них і переконує, що ревіндикація церков, це зовсім не ворожий крок супроти православ'я, а навпаки, це доказ прихильності й любови до нього, це не кривда, а мало що не велике добродійство для православних...

„Ви чули — читаємо в посланню — улюблені брати, що кількох польських єпископів почало процеси за зворот церков і церковних маєтків. Про це то діло пишеться багато, але не зовсім докладно. Я постараюся вам його вияснити, щоби воно не було притокою якоїсь незгоди між нами і гнівів, що ображають Господа Бога. Мені передовсім годиться забрати голос в цій справі, бо саме я виточив найбільше процесів“...

Преосв. автор оповідає далі про переслідування бувших уніятів царатом, про забирання їм церков і церковних маєтків і питає: „До когож те все повинно належати? Чи не до католиків? Чи можна дивуватися, що католики домагаються звороту своєї власності? Чи можна то назвати ненавистю до православних? Чи є в нашому поступованню хоч одробини обманства або насилля? Отже справу віддаємо судови.... Нам іде тільки про вияснення справи і виконання справедливості“...

Як злодій, що украв другому кожух, не має до нього права, хочби носив його сто літ, так і православні не мають права до уніятських церков, хоч моляться в них від сотки літ.

Даліше читаємо в посланню: „Насуваються що до деяких святинь, чи церковних фундацій сумніви... напр.: є тут або там церква, побудована православними; (отже!) здавалосяби, що нема сумніву і що католики не повинні навіть дивитися на неї. Тимчасом ближше розглянення справи показує, що то дійсно православна церква побудована на місці старої католицької, розбитої динамітом, або просто насильно перероблена з костела і т.п. Чи православні

через те, що знищили (не вониж знищили, а правитель-ство!) в якомусь місці католицький костел, набрали дійсно незайманих прав до того, що до Костела належало, і чи бодай не є сумнівний їх титул ужитковання нової церкви?"

* * *

Вкінці передаємо інтерв'ю нашого Високопреосвященого Митрополита про ревіндикацію з кореспондентом варшавського щоденника „Dzień Polski“ з 2. лютого ц. р. (наводимо за „Ділом“ з 6. лютого ц. р., ч. 28).

„Чи Ваша Ексцеленція теж заінтересовані в голосній тепер справі ревіндикації православних церков на „кресах“? Чи так є в дійсности? І чи міг би я довідатись, з якої точки погляду Ваша Ексцеленція формулує це заінтересування?"

— Населення сусідньої Волині — відповів о. митрополит — моглоб інтерпретувати таке сказання зовсім інакше, як я це розумію. На Волині маємо досить наших греко-католицьких поселенців. Досі вони були, на жаль, майже цілковито позбавлені релігійної обслуги в нашому обряді. Справа цієї „ревіндикації“ моглоб їх поставити у ще важкіші умовини. А при тім прошу памятати, що Волинь ще не так давно була католицьким краєм нашого обряду, що теперішня тамошня людність часто не крила своїх симпатій до нашого церковного обряду (і тут о. митрополит вказує на газети) і що доля її душ не може бути для нас байдужою.

— Отже Ваша Ексцеленція є за слушністю та корисністю ревіндикації?"

— Саме хочу сказати щось зовсім відмінне, але не хотів би, щоби мене зле зрозуміли. Не входжу в справи колись католицьких косяолів. Це до мене не належить. Коли їх Преосвященства оо. єпископи латинського обряду думають, що їх треба ревіндукувати і що можна це зробити корисно, а також, що ці тепер. церкви є їм потрібні та дадуться скоро обсадити збуваючим клером, то це, очевидно, є їх справою застановлятися над цим. Але серед тих церков, дуже багато — це старі, давні греко-католицькі, як ви їх називаєте, уніяцькі церкви...

— Власне. Чи Ваша Ексцеленція може зголошувати свій акцес до тієї акції ревіндикації?"

— Досі нікого я не уловнюважав до висловлювання в моім імені в цій справі. Вправді деякі закордонні католицькі сфери заінтересувалися цією справою. Мене питали про гадку. Одначе досі я не оголошував мого становища до цього. Акцесу зрештою я зголосити не міг, бо теперішні відносини не передбачали моєї участі, чи заінте-

ресування церковними справами Волині, наприклад, чи давнього російського Поділля. А в кожному випадку, зваживши різні обставини, не міг би я зголосити акцесу.

— Якто? Чиж Ваша Ексцеленція воліпіб, щоби ці церкви остали в руках православних?

Тут Митрополит усміхнувся.

— Є різні православя. — По перше: З відома і волі Апостольської Столиці і ми уживаємо деколи такого терміну, напр. у Службі Божій. Він має на Сході своє давнє католицьке значіння. Щож до т. зв. „православних“, вірних давньої російської синодальної церкви, чи як тепер автокефальної православної церкви у Польщі, то мені здається, що більше треба глядіти на душі, які моляться, ніж на святині, в яких моляться.

— Признаюся Вашій Ексцеленції щиро, що не дуже розумію...

— Однак це просте. Коли я був інтернований в Росії, славний письменник російський Короленко написав статтю в обороні греко-католицького населення в окупованій тоді Галичині. Воєнна цензура статтю сконфіскувала. Але вона кружляла в відписах і викликала симпатії, які неодноразово змінили. Тепер якийсь обережний збирач видав її друком. Короленко доказував синодально православним росіянам, що не мають права вважати наших церков своїми та їх ревіндувати тому, що служили колись і християнам, не підданим Апостольської Столиці. Він твердить, що навіть з православного становища належить шанувати віру батьків, то є цю віру населення, яка вже від кількох віків найшла своє місце культу в греко-католицьких церквах. З належним розрізненням і застереженням щось подібного можна сказати напр. і про православні церкви Волині.

— Якжеж! Адже ці церкви були ще перед неповним століттям уніятськими святинями! Прецінь російський уряд хитрощами й силою відорвав їх від католицької єдності.

— У цьому й річ! Добре памятаю про це і гадаю, що народові, який ледви пів століття тому стільки насильства витерпів у своїй совісті і який у своїй простоті чи людському безсиллі не зміг чи не міг молитись деінде по рідному обрядові, а тільки в тих церквах, гадаю, що такому народові не треба навіть якоюсь притокою давати відчутти, що йому завдається нове насильство. Адже-ж згідно із східним законом ці сільські церкви належать до цього-ж люду. Там він приймав хрещення і молився. Довкола них хоронив своїх покійників. У стінах тих церков зберігається те, що в народі є найсильніше, а інколи й найбільше спасення перед агітацією, — ота „віра батьків“. Може покищо чимало зпосеред люду не дивиться далі... А коли чогось хоче, то саме того католицького ладу, який памятають з віддалі

і який тут масмо. Направду ні! Не можна такому народові, що терпів релігійно і тепер терпить з релігійних мотивів (відомі є церковні замішання на Волині), а крім цього ви- ставлений на велику небезпеку, що втратить усяку пози- тивну християнську віру, наприклад наслідком сектанства— давати відчувати щось, наче новий релігійний примус чи кривду. Здорова думка народу, віра батьків, що сягає даль- ше, правдивіше й глибше, ніж теперішній стан, терпели- вість церкви... — поведуть його кращими шляхами, ніж усякі судові акції, в яких він добачуватиме лише ворожі заходи супроти себе. Вже чуємо, що він готов вороже реагувати на них.

— Які небезпеки має Ваша Ексцеленція на думці?

— Чуємо чейже про руїницьку пропаганду на релі- гійному полі, про вплив штунди, що звертається також до латинських католиків і про всю метушню у національно- церковних почуваннях та ідеях, поширюваних між ними. Недавно Апостольська Столиця жертувалася відкуповувати сконфісковану більшовицькою владою церковну утвар, що- би її звернути до вжитку православним-вірним у Росії. Церква хоче єдності, бо її бажав Христос, її божий основ- ник, але церква не хоче нікому відбирати віри. Якби дій- шло до ревіндикацій, то боюся, щоби вони мали не цей перший, а той останній результат. Греко-католицькі ду- ховні кола не візьмуть у тій ревіндикації ніякої участі. Я радий, що можу це сказати. Мені видається теж, що на- ше становище є згідне з римською стриманістю. Зрештою думаю, що ті аргументи не є чужі преосвященим латин- ським єпископам, заінтересованим у цій справі, бо гадаю, що так звана „ревіндикація“ є в їх очах просто правничою демонстрацією, щоби передавнення не надало законної сили давнім вчинкам російського уряду. В інтересі всіх добре булоби, щоби опінія краще зрозуміла той пункт, ніж зда- ється тепер його розуміє“.

* * *

На ревіндикацію православних церков вільно зрештою кожному глядіти так, як йому дозволяє його почуття спра- ведливості й права, його совість і розуміння християнської любови та терпимости.

Одно тут тільки певне понад усякий сумнів і без- спірне:

Коли мавби хто претенсію до бувших уні- ятських церков, то виключно тільки уніа- тська Церква, звана тепер греко-католицькою Церквою, значить, наша Церква, а ніяким пра- вом Церква латинського обряду, яка не була

ніколи їх власничкою, і яка може не так брутально, а передовсім разячо, як царат, але не менш завзято (були, що правда, рідкі виїмки!) поборювала ту Унію на наших землях, а яка тепер робиться щирою опікункою мастків тої Унії.

Римо-католики малиби хіба право тільки до бувших римо-католицьких костелів, але що до уніятських церков не мають найменшої компетенції. І не знайдеться мабуть у цілому культурному світі такий суд, який признав би за ними те право.

А яке становище в справі ревіндикації представника одиноко компетентної тут греко-католицької Церкви, це ясно з поданого в горі інтерв'ю.

Думаємо також, що справу ревіндикації церков повинен на всякий випадок рішати якийсь чужий, неутральний ареопаг.

о. Др. Яр. Левицький

ЯК НАМ ВИМОВЛЯТИ ЦЕРКОВНО-СЛОВ'ЯНСЬКІ СЛОВА?

Не від нині йде між нашим духовенством спір про те: як нам вимовляти церковнослов'янські слова? „Помо́лимся“ чи „помо́лімся“, „помо́лімся“ чи помо́лімся? „про́симъ“ чи „просі́мъ“, миро́мъ“ чи „міро́мъ“, „сохрани́“ чи „сохрани“, „спасі́“ чи „спаси“? „преда́димъ“, „предаді́мъ“, „предаді́мъ“ чи „предаді́мъ“? „вси“ чи „всі“? і т. д.

Якщо сі поодинокі квестії сполучити в одну загальну, то вона представлятиметься ось як:

Чи вільно на́м українізувати вимову церковнослов'янських слів? Квестія може бути понята мінімалістично й максималістично. В першій випадку не треба на неї шукати відповіді шляхом дискусії, бо відповідь тут дана вже самим фактом горляної й устної диспозиції нашого народу. Сербин ніде в церковнослов'янській мові не вимовить „ы“, „и“, „сь“ (н. пр. „весь“), „л“, бо не може вимовити тих звуків, а замість них вимовляє всюди „і“, „с“, „ль“ (середно м'яке „ль“, як у німецькій „Vogel“, „leider“...). Сербська мова не знає акценту на кінцевому складі слова, тому Сербі й церковнослов'янські слова так само акцентують, як свої власні. Ось се мінімалістичне націоналізовання вимови церковнослов'янських слів. А воно необхідне, бо „ad impossibilia nemo tenetur“.

В українській мові затратилась ріжниця між „ы“ тай „и“, затратився полужвук „ъ“, тому й ми не можемо зо-

всім вірно вимовляти всіх звуків (писаних букв) церковнослов'янської мови. А се мінімалістичне, з природи річи кінченне достосовування церковнослов'янської мови до нашого горла потягає за собою й даліше достосовування—вправді вже не задля кінченности, тільки задля при звичання й простої раціональності. Букву „ѣ“ ми вимовляємо як „і“ або „ї“; букву „г“ як „г“, а не як „г“—отже так, як ті старі звуки змодулювалися в нашій народній мові. Чому так? А вже ми могли би вимовляти ті букви й так, як їх вимовляють Москалі та й Серби (ѣ=є, е; г=г, г). Але чому ми мали би їх вимовляти не на свій, тільки на чужий лад. Радія, „що ми—не ми“, й тому навіть у вимові церковнослов'янської мови мусимо йти за іншими, щоби статись ними, се радія політична, зн. суб'єктивна, й тому, якщо хтось уважає її за рішення, то вона безапеляційна. Наукового значіння вона не має ніякого. Таке наукове значіння могла би мати тільки та радія, що ми повинні вимовляти церковнослов'янську мову так, як вона в давнині вимовлялася, бо инакша вимова була би каліченням церковнослов'янської мови. Але тій вимозі стоїть на перешкоді вже те, що ми сказали про мінімалістичне націоналізування церковнослов'янських слів. Зрештою квестія „правильної“ вимови староцерковної мови дуже скомплікована. Котра фаза тої мови має становити правило для нашої вимови?

В різних віках і в різних слов'янських народів, що нині уживають у церкві церковнослов'янської мови, та мова різно вимовлялася. Для нас могла би бути міродайною тільки вимова наших предків, а не вимова старих Болгарів, Сербів або Москвичів. Але... ні один з тих народів нині не вимовляє старої церковної мови так, як його предки вимовляли її, тільки акомодує її до теперішньої своєї мови. Старослов'янські звуки, що їх Поляки пишуть а — є, задержались у Поляків, але перевелись у нас, у Москалів, у Сербів, у Болгарів задержався звук а, а є перевівся. Старинне „шт“ (пр. пешти) перейшло в щ, або в ч. Звук ѣ і полувзвук ъ стали класичними для відріжнення мови одних Слов'ян від других. І т. ин.

І от з тих причин нині ні один народ, що має в церкві старослов'янську мову, не вимовляє її так, як давні його предки, але націоналізує її. Аналогічно мається справа з латинською й грецькою мовами. Італійці вимовляють латинську мову по своєму, а нинішні Греки вимовляють стару грецьку мову на свій теперішній лад. Одначе пишуть ті мови своїх предків так, як вони давно вимовлялись. А стара слов'янська мова в уживанні церкви змінилася не тільки під оглядом вимови, але й щодо способу писання (відпали а, є, шт і т. ин.).

Таким чином виробилася спеціальна старословянська мова, й власне її називаємо „церковнословянською“. Коротко кажучи, церковнословянська мова се зрусифікована старословянська мова, під чим треба розуміти стару Русь, київську і московську. Старі граматичні форми Русь заступила новішими — своїми власними.

У Сербів задля традиційного впливу Руси прийнялася вимова старинного звука *ѣ* як *я*, отже Сербі вимовляють так, як ми: святий, язик, князь — одначе тільки в церковній мові, бо в їх народній *ѣ* всюди перейшло в *е* (свет, язик, кнез). У новіших віках в церковнословянській мові переважав московський вплив, не треба наводити, з яких причин („хто має, тому ще додасться й передасться“). О. Др. С. Кархут у нас власне хоче відчистити церковнословянську мову від московського впливу, а замість сього надати їй характеристики української мови.

Се инша квестія, а инша квестія вимови церковнословянських слів. Коли всі народи націоналізують церковнословянську мову, то й нам прислугує се право. Тільки політичні рації кажуть деяким у нас вимовляти „спасі“, „грішніци“, „вікі“ і т. ин. А воно вдійности смішно, бо ломано виходить. Хто вимовляє „світ“, „вік“, на якій підставі вимовляє „спасі“, „кроф“, „грішніци“? Правильно повинні ми вимовляти церковнословянські слова так, щоби вони, оскільки можна, виходили нашими. Отже: всі, отець, кров, сохрани, віки, миром (мір — се світ), грішници...

Авжеж треба старатися, щоби нарід розумів ту мову, щоби бачив у ній свою старинну мову.

„Помолімся“ чи „помолімся“? Рації, щоби вимовляти „помолімся“, ось які: а) ми всюди акцентуємо церковнословянські слова так, як написаний акцент каже; отже й тут маємо придержуватися акценту; б) правильний акцент є „помолімся“, а не „помолімся“.

Однак сі рації не можуть остоятися проти тих, котрі промовляють за вимовою „помолімся“: а) „помолімся“ се по нашому народному будучий час, а змісл тексту не відноситься до будучности, але до теперішности; б) наша народна форма імперативу „помолімся“ віддає якраз те, що текст хоче сказати (поклик вірних до молення); в) тому, що „помолімся“ дуже часто приходить, повинно воно бути легкорозуміле для народу й для нас „своє“.

Отже хоч ми всюди акцентуємо церковнословянські слова після писаного акценту, то тут повинні ми відступити від того правила — „*nulla regula sine exceptione*“.

Аналогічно повинні ми вимовляти „просім“, „предадім“. Проф. Огієнко пропонує максималістичне націоналізо-

вання вимови церковнословянської мови: замість „градъ“ читати „город“, замість „глави“ — „голови“, „славнаго“ — „славного“ і т. ин. Та се завелике змінювання того, що написано.

Наш простолюдин, оскільки не є упереджений „висшими теоріями“, вимовляє церковнословянську мову власне так, як ми її повинні вимовляти. Натура найкрасше знає, як старе погодити з новим.

о. др. Г. Костельник

Orientalia

Нез'єдинені Церкви поміж собою

У православному світі загально прийнялась нині засада, що кожда держава має мати свою національну Церкву, яка повинна користуватися своєю автокефалією, себто повною свободою рядитись у внутрішньому своєму життю, по давнім законам, без ніякого вмішування якоїнебудь посторонньої влади. Се результат, до якого логічно стремів принцип, голошений ще на халькедонському соборі (451. р.), який признав Царгородови почесну висшість і юрисдикцію тому, що він був „столицею цісарства та осідком сенату“. Через цілі століття користувався сим привілеєм тільки все-ленський патріархат, але нові держави, засновані зайшлими Слов'янами на Балкані, скоро почали присвоювати його для себе. У десятому століттю Болгари, а у тринадцятому Сербі основують свої патріархати, які зі змінним щастям перетривали до половини XVIII стол., коли то впали під ударами Фанаріотів. Що до давніх Церков на полудни і сході, себто Церков Александрії, Єрусалиму і Антіохії, то вони задержали були вправді свою окремішність, (тому що царгородський Церкві тяжко було підчинити під свою власть ті Церкви, які мали традицію первісних Церков), але за те скоро підірвали їхню силу інвазія Арабів і масовий перехід їх вірних до ісламу. Російська Церква закінчила свою залежність від Царгороду щойно 1589. р., коли то оснувала свій патріархат у Москві; а й навіть після знесення його Петром Великим, задержалась у Росії національна автокефальна Церква, на яку мали патріархи Царгороду тіль-

ки дуже обмежений вплив. Таким чином при кінці XVIII стол. цілий православний Схід, за винятком майже одної тільки Росії, був підчинений знову царгородському вселенському патріархатові.

Та в XIX стол., як тільки наступило політичне визволення поодиноких балканських народів із турецького ярма, пішли зараз старання освободжених народів, щоб і в церковному житті увільнитись від залежності від вселенського патріархату. Але се не так скоро вдалось їм досягнути; бо вселенський царгородський патріарх через довгий час не хотів і чути про самостійність поодиноких Церков. І так Греції, що політично стала свобідною вже від 1827. р. признав він автокефалію щойно 1850. р., Сербія, освободжена з турецької кормиги 1830. р., добила її аж 1879. р., а Румунія, створена парижським трактатом 1856. р. ждала на свою церковну самостійність 29 літ, (1885. р.). Тільки одні Болгари, з балканських народів, посягнули по автокефалію своєї Церкви ще перед досягненням своєї політичної самостійності: після довгих безуспішних старань у вселенського патріарха здобути собі свою власну юрисдикцію, зірвали вони остаточно 1870. р. з царгородським патріархатом усякі звязки, основуючи собі свою власну національну Церкву. У відповідь на це, зібрав Фанар 1872. р. собор, який екскомунікував Болгарів, проголосивши їх схизматиками. Але цю ухвалу собору затвердили тільки Греки і то більше з політичних мотивів. Таким чином стали Болгари в очах царгородських й атенських Греків, (як також і патріархів-Греків Александрії і Єрусалиму) схизматиками, підчас коли всі інші православні Церкви уважають їх правовірними. Дуже яскраво виступила ся розбіжність поглядів православних Церков при інтронізації румунського патріарха 1. XI. 1925. р. в Букарешті. В цьому торжестві мали взяти участь, як концелебранти, заграничні церковні достойники. Та Греки заявили рішучо, що з Болгарами-„схизматиками“ спільної участі в торжестві не возьмуть. І по mimo усильних старань зі сторони Румунів Греки не уступили зі свого непримиримого становища, так що ради спокою, мусілося зрезигнувати з участі чужоземних достойників у згаданому торжестві.

А як відносяться „Церкви-Посестри“, (— як це вони себе так залюбки називають —) до царгородської Церкви і поміж собою після признання їм самостійності? Відношення се ніколи не було дуже сердечне, а тим менше в останніх літах. Починаючи від 1900. р. починається чимраз більша незгода, яка не тільки не устає, а ще й поглиблюється, переходячи просто у ненависть. І так повстає спір з царгородським патріархом щодо Македонії, де Греки, Болгари, Сербі і Румуни упімнулись від него права для

„своїх“, спір патріархатів царгородського, александрийського і єрусалимського на тлі іменування одного архієпископа на Кипрі, спір Царгороду і Александрії в справі конфлікту, який вибух 1909. р. в Єрусалимі поміж вірними-Сирійцями, а висшими духовниками - Греками, спір поміж царгородськими, а атенськими грецькими Церквами щодо права управи численними грецькими колоніями в Старому і Новому Світі і т. д.

Всесвітня війна (1914—1918), яка змінила границі держав та створила нові державні організми, ще більше скомплікувала і помножила конфлікти поміж незєдиненими Церквами. А всі ті спори, які ведуться отсе поміж сими „Церквами-Посестрами“ обертаються довкола ось таких трьох головних справ:

- 1) справа юрисдикції,
- 2) церковних реформ і
- 3) вселенського собору, проєктованого на 1925. рік.

Розглянемо ці справи по черзі.

о. П. Дзедзик

(Далі буде)

3 концертної салі

Академія в честь св. Отця, Пія XI. До ювілейних торжеств з нагоди 50-літнього священства св. Отця прилучилася і молодь наших дівочих середніх шкіл у Львові, що влаштувала 12. лютого с. р. /12 в полудни в салі Музичного Т-ва ім. Лисенка свій власний концерт-академію. Своім концертом складали поклін Папі - Ювілятови: III Держ. Учит. Семинарія, гімназія і семинарія СС. Василіян-нок та семинарія „Рідної Школи“ — а разом з ними і українське громадянство, молодь і старші, що заповнили простору салю по береги. Явилися м. ин. оба наші львівські Владики, Преосв. Никита і Преосв. Іван, члени Митр. Капітули, вільне від душпастирських занять духовенство і велика маса запрошених гостей. Порядок удержували пластунки. Свято пройшло в незвичайно святочній атмосфері і з великим художнім успіхом. Розпочав його Преосв. Іван глибоко продуманою промовою, в якій сердечними словами і з правдивим пієтизмом подав влучну характеристику Великого Ювілята, так самої Його Особи як і Його великої діяльності на всіх ділянках церк.-релігійного життя.

головно у змаганнях духово відродити людство при допомозі Католическої Акції. Свою промову закінчив Владика окликом в честь Ювілята, який підхопила ціла салья і повторила його тричі. Після того зачалася концертна частина свята. Хоча програма була задовга, але зовсім не мучила нікого, бо в її виконанні чергувалися все нові хори чи сольові виступи, що заєдно вносили щось своє, індивідуальне так під оглядом голосового матеріалу, як і мистецького виконання. Були се, у найвисшій мірі благородні, мистецькі змагання, де виконавці поодиноких точок старалися перевищити себе. На загальні всі хори були добрі, навіть дуже добрі, гарно вишколені, що співали рівно, складно із захопленням. В хорі III держ. семінарії і гімназії СС. Василіянок вибилося кілька гарних, глибоких альтів, і альти були загальні у всіх хорах ліпші, чим сопрани. Першенство у тих мистецьких змаганнях здобула III державна семінарія, якої хор відспівав в незвичайно інтелігентній інтерпретації (головно в фузі) Бортнянського „Вскую прискорбна еси“, а скрипковий ансамбль (18 учениць) відіграв дуже добре „Арію“ Перголессе-я і „Думу про Ничая“ Січинського-Лєвицького та справив тим численній публіці незвичайно милу несподіванку. Із сольових виступів належить піднести фортепянове сольо учениці гімназії СС. Василіянок, Евг. Куріловичівної, що відіграла „Органовий концерт“ Баха-Страдала з великим музичним хистом. Крім того були виголошені дві деклямації. Концерт свідчить про високий рівень наших дівочих шкіл, головно під оглядом музичної культури та про успішну працю їхніх дирекцій і учителів. Свято закінчено папським гимном („Incalziam sulle rive del Tebro“), що його відспівали сполучені хори семінарій, державної і СС. Василіянок.

Концерт „Комітету допомоги вдовам і сиротам по священниках“. Дня 4. лютого с. р. урядив львівський „Комітет допомоги вдовам і сиротам по священниках“ свої чергові Вечерниці в гарних і вигідних саях Львівського Стрілецького Товариства при вул. Курковій. Була се одна з красших імпрез товариського життя українського громадянства у Львові. Вечерниці склалися з двох частей: I-вокальної, II-самих вечерниць з танцями. Мета вечерниць — придбання матеріальних засобів, так дуже потрібних головно тепер, коли комітет купив кам'яницю, а купна сума ще не вся заплачена, а дальше — виявлення на зверх діяльності, що її комітет веде від трьох років тихо, але вперто і з вірою в успіхи. Салья була виповнена публікою по береги. На концертній частині вечера явились м. ин і оба наші Владики, Преосв. Никита і єпископ-помічник, Преосв. Іван, що піднесло ще більше торжественність, а притому родинний характер свята.

На програму концерту зложились: дві хорові точки спів. гурта „Сурма“, що під орудою п. Івана Охримовича відспівав Лірина „Хваліте Бога“, Дебоа „Весна рож“ і Шуберта „Радість і горе“ та „Ніч“. Композиція Лірина не могла заблесті усіми своїми вальорами ізза браку соліста І тенора, внаслідок чого треба було пропустити середню частину. За те всі три мініатюрки вийшли вінтерпретації того інтелігентного і незвичайно музикального гуртка справді по мистецьки. Стилево видержана ритміка, зразкова дикція, вирівняність голосів (за виїмкою кількох тактів, де II тенори трохи засильно виступали), чудові *pianissima* — вносили на салью веселий гомін весни та розсівали чари божеської тиші ясної погідної ночі.

Відома вже широким колам громадянства рецитаторка, п-на Наталка Юрчинська деклямувала Лепкого „В світ за очі“ віддаючи в прегарній інтерпретації понурий трагізм поезії.

Та атракційною точкою вечера були сольоспіви оперової співачки, п-ни Ірини Туркевичівної, що відспівала Шумана „Перед іконою Богоматері“, Єнзена „Дерева тінисті в ярі“, Глінки арію Горислави з опери „Руслан і Людмила“ та Пуччінія арію Хо-хо-сан з опери „*Madame Butterfly*“. Співачка запrezentувалася публиці як артистка о вповні заокругленій музичній фізіономії і як цінне надбання та майбутні гордощі української музичної культури. Обдарована блискучим, повним сили і драматичної експресії голосом, о широкім діяпазоні, вирівнянім у всіх реєстрах. Почувала себе „дома“ у всіх, ріжного музичного стилю, композиціях та незвичайно гарно, а при тім природно інтерпретувала і Шуманову „молитовну“ композицію і повну драматичности оперову арію Глінки чи Пуччінія і більш кольоратурову річ Єнзена. Її інтонація ясна і чиста, атакування і найвисших позицій легке і певне, чудова дикція, що дає змогу розуміти кожде слово — а понад усе той чарівний, напrawdę соловейковий тембр голосу, що так і чарує слухачів, розсїваючи перли і жемчуги. Добра берлінська школа не знищила його природної краси і не зманірувала.

Концертова частина вечера — маючи таких світлих виконавців — стояла на справді мистецькій висоті.

По скінченім концерті зачалися танці, що протягнулися до білого ранку. Доволі велика сальа показалася затісною. Пані з комітету, що дуже багато напрацювалися біля улаштування свята, подбали про богатий буфет. Се дар майже виключно наших львівських пань. Провінція (за малими виїмками) — на жаль — не дописала і не піддержала їх ні морально, ні матеріяльно. Чистий дохід у висоті більше 1000 зол. призначено на сплату довгу, що тяжить на купленій кам'яниці.

о. Х.

Всячина

Св. Отець проти релігійних переслідувань в Радянськiм Союзi. В римськiм щоденнику „L'Osservatore Romano“ з дня 9.II с. р. появилсь лист св. Отця з датою 2.II с. р. до кард. Василя Помпiлiя, папського генерально-го вікаря, в якiм св. Отець, представляючи усі богохульні злочини в СРСР проти Бога і людських душ, що з кожним днем змагаються, усі жажливі виступи „Союза воюючих безбожників“ прота Бога, релігії і моралі — виступає різко проти релігійного терору і взиває весь католицький світ до протесту. На знак сього протесту відправить папа дня 19. березня с. р. в церкві св. Петра богослуження в наміренню перепросьби Г. Бога за всі богохульства і святотатськi виступи в СРСР і в наміренню жертв большевицького терору, а також заряджує такі богослуження в цілiм христiянськiм світі, що мають бути відправлені 19.III або винiйший день, визначений місцевим єпископом. Виступ папи Пія XI відбивсь незвичайно сильним відгомоном в цілiм христiянськiм світі. Ап. Престол стає осередком, біля якого мають гуртуватися всі, що ступають на шлях боротьби із большевизмом. Виступ сей се найбільший моральний удар, якого більшовизм досі ще ніколи не зазнав. Він викликав зараз реакцію більшовиків і вони заінсценізували навіть заяву, підписану 5-ма висшими православними єрархами з митр. московським Сергієм на чолі. Заява намагається доказати, що ніяких релігійних переслідувань в СРСР не було і нема, а церкви зачинюють не на приказ влади, а на бажання населення.

Крім Ап. Престола запротестував проти релігійних переслідувань у большевії цілий культурний світ.

Перший підніс сміливий і рішучий протест кентерберійський архієпископ, голова англiканської Церкви, який підчас засідання палати лордів виголосив промову проти релігійних переслідувань у СРСР і вимагав, щоби Англія інтервеніювала в сій справі. Міністр закордонних справ Гендерсон заявив, що релігійні переслідування не байлужі для англійського правительства та що воно буде стреміти в міру сил до оборони права свободи релігійних переконань у радянських республіках.

Європейська преса доносить, що грецький Синод православної Церкви вислав до Союза Народів протест проти релігійних переслідувань у СРСР.

ПАТ повідомляє, що на відбутому у Варшаві зїзді Союзу рабiнів Польщі рішено запротестувати проти релігійних переслідувань у СРСР. Кожний рабiнат у Польщі виступить з окремим протестом проти більшовицького релігійного терору.

Крім тих протестів більш офіційного характеру підносять свої протести проти більшовицького терору і релігійних переслідувань громадянство усіх майже країв Європи, всякі інституції й організації, наукові, культурні і ин. Європейська публична думка у своїм відношенню до більшовицьких божевільних експериментів консолідується і об'єднується, займаючи супроти них правильне становище. Чим воно скінчиться, годі нині сказати, але се вже велика моральна піддержка для жертв кровавого більшовицького терору.

— о —

Погром Української Автокефальної Православної Церкви і ліквідація її єрархії. Останні більшовицькі часописи донесли про арештовання бувшого голови Укр. Авт. Правосл. Церкви митр. Василя Липківського, 80-літнього старця у звязку з процесом укр. національних діячів, який має відбутися в березні с. р. Крім митрополита арештовано ще шістьох єпископів тієї Церкви, а саме: О. Ярещенка С. Орлика, Ю. Жевченка, К. Кротевича, Пивоварова і В. Чехівського, бувшого голову Всеукр. Церк. Правосл. Ради. Крім того більшовики постановили зовсім знищити Укр. Автокеф. Правосл. Церкву і з тою метою наказали митр. Борецькому, що упряляє тою Церквою по уступленню митр. Липківського, скликати надзвичайний собор, який і відбувся в днях 28 і 29. січня с. р. Після виголошення рефератів про стан і діяльність кермуючих органів Церкви собор прийняв довгі, понижуючі резолюції, подиктовані черезвычайкою (бо ніяка Церква чи тільки організація церковна, що себе шанує, таких резолюцій про себе й свою діяльність ніколи не приймалаби). Вкінці собор рішив, розуміється також під терором чекістів, ось що: „Надзвичайний собор УАПЦ визнає, що українська автокефальна православна церква з вище зазначених причин (що авток. церква займалася не релігійними, а політичними справами, як це було стверджено в попередніх резолюціях — Ред.) була національно-політичною контрреволюційною організацією, — складовою частиною „Спілки визволення України“. Тому надзвичайний собор, категорично засуджуючи всіх тих, хто спричинився до перетворення церкви на контрреволюційну, антирадянську організацію, визнає дальше існування УАПЦ за недоцільне й вважає її за зліквідовану. Цим самим припиняють діяльність провідні органи УАПЦ. Митрополит припиняє своє духовне керівництво, а єпископи УАПЦ припиняють своє духовне керівництво окружними церквами й лишаються парохіяльними священодіячами, поряд із священниками, зареєстрованими по парафіях, що залишаються необ'єднаними в будьяку церковну організацію“. Отже погром і повна ліквідація найбільш впливової церк. організації на Україні.

Енцикліка про виховання молоді. Св. Отець оголосив з початком сього року енцикліку в справі виховання молоді. Енцикліка має вийти з ватиканської друкарні ще в перекладах: італійському, німецькому, французькому, еспанському й польському. На початку енцикліки знаходимо відповідь на питання, до кого має належати виховання молоді. Св. Отець поучує, що в вихованню молодого покоління повинна співділати: суспільність і Церква. Суспільність як чинник природний, Церква як чинник надприродний. Акція Церкви не суперечить правам родини й державам, а також праву одиниці до новітньої культури. Передовсім однак признає Церква право родини в області виховання релігійного, морального, фізичного й горожанського. Це першенство родини й Церкви в вихованню зовсім не кривдить держави. Вона має право домагатися приноровлення школи до новітніх потреб, вона повинна спомагати родину й Церкву на випадок потреби матеріально й морально, але не може школи монополізувати й приневолювати родичів образувати свої діти в державних школах. При тому може держава зарезервувати собі основування й ведення шкіл, що приготавляють до державної служби. Се застереження є конечно супроти надмірного й фальшивого націоналізму. Енцикліка не ганить виховання молоді в дусі карності й відваги, але перестерігає перед пересадою. Слід погодити співділання держави й Церкви. Енцикліка осуджує практику тих держав, де по думці скрайної соціалістичної доктрини виривають діти від родини і деморалізують їх. Св. Отець накликає до основування католицьких шкіл, які виховують добрих горожан. Енцикліка про виховання молоді має очевидно загальний характер, але її вістря звернене головно проти італійського фашизму.

— о —

Нозий державний секретар св. Вітця. На місце кард. Гаспарія державним секретарем Його Святости Папи іменований кард. Пачеллі, б. апост. нунцій у Берліні. Новий секретар стану Апост. Престола, кард. Евген Пачеллі уроджений 2. III 1876. До школи пішов, маючи 4½ року. До гімназії пішов у 9 році, а скінчив її у 17 році життя. Філософію й теологію скінчив у Григоріянськім університеті. Священиком став 2. IV 1899. В році 1901 осягнув докторат з теології та права. Незабаром покликано його до Конгрегації для надзвичайних справ Церкви, що займається головно спрами церковно-політичними. Якийсь час був заступником професора церк. права в римській семінарії, 5 літ був професором папської дипломатичної Академії. В 1909. році дістав проголошення обняти катедру права на університеті у Вашингтоні, але не міг її обняти, бо кард. Мерідель Валь заявив йому, що він потрібний в Римі. Співро-

бітничав при кодифікації нового кодексу церк. права і був папським нунцієм в Берліні. Це була його остання посада перед одержанням теперішнього високого призначення. Визначається глибоко релігійною вдачею, любить музику і спорт. Володіє 5-ти мовами: рідною італійською, французькою, еспанською, англійською і німецькою.

Папа про націоналізм у місіях. При нагоді авдієнції, в якій св. Отець приймив генеральних прокураторів монаших чинів (було їх 60), св. Отець у своїй промові висказав три важні перестороги: 1. Місії нехай не займаються націоналізмом, але нехай служать виключно католицизмови й апостольству. 2. Місіонарі нехай не мішаються до світських справ. 3. Нехай живуть у згоді.

Творення катол. університету на Мадярщині. Катол. круги на Мадярщині від довшого часу домагаються, щоби на державному університеті в Сегедіні обсадити катедри філософії й історії літератури переконаними католиками. Тепер у тому напрямі зроблено перший крок і обсаджено катедру історії літератури піяристом проф. Олександром Шік, відомим мадярським письменником.

Число паломництв в папському ювілейному році. В перших десятих місяцях минулого року прибуло до Риму 439 паломництв. з чого 295 відпадає на Італію, 124 на різні европ. краї, 4 на Африку, 1 на Азію, 11 на Зєдин. Держави і 4 на Полудневу Америку.

З віроісповідної статистики в Польщі. По оголошенім недавно матеріялам варшавського Статистичного Уряду, числило населення Польщі д. 1. січня 1929 р. округло 30.408.000 душ, з чого римо-католиків було 19.459.000, православних 3.738.000, греко-католиків 3.317.000, жидів 2.968.000 і євангеліків 839.000. Пересічно отже на 100 мешканців було римо-католиків 54, православних 12 греко-католиків 11, жидів 10, євангеліків 3. Від останньої переписи (30/XI 1921) до 1 I 1929 р. зменшилося значно число євангеліків, а зросло число православних (на 18%). Число греко-католиків й жидів спало також, але дуже незначно. Римо-католики зросли на 0.3%. Що до уродин то на 1000 мешканців Польщі родиться 38 православних, 36 греко-католиків, 33 римо-католиків, 23 євангеліків і 20 жидів. Страшна є для нас статистика смерти. На 1000 мешканців вмирає в Польщі аж 21 осіб греко-католиків, 17 римо-католиків, 16 православних, 16 євангеліків і 10 жидів. Таким чином на 1000 осіб прибуває православних 21 осіб, римо-католиків 16, греко-католиків 14, жидів 9, євангеліків 7.

Конференція духовенства wschodniego obrządku. Дня 20. листопада м. р. відбулася в Вильні перша конференція духовенства wschodniego obrządku. В конференції взяли участь: о протоєрей Гапаповіч, о. Дроздоф, о. Сірко,

протоігумен о. Пйонткевіч, о. Домбровський, о. de Regis, о. Войтчак, і єзуїт wschodniego obrządku о. Мацевіч (це мабуть наш добрий знайомий зі своїх протиукраїнських подвигів, бувший Українець, відомий свого часу в Коломиї ізза своєї „циркової афери“, про якого писала нераз передвоснна „Нива“). Конференцію почато співаною Службою Божою, після якої о. Гапаповіч виголосив коротку проповідь про „мале стадо“. Відтак зібралися всі учасники в палаті архієп. Ялбжиковського, Архієпископ поручив нову унію опіці свого суфрагана, єпископа Міхалкевича. Конференція поділила цілу виленську єпархію на сім унійних областей. Архієпископ заохочував духовенство wschodniego obrządku працювати разом з латинськими священиками, додаючи, що праця над східним населенням повинна відбуватися на місцевій мові.

Проти віроісповідної політики польського правительства. Парляментарний клуб хадеків вніс в соймі інтерпеляцію в справі віроісповідної політики правительства. В інтерпеляції говориться, що правительство не трактує католицької релігії, як слід. Обмежень Церкви з часів займанщини не знесено. Післякатолицькі святині є даліше в руках православних В області шкільної політики бачимо останніми часами вже зовсім явний замах на релігію. Люблинський куратор обмежує лекції релігії, усуває духовенство зі шкіл, поручає науку релігії світським без уповажнення єпископа. Подібне буває і в інших кураторіях. Вкінці закидують інтерпелянти правительству, що воно попирає сектанство, бо затвердило секту баптистів.

Поголоски про скликання собору. В Римі говорятьщо раз виразніше про намір св. Отця скликати новий вселенський собор. Головна ціль собору малаби бути пацифікація світа і прогошення догми про вознесення Преч. Діви Марії (Успення).

Сліди Содоми. Англійські часописи донесли, що при Мертвому морі на просторі 9-ох' кілометрів віднайдено мурів великих міст Содоми й Гомори, про котрі біблія сповіщає, що були знищені огнем з неба.

Чудотворний гріб? В Америці, в Бостоні помер 8. XII 1869. р. катол. священик Патрик К. Повер (Power) в 25 році життя. Священиком був тільки через 15 місяців. Він був перший священик, котрого похоронено на новому цминтарі. Перед 4—5 роками спостеріг наглядач цминтаря, що трава на гробі о. Повера завсіди зелена й ніколи не треба її косити. В 1929. р. стали ходити відомости, що на тому гробі деякі сліпі відзискали зір, глухі — слух. По часописах стали являтися подяки уздоровлених. Вслід за тим великі маси народу приходять до гробу о. Повера. 17. IX

1929. р. прибуло аж 250.000 людей. Церква ще дотепер не сказала свогого слова в сій справі.

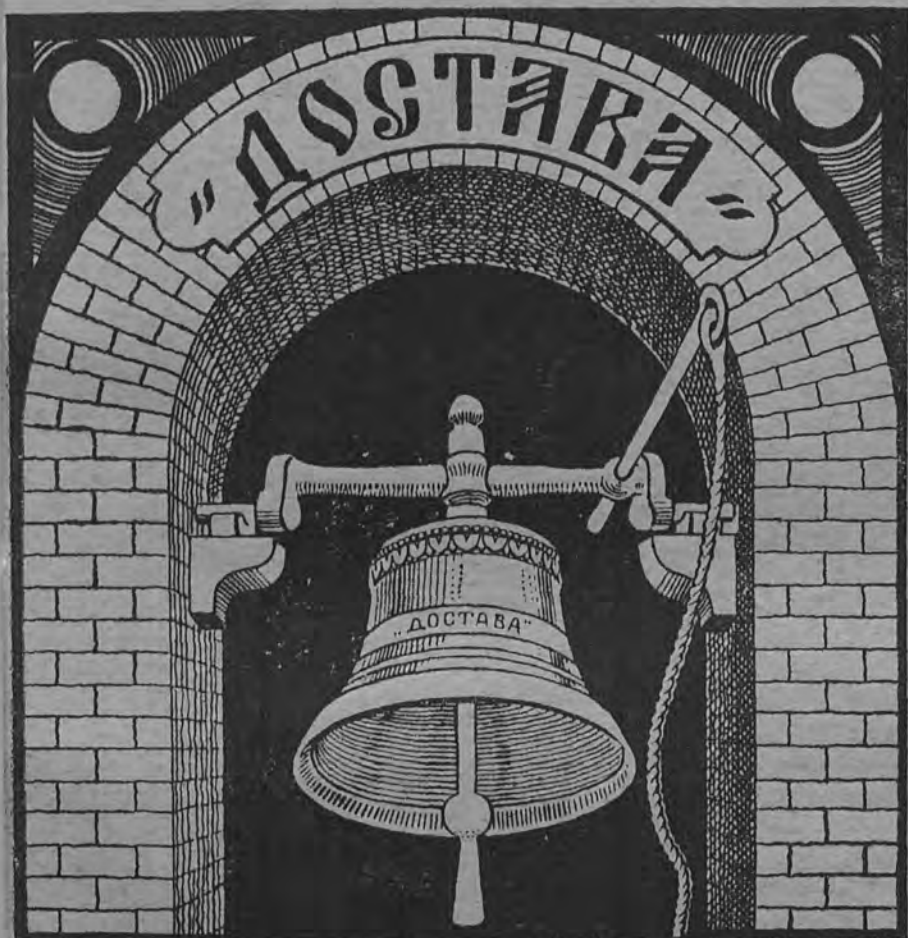
Богате жинво Святовацлавського ювілею в Чехах. Чеські католики закінчили ювілейні торжества в честь 1000-ліття мученичої смерті св. Вацлава, що тревали цілий 1929. рік, незвичайно характеристичним ділом: вибудували католицькі друкарські заведення (Katolické závody tiskarské) в самому центрі Праги (Karlovo náměstí). Є це пятиповерхова будова, довга 50 метрів. В однім крилі буде поміщена книгарня, бюро і помешкання для персоналу, а також велика саля для зборів, реставрація для інтелігенції і домашня каплиця. Друге крило призначене для друкарні, устаткованої в усі наймодніші технічні машини і середники з двома великимч ротаційними машинами, з яких кожда всилі відбити 18 тисяч примірників часопису на годину о 32 сторінках, 14 автоматичними машинами, 12 лінотипами і цілою низкою помічних машин. Крім того в будинку є вінда, телефонічна осередня й інші угодідження та загалом комфорт. Чеське католицьке громадянство, яке під впливом сильних безрелігійних течій є незвичайно зразково організоване, дало цим своїм ділом вимовний доказ належного зрозуміння для тих великих завдань, які на нього вкладає сучасна пора і вміли до цього використати рідку нагоду, все-народній ювілей св. Вацлава, щоби скріпити ще більше своє становище в ліберальній державі. Памятні слова папи Пія XI „Надаремне будете церкви, організуєте місії і товариства. Все те упаде, якщо не матимете справжньої католицької преси“ — Чехи добре зрозуміли.

Руйнують Десятинну церкву в Києві. „Всеукраїнський союз безбожників“ приступить до руйнування Десятинної церкви в Києві. Дзвінниця сеї церкви вже зруйнована. Десятинна церква се один з найстарших, а при тому незвичайно цінний памятник церковної архітектури княжої доби. Як відомо, її побудував князь Володимир Великий і хоч її на протязі майже цілого тисячеліття пощадила неодна ворожа рука чужинця, то не пощадив її союз таки українських безбожників.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о Петро Хомин

Друкарня Щасного Беднарського в державі „Кооперативи Промислу Графічного“, Львів Ринок 9. Телефон 76—14.

найліпші дзвони і всі церковні предмети
в найбільшій виборі і найдешевше продає
єдинок українська кооператива

ДОСТАВА

своїх складах ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМІШЛЬ

Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

вправляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виставлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Особливо за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, і п. звертаємо увагу Всх. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними речами є або ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є єдинок кооперативом, де членами є три наші Архієреї, многи священики і церкви.

З цих речин заслуговує на повне довіря і попертя.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 18 зл. річно
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

ЗМІСТ:

о. Др. Йосиф Сліпий: На унійні теми	81—92
о. Тит Войнаровський: Психіка больше- визму	92—95
о. Др. В. Масцюх: Хаос в оподаткованню священників	95—97
о. Петро Холин: Католицька Акція .	97—103
о. Михайло Чорнега Комітет допомоги вдовам і сиротам по священниках	103—106
о. П. Осташевський: Загальні збори Вдо- вичо-сиротинського Фонду у Львові	106—114
Нові книжки	114—118
Всячина	118—120
Проповіді	33—48

Від Адміністрації

З нинішнім числом висилаємо складанки (чеки) П. К. О. й просимо Шан. Передплатників вирівнати залеглости та вплачувати передплату на другий рік.

Більші залеглости можна сплачувати ратами, таксамо і передплату на другий рік. Рівнож просимо зазначувати, чи дані гроші є на вирівнання залеглостей чи на пренумерату на цей рік.

Бракуючі числа „Ниви“ просимо, реклямувати тільки в поштових урядах. Реклямацій, звернених впрост до Адміністрації ми з огляду на великі кошта — узгляднювати не можемо. Поштові Уряди є зобов'язані реклямації безплатно полагоджувати.

Просимо рівнож по одержанню оказового числа висилати по змозі як найскорше долученим чеком належну передплату чи зачет.

Адміністрація.

Ц е р к в і к у п у ю т ь С В І Т Л О

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

ЛьВІВ, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9).

Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкурентні. Диплом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго

Жадайте цінників

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

• Передплата вносить 18 зл. річно
• — для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

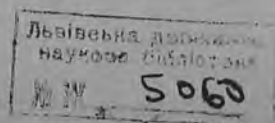
Чековеkonto: 151.092

На унійні теми

В „Богословії“ кн. 4, за рік 1929 помістив я виклад, виголошений мною в Празі на запрошення тамошнього комітету Conventus pro studiis Orientalibus. Обтяжений іншими працями, я відмовлявся від сього, одначе мусів остаточно з різних причин згодитися. Заохочували мене до того многі священики між іншими також деякі ОО. Василіяни. Я подав до Праги дві теми, на які задумував виготовити доклад, не маючи покищо спромоги зясувати точно наголовок, а саме на тему так зв. „уніятизму“ або „про седмичне число Тайн в східній теології“. Комітет, не запитуючи мене більше про се, оголосив мій виклад під загальним заголовком „De Uniatismo“, бо уважав предмет більше актуальним, хоча були старання заступити його другою темою. Вправді в листі повідомив я відтак комітет про заголовок могого доклада, який звучав „Directiones quaedam progressum theologicum in Oriente spectantes“, одначе мій лист надійшов запізно, бо програма була вже випечатана.

На самім зїзді повідомив я президію, що випечатаний наголовок за обширний, і що я, маючи до розпорядимости короткий час на виклад, мушу обмежитися до одної ділянки. Передаючи привіт від нашої Академії, подав я також сурцію до прилюдного відомо аудиторії, розпочинаючи виклад — і всі прийняли се як самозрозуміле.

За мій реферат, одержав я відтак вислови подяки від президії й учасників, дуже прихильно висловилися про нього присутні архієпископи, єпископи і професори університету, підкреслюючи моє умірковане і річеве становище. Чув я лише, що невдоволений був один О. Васи

ліянин і мабуть двох польських достойників, які займали скрайне становище. Один навіть в розмові заявив пізніше, що тільки в одній або двох точках не погоджувавсяби з моїми висновками. Деякі чеські і польські часописи поставилися до доповіді навіть дуже уважливо. І так о. проф. М. Кордель з Люблина писав в „Gazet-i Kościeln-ij“ (Nr. 41, 1929): „O 9. godzinie usłyszeli w dalszym ciągu posiedzeń ciekawy referat, lecz trochę za długi, x. dra prof. J. Ślipyja, rektora ruskiego seminarjum we Lwowie, p. t. „De Uniatismo“. Prelegent poruszył różne kwestje, tyczące się unji. Między innemi zwracał uwagę na niewłaściwe naśladowanie zachodnich praktyk w nabożeństwach przez kościół wschodni. Jeżeli ma nastąpić unja i zbliżenie kościołów odszczępiionych ku jedności z Rzymem, to muszą obie strony — tak łacinnicy jak i grecy — wzajemnie się poznawać, studjować nie tylko swą teologję i jej gałęzie pokrewne, zwłaszcza prawo i liturgję, lecz także u sąsiadów, którzy nie są tego samego obrządku. Bizantynizm nie trzeba wyłącznie na Wschodzie szukać, bo był on i we Francji, Austrii i t. d., tylko pod inną nazwą“.

Подібно реферував о. Антоній Домбровський, Ісусовець гр.-кат. обряду, в „Misje Katolickie“ 1929. Nr. 10. — „Na szczęście (деякі реферати відпали з огляду на гостину в праськім мариєтарі) nie skreślono referatu ks. dra Ślipyja, rektora gr.-katol. seminarjum we Lwowie, na temat: „Unjatyzm“. I tytuł i osoba autora zdawały się zapowiadać polemiczną, dość może nawet ostrą rozprawę z głośną broszurą O. Korolewskiego „Unja i unjatyzm“, która w swoim czasie tyle wywołała wrzawy i dysput, po dziś dzień jeszcze nie całkiem uspokojonych. Prelegent jednakże wcale nie wszedł na tory polemiki z O. Korolewskim, owszem raczej zajął częściowo podobne jak i on stanowisko, co później wywołało pewne rozczarowanie i niezadowolenie wśród sporej (!) części duchowieństwa unickiego w Małopolsce. Prelegent, nawiązując do pewnych zmian, dokonanych w Kościele unickim, jest tego zdania, że ewolucja, czy to w sprawach ściśle obrządkowych, czy w dyscyplinarnych powinna iść drogą naturalnego, samodzielnego rozwoju, po linii swoistych każdemu obrządkowi przeżyć, настроjów, pojęć i aktualnych wymagań i potrzeb religijnych i duchowych. Osądzić w praktyce, która zmiana jest wynikiem naturalnego rozwoju, która zaś tylko sztucznem przeszczepianiem skądinąd — nie zawsze jest łatwą, stąd czcigodny prelegent słusznie zaleca wielką ostrożność w t. zw. „restaurowaniu“ obrządku, ta bowiem sprawa wymaga wielkiej roztropności, niepospolitej znajomości obrządkowej, dokładnego i wszechstronnego „wschodoznawstwa“.

Для характеристики наведу ще уривок із звіту з конгресу, поданий В.Вілінським у пражьскім двотижнев. „Život“ ч.14. 1929. — „Рівнож незвичайно цікавим був доклад ректора української Богословської Академії, проф. Дра Й. Сліпого,

який взивав західних вчених, щоби вони пильно студіювали східну богослов'ю, а одночасно щоби пізнавали її первісну своєрідність. Проф. о. Сліпий боронить особлившого характеру Сходу і якраз в тій його особливості бачить його внутрішню вартість... О. Королевський, намагаючися довести до очищення східного обряду, в дуже острій спосіб поставився до всього, що орієнтальний обряд прийняв з обряду латинського. Таке намагання було зрештою дуже похвальне і добре, одначе одушевлення для справи завело його задалеко, так що о. Королевський — сам того не добачуючи — голосить закостенілість і непорушність східного обряду. Треба піднести, що о. Сліпий не пішов за о. Королевським задалеко, а зумів стати (задержатися) якраз там, де по суті здорова думка ще не закрашена пересадними твердженнями о. Королевського“.

На бажання читачів „Ниви“ подаю хід думок цілого докладу, доповнюючи їх в дечім, щоби мали змогу виробити собі про нього об'єктивний суд.

I

В сучасних орієнталістичних змаганнях можна запримітити два стремління, одно — зазнайомитися зі Сходом, його культурою, історією і життям, а друге — продовжати його розвій, ступаючи в сліди світлич предстваників східної Церкви. Се останнє стремління зясував авторитативно папа Бенедикт XV кличем: „В надії на піднесення Сходу до давнього розквіту“. По схизмі Фотія і Керулярія розвій східної Церкви припинився, а проби унії в Ліоні і Фльоренції не увінчалися сподіваним успіхом. Тоді почали зєдинюватися з Апостольським Престолом части народів, зберігаючи, за згодою Петрового Наслідника, свій обряд і дисципліну. І пішли змагання привернути давний стан в Церкві, коли то обі церкви, східна і західна, визнавала ті самі догми віри і признавали задля тих самих Христових Тайн рівність обрядів, з яких кожний самостійно і рівноправно розвивався.

Та одначе відзискати давний, рівнорядний і творчий стан, як показалося, було тяжко. — Давалися чути негодування задля поступу в розвою церковного життя східних католиків і то не лише зі сторони незєдинених, що тим збивали для себе капітал і виступали проти католицької Церкви, — бо через Унію, мовляв, занашує Східна Церква свої питомі ціхи і затирає своє обличча — але і від самих зєдинених східних, ба що більше і від західних латинників.

Подібні міркування, завваги і перестороги можна було читати і чути при різних нагодах і зїздах, а майбутній історик найде в ватиканських архівах неодна письмо на ту тему. Негодовання з висловом глибокого болю дійшли до

кульмінаційної точки в розвідці о. Королевського п. з. „L' Uniatisme — Уніятизм“. Абстрагуючи від самого слова, чи воно влучне і миле — (на останнім зїзді в Празі дебатовано над тим, чи загалом не усунутиби слово *unio*, а впровадити *unitas*), булоби несправедливим підсувати невдоволенням злу волю і осуджувати їх за се, як не осудила їх впрочім і церковна власть. Бо стоять вони на становищі католицької Церкви і видять у зєдненню спасенний крок. Їх суди не видавалисяби може і такими суворими, якщоби вони були зрівноважили свої закиди видвигненням користий, які дала Унія і яких вони самі впрочім і не перечать. Піддають лише критиці деякі напрями церковного розвою, на які вступили самі зєдинені і тим завернули, на їх думку, від справжнього поступу. Боліють над тим, що східні католики затрачують звільна витиснені їм їхніми Отцями знамена й індивідуальні ціхи обряду, дисципліни і богословської науки, а зате механічно присвоюють собі латинські елементи, які годі злучити органічно з їхнім обрядом, не порушуючи при тому його одноцілности. Рівночасно з тим гасла любов до своєї традиції. Звідси повстав новотвір, як вони кажуть, уніятизм, чи гебридизм або синкретизм.

Багато причин склалося на те, які в неоднім оправдують таке поступовання Унії: недостаточна освіта, незнання своєї історії, велике вбожество, зовнішні умовини і т. д. Місіонарі, які приходили на Схід без належного приготування, знання мови й історії, гляділи на найстаршу християнську церковну традицію з призи́рством і вважали конечним насаджувати нову західну культуру. Маючи се на увазі сказав раз виразно проф. Бавмштарк на унійнім зїзді у Відні „*Union ist keine Mission*“.

Духовні школи на Сході не могли осягнути ніколи повного розвою ні в Семітів, ні в Греків, ні в Словян задля нападів Турків і Татар. Злучені з Апостольським Престолом частини східних християн були доведені через роздор до оплаканого стану і становили зрештою замалі групи, щоби в католицькій Церкві на основі своєї світлої традиції могли вести індивідуальне життя щодо обряду і дисципліни. Томуто в тім тяжкім положенню не мали вони сили опертися сусіднім впливам. З одної сторони хотіли відчужитися від незєдинених, а з другої тимбільше наблизитися до католицької Церкви. Захоплював їх блиск західньої культури і тому старалися її наслідувати. „В звязку з розвиненім Заходом — каже о. Королевський — ті групи не могли робити нічого иншого, як се, щоби його сервілістично копіювати... Щоби остоятися, вони мусіли опертися на сильніших, а щоби їм приподобатися, наслідували їх, скільки могли“.

Як приклад — свідчить погляд на історію образования нашого духовенства, яке не могло двигнутися по причині

недостачі своїх шкіл в краю, а нечисленні одиниці, що кінчили студії за границею, не вистарчали на такі просторі єпархії. І так оснування папою Григорієм XIII (1572—85) семінарії у Вильні для двадцяти стипендістів, до якої відтак не приймає греко-католиків, утворення чотирьох стипендій в римській колегії св. Атаназія папою Павлом V (1615), змагання Рутського оснувати власну семінарію, відкриття семінарії для Українців і Вірменів під проводом Театинів у Львові (разом дев'ять питомців для Львова, Перемишля і Луцька), семінарія митрополита Льва Кишки для шістьох питомців, висилання питомців до Оломуца, Праги і Брунсбергу, поручення виховання духовенства ОО. Василян—все те подиву гідні почини, які ледви зараджували найконечнішим потребам і не довели ніколи до створення висшої школи. Доходило нераз і до того, що духовенство не вміло читати по церковнословянськи і переписувало собі богослужбні книги латинськими буквами, або й просто покидало свій обряд. Загально відома внас річ, що були часи, коли наше духовенство проповідувало і говорило дома по польськи, монахи складали обіти в польській мові і послуговувалися книгами, писаними латинськими буквами. Щоби про се переконатися, вистарчить взяти в руки т.зв. „*Ecphonemata Liturgii greckiey albo tego wszystkiego co przy liturgii to jest Mszy świętey, kapłan i dyakon i chór w głos śpiewają*“ (вид. 1652, 1671, 1685, 1784, 1842 і ин.), писані латинськими буквами з перекладом польським; акафістники, (на пр. Почаїв 1753); катехизм, писаний на одній стороні по церковно-словянськи, а на другій по польськи (Почаїв 1673); псалтир (виданий в Евю 1638); молитовники, церковно-словянські літанії, видані латинськими буквами. Все те вказує на загальне незнання церковно-словянської мови. Впрочім се ясно сказане в передмові до церковно-словянського і польського лексикона, виданого супрасльським монастирем ОО. Василян р.1722. р.: „Съ неисчетною болестію сердца, и язвою оутробы не оудобъ исцѣлною изобрѣли искусители, или Екзаминаторове, поставляемыхъ въ Іерейство людей, яко сотный Іерей, едва славенскій разумѣетъ языкъ, невѣдая что чтетъ, въ Божественной Службѣ съ погибелією своєю, и порученныхъ Паствѣ его душъ кровію Господа Бога нашего Ісуса Христа искупленныхъ сіеже все искусно бысть текущего Году, и мнозѣ отриновенны отъ рукоположенія на Іерейство, сея ради, вины, изобрѣтошася. Сія вся нераденія да въ Россіи соединенной, искорененна будутъ, азбучный Лексіконъ, съ егоже, не токмо до Іерейскаго сана готовящійся людїе, но и самы Іереє, въ славенскомъ изоучени обрящутъся языкѣ, супраслскаго Монастыря Типомъ, издається съ толкованіемъ словесъ неоудобъ разумѣтелныхъ“. Слідує переклад слів

церк.-слов. на польське *Azъ*=ja, *abіe*=zaraz, *wnef*, *agnецъ*=baranek i т. д.

Дальшим прикладом хай послужить виданий „Мшал“ 1803. р. для священиків, які переходили з нашого обряду на латинський:

Missae de sanctissimo sacramento et defunctorum juxta Ritum Ecclesiae Romanae cum canone et Ordine extensae Atque Interpretatione, Rubrica, ac Ortographia Polonica Auctae ad usum Sacerdotum ex Greco-Unito-Romano ad Romano-Latinum catholicum ritum Transeuntium cum debita Approbatione Impressae MDCCCIII. На другій стороні польський переклад: *Dwie mszy święte o najświętszym sakramencie swietna y żalobna za umarłych wyjęte ze Mszału Rzymskiego napisane z ortografją, informacją i tłumaczeniem Polskim dla kapłanów nieumiejących łacińskiego języka a przeszłych z Rzymsko-Unickiego do Rzymsko-Łacińskiego Obrządku. Imprimatur Actum Mohileviae 6. Febr. 1803. Anno. Casimirus Szyszko, Surrogatus Consistorii Praelatus Custos Archicathedralis Mohileviensis Censor Librorum. mpp. L. S.*

Знаменна єпередмова, яка ставить справу наглядно і не потребує ближших пояснень. З неї видно, що повільна акція відчужування від свого обряду доходила до планового переходу:

Przedmowa

Do Wielmożnych Przewielebnych Jchm. Xięży z Rzymsko-Unickiego w Rzymsko-Łacińskim naydujących się Obrządku.

Gorliwość Wasza złączenia się ceremonią nawet z Kościołem Rzymskim przez przyjęcie Łacińskiego obrządku, powodowana własnym przekonaniem opartym zapewne na sprawiedliwych wnioskach i gruncie, tym większą wam czyni sławę świadcząc o przywiązaniu do swej religji, im rzadziej dopiero naydujemy tego, któryby czuł Wiary Świętey fundamentalne przepisy.

Liczba was nie mała od 1790. aż dotąd pomnażająca się dała powód, iż wychodzi z pod prasy ten mały Mszałik potrzebny dla tych z Was szczegulniey, którzy niemając zdarzenia nauczania się Łacińskiego języka, doświadczają nieskończoney trudności w odprawieniu Mszy Świętey przyjętym od siebie obrządkiem, już przez niełacność wymówienia słów Łacińskich i onych właściwego wyrażenia, już przez nierozumienie wymawianych. Przeto kładzie się tu z jedney strony Polskie tłumaczenie dla znajomości całej Najświętszey Ofiary od was sprawowanej, z drugiey Msza sama w słowach Łacińskich, ale wyrażonych wedle brzmienia języka Polskiego wam przyrodzonego, z doskonałą informacją całej Ceremonii przy odprawieniu: oney we Mszale Rzymskim przepisanej. Ten co pracy i kosztu na ułożenia i drukowanie tey Książki nie żałował, będzie miał nadgrody dość:

z ukontentowania w Duszy swojej, jeśli każdy z Was przyjmie od niego łaskawie exemplarz bez zapłaty do siebie przysłany, i wspomni nań w tej Naydroższej Ofierze, do której sprawowania regularnego wam daje pomoc“.

Говорячи про недостачу шкіл і занепад образування, я зовсім не хотів нікого недоцінювати, ані виводити з рівноваги, але і не промовчував дійсного стану річи. Бо над тим я болю не менше, як і другі, а згадав тому, щоби вказати конечність католицьких високих шкіл на Сході.

Характеризуючи часи митроп. Льва Кишки (1714—1728) і Атанасія Шептицького (1729—1746), пише еп.Пелеш: „Dabei kann aber wieder nicht unbeachtet gelassen werden, dass zu der damaligen Verwahrlosung des Saecularclerus auch die Basilianer ihr Scherflein beigetragen hatten; denn in ihren Händen ruhte das gesammte Unterrichtswesen, man war also berechtigt zu der Erwartung, dass sie den Saecularclerus auf eine höhere Bildungsstufe zu heben trachten werden. An fähigen Subjecten hat es gewiss nicht gefehlt, und wenn die Basilianer nur den redlichen Willen gehabt hätten, so konnten sie jedenfalls unter dem Saecularclerus überall so viele fähige Priester erziehen, als zur Besetzung der verschiedenen kirchlichen Aemter und Würden nothwendig waren. Das haben aber die Basilianer leider ausser Acht gelassen“. Geschichte der Union II. B. Wien 1880, 473/4.

Кілька сторін дальше читаємо слідуюче: „Diese bevorzugte Stellung der Basilianer hatte aber noch andere üble Folgen. Um sich in derselben zu behaupten, vernachlässigten sie den Säculerclerus, sie kümmerten sich wenig um die Bildung desselben, ja sogar manche aus ihrer Mitte hervorgegangene Bischöfe beobachteten dasselbe unverantwortliche Verfahren, und dachten lange Zeit nicht darauf, das edle Beispiel des Metropolitens Leo Kiszka zu befolgen, und im Sinne der Zamoscer Synodalbeschlüsse Diöcesan-Seminarien zu gründen, so dass sich der hl. Stuhl genöthigt sah, sie an diese Pflicht zu erinnern“.(Тамж. 479.). Притім еп. Пелеш зазначає, що він злагіднює погляди Гарасевича. (Annales). Се вистарчає до могого обережного заключення — sed munus eorum expletum non est — вони не сповнили тоді свого завдання. — Вправді А. Петрушевич в „Сводній гал. рус. літописі“ ч. II, 45. в р. 1782. вчислює різні школи філософічні, реторичні і богословські з дуже значним числом учнів, які вели ОО. Василіяни, одначе не згадує близше про них і чого та з яких підручників там учили. Додає рівнож о. Петрушевич, що ОО. Василіяни одержали по знесенню Чина Єзуїтів їх монастирі і школи. Так про шаргородську школу на Поділля з богословською клясою каже (ст. 216), що вона була передана по Єзуїтах. Свій уступ про школи, кінчить хроніст терпким реченням: „Таким способом Поляки уже опольщеннымъ Базиліанамъ не опасались предоставить дальшее польщеніе Руси“ (ст. 456.). З того

хйба можна заключувати на брак творчої і самостійної богословської праці в тодішніх школах.

І справді! Ввиду такого стану річи, серед таких несприятливих умовин не могла і думати Унія про теологічний прогрес — творчий богословський поступ. Радше треба було звернути всю журу на початкове виховання духовенства, утвердити кат. віру і піднести народню освіту. На оснування свого Університету чи Академії і вияв творчого духа не було ні сил, ні підготування. Знова ті, що кінчили студії за границею, мимовільно призвичаювалися і вводили чужу практику в обрядах і дисципліні. Крім сього доводилося студентам за границею слухати від товаришів і професорів хйбні погляди і упередження до Сходу, а се не дуже додатньо впливало на скріплення любови і привязання до свого рідного. Тому св. Отець Пій XI ще й тепер, звертаючися до Велеградського Зїзду (1924.), бажав, щоби він причинився на Заході до вияснення многих сумнівів і усунув ложні погляди, що відносяться до історії і релігійного життя Сходу.

Приманювала східних новість звичаїв і практик на Заході, а життя дома домагалосся поступу вперед і розвою обрядів і дисципліни. На самостійну працю не було спромоги, оставало хйба позичати зі західного скарбу поодинокі набоженства, канони, розвязки пасторальних казусів і т. п. Латинська Церква мала геніяльних душпастирів, учителів, великих Святих, які, ідучи на зустріч потребам вірних, розвивали, релігійне життя. А навпаки східні католики, нечисленні і убогі, не були в силі розвивати церковного життя на основі передання їхніх батьків. І тому зміни, що заводили їх у єдинених, були на загал зовнішні, і в найліпшій випадку перерібки західних зразків. А робили східні єдинені се тим радше, бо в такий спосіб забезпечували себе перед підозрінням схизми. Здавалося, начеби східні обряди давали замалу запоруку спасення душі і не є в силі вести вірних до звершености.

Виринає тепер мимохить питання, на яке треба *sine ira et studio* відповісти: Пощож завдає собі сучасний орієнталістичний рух на Заході стільки тяжкої праці і всіх зусиль, щоби двигнути і обновити завмерлу і пережиту стару традицію Сходу. Чи не красше замість запозичувати разураз нові практики і канони, завести в Церкві відразу один обряд і одно право, а до того само собою мусить дійти, якщо нововведенням не ставиться ніяких меж ні границь. В сей спосіб замкнуться так раз на все ворота схизмі. Та тут підносить сильний голос тисячелітня традиція Отців, коли то цвило релігійне життя завдяки ріжнородности обрядів. Чомуж не продовжувати її дальше? Крім сього заведення одного обряду увязнювало би надприродне Боже Обявлення

і силу Христової Церкви, які краще і повніше проявляються в різнородности скінчених людських форм, чим лише в одній. До того Орієнт стоїть ближше самого Об'явлення, як Захід, і мовою і традиціями, бо Бог послугувався ними безпосередно, щоби висловити Свої гадки і пляни. І з того огляду булоби великою шкодою усувати східний обряд і традицію, навіть якщоби на перекір віковим досвідам прийняти, що однаково можна булоби повернути Схід латинським, як його власними обрядами.

Що заведення одного обряду замкнулоби ворота схи змі, се оманний фантом. Мимо того самого обряду і тої самої дисципліни Боже Провидіння допустило на Заході протестантизм і єреси. Ніхто нині не стане обстоювати гадку, що запанувавби мир в Церкві і усталиби всі спори, непорозуміння і теологічні дискусії між монашими чинами, якщо би їх скасовано і залишено лиш один. Щож за хосен з такого мира! Тому то римські Папи развраз, а передовсім почавши від Льва XIII, старалися обновили орієнтальну византійську церковну традицію.

Подібна дискусія велася недавно в наших часописах між прихильниками Заходу і Сходу, однак вона мала за слабу наукову основу і кінчалася скрайностями, бо будьто звеличувано Схід, будьто висмівано византійство, викликувано нехить до свого рідного. Вже проф. Кароль Крумбахер вказує в своїй „Історії византійської літератури“ на поверховність і пересаду критики византійської історії і письменства. Теперішній Св. Отець звиває до пошани і любови не тільки для східних каголиків, але і для незєдинених і їх традиції, бо відірвавшись від золотоносної скали, є вони також золотоносні і зберігають таку святість річий, що заслугує не лиш на шану, але будить і симпатію.

II

Якщо традиція, обряд і дисципліна Сходу заслуговують на те, щоби їх цінити і зберігати, то повстає дальше питання, чи можливий є їх поступ і розвій. Нераз доводиться чути, що Східні такі заскорузлі і закаменілі, що не допускають ніякого прогресу. Правда, що Орієнт прив'язаний до свого обряду, який тим цінніший, чим старший, і се є основною засадою літургії, але він бажає його розвою. Найкрасший доказ дає нам період св. Отців, в яким Східна Церква зробила величезний поступ. Якщо робить докори так званому гебридизмови, то не звернені вони проти природної здорової еволюції, але тому, що ті новотвори не повстали в душі східного обряду, і що такий прогрес вийшов штучний. Треба отже доложити всіх зусиль, щоби розвій піддержати і будову, яку поклали св. Отці

дальше продовжувати. А вжеж до сього треба глибокого й основного знання церковної традиції, конечні студії, коли завертається до старої практики або її звершується. Тому в очищуванні обряду треба бути дуже обережним і не можна у всім згоджуватися з о. Королевським. Чей годі припустити, щоби кілька століть життя Унії зістали зовсім безплідні і не видали нічого творчого. Впрочім се признає і о. Королевський, коли каже: „не йде зовсім о се, щоби усувати всі справді старинні питоменности обрядів Київа, скарбу української нації, гордої на свої традиції“. Можна поскорочувати богослуження, угодіти св. Причастіє, заострити дисципліну, одначе се все в дусі свого обряду.

Розходиться отже не о те, щоби робити докори, але зясувати собі дальше питання, чи дотеперішній стан серед теперішніх, подекуди красших умовин може бути нормою на будуче. Може рації, що спснукували до деяких нововведень вже неактуальні! Загально відомо також, що не всі східні католики мають ті самі обрядові і правні нововведення і що многі з них се лише місцеві, епархіяльні, навіть не прийняті цілою частиною зєдиненого з кат. Церквою народу, як пр. у нас. Галицьких нововведень не прийняли закарпатські епархії, в Югославії, на Волині і т. д. Для однообразности треба буде не одного зректися, щоби не дробити і не розбивати себе, що все легше приходить, як спювати і зєднювати. І латинська Церква вводила реформи, але по довгих і основних студіях та все в дусі свого обряду і дисципліни. Теперішній літургичний рух свідчить, що вона завертає також до давних традицій.

В обновлюванню східної традиції не можна так поступати, щоби вмисно вишукувати різниці і відчужування, але треба плекати взаїмні звязки, пошану і любов, як се бачимо на прикладах світлих мужів, св. Августина, Виссаріона і др. Свідомість єдности, яка мусить обнимати цілу Церкву, охоронить всіх від пересади і скрайности. Христова Церква все допускала мирну співпрацю і благородне суперництво, бо вони спонукують уми до глибшого уянення правди і звершування життя. Не треба лякатися всього того, що латинське, бо Західні Отці багато присвоїли собі в науці і дисципліні від Сходу.

Яких отже напрямних мають держатися східні теологи? Передовсім треба у всіх ділянках опиратися на старій традиції. Хибним є думати, що вона така закростеніла, що ніяк не дасться оживити, навпаки вона станула на подиву гідній висоті і є повна живогности. „Von Grund aus — каже Крumbacher — verkehrt ist es aber, sie in völlige Erstarrung verfallen zu lassen. Gerade die Theologie besitzt in Byzanz Vertreter, die jeder Litteratur zum Stolz gereichen könnten!“ Позвій схід-

ної теології мусить опиратися на своїй традиції, однак він мусить також узгляднити поступ теології західної, як: нові погляди теологів, нові з'ясовані поняття, нові дисципліни, палеографія, історія критики, археологія і т. д.

Не можна себе відмежовувати китайським муром, бо се булоби з великою обопільного стратою, як прим. незнання творів Августина на Сході, а на Заході східної патристики в середніх віках. Грубо ошибнувсяби той, хто зачинає науку східної теології від патристичних часів, бо багато праці на полі історії, патрології, літургії, біблії і т. д. зробили західні богослови. Однак їх досліди мають характер більше академічний і незв'язаний з життям з тої причини, що вони живуть іншим обрядом і дисципліною і для них ті праці представляють вартість передовсім з історичного і загально церковного становища. З'єдинені мали не багато людей, що стояли на висоті європейської богословської ерудиції і знання, а їх студії кінчилися переважно досягненням докторату. До дальших глибоких джерельних дослідів нестало часу або охоти і витривалости. Півучені, доходили до подиву чужих творів, обряду і ладу, але не мали належного підготування, щоби їх проаналізувати, заняти критичне становище і перевести оригінальне приміщення до свого обряду і життя. На спосібніші одиниці спадали адміністративні обов'язки, а деякі захоплені достоїнствами, покидали наукову працю. Не було також зв'язку між східними теологами, щоби порозумітися і уложити поділ наукової праці. Сьому лихови зарадить створення університету для східних. Безумовно болить наше серце, що для так великого числа з'єдинених, через стільки віків, не створено ані одного богословського факультету. Се тим прикріше, що це діється в часах, коли розвиваються католицькі університети, а кождий західний чин: Єзуїти, Домінікани, Франціскани, Кармеліти і др. стараються обновили свою традицію і школу. Тому треба прохати у Апостольського Престолу о відкриття такого факультету в Римі та о призначення нашої Богословської Академії. Се може статися тим легше, бо Орієнтальний Інститут в Римі підготував вже ґрунт. Тоді сповниться молитва папи Бенедикта XV: „Господи, що з'єднав народи в визнаванню Твого імени, благаємо Тебе за християнські народи Сходу — памятаючи на визначне становище, яке вони занимали у Твоїй Церкві... дай, благаємо Тебе — щоби вони знова його досягнули за Твоїм натхненням, щоби створили з нами одно стадо під проводом одного пастиря, дай, щоби вони разом з нами перенялися наукою своїх Отців, які є і нашими Вітцями у вірі.

Чи східна традиція представляє цінність і животну силу для вселенської Церкви і чи заслуговує на збереження?

Якщо так, чи допускає вона розвій? Відповідь звучить знова потверджуючо. Який отже має бути напрям сеї еволюції? Такий, який зачеркнули східні Вітці. Така є гадка Папів Римських.

До двигнення і розквіту католицького Сходу конечні високі богословські школи.

Ось провідні гадки виголошеного докладу.

о. Йосиф Сліпий

о. Тит Войнаровський

Психіка большевизму

Звідки взявся большевизм? Перед війною не було большевизму, не було тої страшної большевицької психіки, тому самохіть насувається думка, що большевизм зродила війна.

Страшна це була війна, яку ми пережили, як світ світом, такої ще не було. Скільки мільйонів убитих, а скільки ранених, та скільки руїни принесла вона зі собою на всіх ділянках людського життя, про те писали часописи всіх країв. Не будемо тут цього повторяти, розглянемо лише зміни, які та війна спричинила у психіці людей, та який вплив мала воєнна психіка на витворення большевизму.

Психіка людности цілої Європи перед війною була уформована на основі ідеології християнства. Основні зміни у значної частини людности принесла зі собою довголітня війна. Війна є скрайно аморальним ділом, оскільки ведеться з жадоби збогачення себе чужим добром та захоплення влади над другими народами для визиску їх праці. Саме такою була війна, котру ми пережили. Та люта війна тревала чотири роки. Загал боездатної людности Європи взаємно вимордовується, грабить, нищить, що лиш під руки попаде. Родичі лишають дітей, діти родичів, зривають всякі родинні, товариські звязки, замешкують в чистім полі, в окопах. Граблять збіжжя, худобу, інвентар, руйнують доми, будинки, цілі села й міста, цілі полоси краю винищують і то не лише власність противника, але й своїх горожан. Загальне озвірення доходить до того, що люди в часі війни зневажають найбільші святощі, як доми Божі, знаряди Служби Божої, святі місця, а навіть гроби і цвинтарі. І те все діється за виразною або мовчальною апробатою легальних властей. З нараженням власного життя доконують всього можливого, щоби якнайбільше вимордувати, а легальні власті відзначають тих, котрі виявили найбільший хист у тім напрямі. Мільйони людей, своїми легальними властями ограблені, без дому, без мож-

ности прожитку, замешкують в землянках, як у передісторичних часах, і те все впало на них начеб легально. Скрайні злочини знаходять у війні своє оправдання.

Той стан річи, який витворила війна, мав дуже непожаданий вплив на психіку, а головню на ті малокультурні маси людей, які служили в армії. Те здичіння психіки використовують проворні й злові люди для захоплення влади в свої руки. Проголошують вони новий суспільний лад, достосований до психіки, яка була запанувала в армії. Суспільний лад, який догоджувавби найнижшим пожаданням тіла, який забезпечувавби чужим коштом рознуздане життя без тої внутрішньої, моральної контролі, якою є совість, і без всезнаючого судді-Бога. Преворядними тезами, які становлять їх новий світогляд, є: комунізм майна, вільна любов, подружжа на один день, атеїзм, або одним словом: загибель усьому, що дотепер становило мораль, етику, віру, — а все те для догодження тілу. Для надання тим тезам культурного вигляду приймають за свої з ідеології християнства: любов ближнього, братерство і рівність. Той новий світогляд приймає одна часть армії і віддається без застережень творцям того світогляду, большевикам. Ту часть армії скріпляють відтак найгірші елементи, як випущені з усіх вязниць злочинці, міське шумовиння, бандити і т. п. Творці світогляду для переведення своїх цілий кажуть мордувати міліони вказаних ними людей, а для забезпечення вигідного життя своїм приклонникам граблять все движиме добро.

В такий спосіб збудували большевики свій світ, але збудували його з такою жорстокістю, з таким звірством, якого ще на світі не було, та горді з доконаного діла, визнають цілий світ, щоби йшов за їх приміром. Голова большевицької влади, Ленін, одиниця надзвичайного хисту, пан життя й смерті і майна своїх підданих, те нове божище, для поширення свого царства не жалує ні труду, ні коштів та розсилає по цілім світі агентів, щоби пропагували новий лад світа, світову революцію. Царства ще не поширив, тай помер, бо і над тими новими божками панує невмолима смерть. Наслідник вступає в його сліди, але менше небезпечний, бо вже не має тих інтелектуальних вартостей, що його попередник.

Однак знаменне, що вже дванадцять літ мануло від введення комунізму в життя, а грабежі і морди не устають, вправді вже не для самої ідеї, а граблять і мордують себе взаємно для заспокоєння голоду.

Як всюди, так і там селяни продукують збіжжа, плекають худобу, але населенню міст і робітникам достарчає поживи держава. Держава закуповує збіжжа в селян, однак

за марні гроші. А чого потребують селяни, це дуже дороге, й тому ходять у лахах. Нераз від селян забирають збіжжя так, що їм самим не вистарчає на прожиток і тому комісію, яка приходить на село за збіжжам, тут і там селяни вимордовують. Однак гірка доля тих селян, бо опісля большевики вимордовують селян десять разів, а навіть сто разів стільки і ще потім чваняться: якого великого діла доконали вони. Від слідуючого року, це вже постановлена річ, селяни стануть державними робітниками, будуть їх як робітників харчувати, але все збіжжя, яке вродиться, буде власністю держави. Побачимо, що з того вийде. Який там гаразд селянам, свідчить найкраще той факт, що кольтоністи Німці, Шведи, Голяндці, Греки, Болгари, які там від давен давна були поселилися, оставляють доми, господарські будинки, поля та всяке добро, щоби лиш видістатись з того большевицького пекла, щоби ратувати життя. З того слідує, що переведення большевицької ідеї в життя має просто противні наслідки, як вони сподівалися.

Яка сьому причина?

Державна большевицька влада переводить з повною енергією та задоволенням на великих просторах Європи й Азії атеїзм. Церкви стали домами забави озвіреної людности, стали храмами культу диявола. Духовенство в значній частині вимордували, часті вивезли на ледові острови на загибель, часті вивтікала в світ за очі, а часті запевно ще укривається по закутках. Однак з переведенням атеїзму не дасться подумати про любов ближнього, так само і про добрі вчинки. А без любови ближнього, без добрих вчинків життя людей стає невиносиме. Де нема любови ближнього, там „утіха з чужого лиха“ — діявольська психіка, там життя ломиться, руїна й нужда збільшуються. Один з учасників американської місії, яка минулого року їздила до большеві розглянути тамошні відносини, запитаний, як там у Совітів людям живається, відповів: „Гірше, як про те пишуть найбільші вороги Совітів і як собі можна уявити. Нужда на кождім кроці, голод, недостаток, моральне пригноблення, недостача об'явів найменшої радості життя і то у всіх людей, за відміною правлячих комуністів“, — а для них тим більша втіха, чим більше накоять людям лиха.

Такими гараздами хочуть большевики обдарувати й нас і підходять до нас усіми можливими дорогами. При допомозі гроша, якого не жалують на агітацію, хоч у них самих населення гине з нужди і голоду, ловлять зпосеред нашої зубожілої суспільности безхарактерні одиниці і при їх допомозі ширять серед нашого народу большевицьку заразу. Найбільший злочин супроти людства взагалі, а супроти свого народу зокрема поповняє не лиш той, хто помагає в поширюванні того нещастя, але і той, хто відноситься до большевизму інди-

ферентно. Це повинно бути вихідною орієнтаційною точкою для цілої нашої суспільності щодо большевизму. Відрадий це прояв, що наша молодь отверго і рішучо запротестувала проти злочинів, яких допускаються большевики на наших народі.

Можна тільки дивуватися, коли щирі, ідейні симпатии большевизму, якщо такі дійсно у нас, в Галичині є, не переносяться до большевії, до того їх „раю“. Та той рай ще не зовсім готовий, ще потребує багато ширих працівників, щоби заблестіти, й притягнути до себе ціле людство... А також самі большевики, якщо їм дійсно залежить на створенню нового, кращого світа, як вони чваняться, нехай тільки викажуть свою згоду, так тоді вже ми станемо агітаторами, зберемо всіх їх симпатиків та привеземо аж до границі і з правдивим вдоволенням віддамо їх большевицькій владі до диспозиції.

Але коли большевики до нині не показали нічого доброго, а противно: зруйнували ціле суспільне життя, то і в будучности нічого кращого не докажуть.

З їх діявольської психіки може виростати тільки зло — радість для діавола, а смуток для людського роду.

Тож геть з усіма, котрі тою психікою затроюють наш нарід!

О. Др. В. Масцюж

Хаос в оподаткованню священиків

В нових державах не лиш важко жити, але й важко визнатися на нових порядках. Се останнє дає нераз при-току до непорозумінь мимо найліпшої волі та до негодовань. З того повстає шкідливий хаос і замішання. Такий хаос панує у нас відносно оподаткування священиків. Зачіплене в останнім числі „Ниви“ питання „Священик а маєтковий і дороговий податок“ хочу тут доповнити.

1) Маєтковий податок від ерекції доси потягнув за собою великі кошти. Нині світські влади станули на становищі, що маєтковий податок має платити ерекція, а не священик. Лихварське опроцентування цього податку, 24% в річнім відношенню, оскільки не є заплачений, росте. До того ніхто не знає, скільки ще цього податку прийдеться платити. А чи він слухний? Розглядаючи справу зі становища канонічного права, ерекції є фундаціями на вічні часи. Дохід з ерекції має йти для священика, а самої субстанції нікому не вільно зменшити хочби в части, без виразної

згоди Апостольського Престола. В виду того, на мою думку, потреба виразної згоди Апостольського Престола, щоб можна продати частину ерекціонального поля на заплата цього податку. В конкордаті є предвиджена парцеляція церковних земель і плачення податків священиками, але не плачення податку самою ерекцією.

2. Дороговий податок, як тепер справу розглядаю, не є ще вирішений. Мій случай, що я його описав в попереднім числі „Ниви“, доказує, що я лично оборонився, одначе моя ерекція є в великій небезпеці. З обіжника Міністерства внутр. справ з 9. серпня 1929, ч. 161. виходить, що ні ерекція ні священик не має його платити. Кілька днів після того, як я цей обіжник читав в „Нов. Зорі“ (з 6. лютого 1930), прислав мені управитель Пов. Виділу в Рудках обіжник Воевідства у Львові з 7. січня 1930. ч. F. 1/1 ex 1930. р., в яким воевода Голуховський авторитативно запевняє, що постанова з 10. грудня 1920 про будову і удержання публичних доріг Dz. U. R. P. Nr. 6. roz. 32 з 1921. р. не передбачує звільнення католицьких священиків від чинитьб, від яких вони були звільнені на основі закона з р. 1866. В практиці Повітові Виділи стягають цей податок або через війтів або віддають адвокатам, щоби стягали через суд. В тім другім случаю, адвокат зачіпляє, як не дається священика, то ерекцію, і в случаю неплачення, інтабулює податкову претенсію з коштами спору на мастку ерекції і таким чином веде справу до виставлення майна ерекції на публичну ліцитацію. Вправді воно смішно виглядає, але уважаю це за правдоподібне, що серед тої атмосфери, в якій живемо, можуть знайтися католицькі мужі урядовці, що за ничтожну пропорціонально квоту, можуть продати на ліцитації майно католицької ерекції і то зовсім правильно, бо через суд... Таж так ведеться ревіндикація церков... Коби лиш вдалося!

Якщо відносини булиб нормальні, то самі правлячі чинники заздалегідь постаралисяб о повне вияснення справи. Наше духовенство є взірцево педантичне в плаченню всяких належностей. Тут немає ніякого опору зі сторони священиків, але вина тут по стороні неточности і непевности закона. Досвід учить, що заява воеводи або міністра в якійсь справі не є щезаконом. Тут вирішення справи є оречення Найвисшого Трибуналу, яке доконче треба викликати.

3. Оповідали мені клясичні свідки, що повітові старости на своїх сесіях з війтами пояснюють, що тепер війт має жадати від священика чинитьб на всякі громадські драчки. Священик має платити на все так, як кождий інший господар в селі, або відробити престацію, пр. варту, підводи, шарварок. Зарисовується правдива демократизація, самоуправа. Чи вона опирається справді на законі?

4. Скарбові влади на основі арт. 26 закону про державний податок доходовий (Dz.U.R.P. Nr. 58, poz. 411. з р. 1925) дочисляють безженному священикови, яко безженному, 20% підвишки річного доходу, якщо річний дохід у фасії є усталений понад 3 600 зл., до виміру доходового податку. Що безженний священик держить у себе когось зі своєї рідні, пр. матір, або що удержує когось зі своєї близької родини в школах, це не числиться. При добрій волі скарбових властей по букві закона не повинно дочислятися цього 20% додатку, якщо безженний священик удержує когось зі своєї близької рідні. Це дражнить католицьке почуття, що в католицькій державі, яка остає в дружних зносинах з Апостольським Престолом, целібат священика зглядно єпископа, є оподаткований. Панове, це є *contra bonos mores*!

Поминувши драчки для каси хорих, асекурації пільних робітників, залежно від скількості засівної площі поля, бачиться скрізь неточність в теорії і пересаду в практиці. Це пояснюється тим, що упорядкувати державу є дуже тяжко. Однак з другої сторони часто бачиться недостаток доброї волі у правлячих кругах. Деінде нераз закони були прямо прикрі для духовенства, а в практиці не було зле, бо дух виконання закона був прихильний. В Польщі польська інтелігенція є дуже релігійна і нарід не зіпсутий, а настають тяжкі часи для духовенства. Мимоволі приходить на думку уступ з біблії про будову вавилонської вежі. Діло впало, бо робітники забули спільну мову.

Нераз чується з наших уст жалоби на єпископів, мовляв вони повинні більше вглядати в справи. На це коротко відповім: Вглядають, що можуть, а решта є понад їх сили.

На мою думку, священики повинні подбати про засновання свого бюро правної поради.

о. Петро Хомин

КАТОЛИЦЬКА АКЦІЯ

(її суть і завдання)

(Продовження)

Перед тим цілковитим знищенням і руїною може захопонити людство тільки Христова Церква, установа, оперта на непомильній мудрості Божій, повсякчасним завданням якої — ширити царство Боже на землі і вести людей до останньої ціли. Тому найголовнішим черговим завданням

тієї Церкви під сю пору — відродити світ, здержати розклад, обновити в серцях моральні засади, привернути авторитети і довести людство до сповнювання правдивої цілі.¹⁾

І Церква Христова все була і є свідомо того важкого завдання. Її керманичі, Христові намісники, усе докладали і докладають як найбільше старань, щоби Христову науку і Його ідеали вщепити в серця усіх, щоби на ній оперти життя родинне, суспільне й державне, щоби — як сказав папа Пій X — „*Omnia instaurare in Christo*“. В новіших часах усі папи накликають до діяльності в душі нинішньої кат. акції. Лев XIII, що його енцикліки („*Immortale Dei*“, „*Rerum novarum*“) стали виразниками становища Церкви до всіх морально-суспільних квестій та початком християнсько-суспільного руху, нової доби цивілізації, пронизаної християнським ідеалізмом, руху, який не дозволяв ніде і ніколи легковажити прав Церкви і тому слушно суспільну діяльність Церкви за понтифікату Льва XIII треба вважати одним з перших етапів нинішньої Кат. Акції. Її духа віддав ще виразніше папа Пій X, головнo в енцикліці „*Il fermo proposito*“, де він перший раз ужив назви Католицька Акція, в котрій світські люди, згуртовані в катол. товариствах, мали зайняти перше місце і стати апостолами для ширення почести і слави для Христа. Але обсяг її ділання був обмежений майже виключно на саму тільки Італію. Під впливом тих папських енциклік зродився могутній католицький рух, головнo на полі суспільно-політичним і господарським. Але тому, що той рух по більшій частині не стояв під проводом церковної єрархії, розвивався не все по засадам Христової Церкви, а бували й випадки, що на його ґрунті виростали бакцилі, які загрожували здоровому католицькому життю, тому всі вони підпали під лекшу або поважнішу коректуру Папи Пія XI, який приступив до реорганізації того руху.²⁾ Теперішній св. Отець зпоміж усіх дотеперішніх папів взявся найбільш ревнo за справу Католицької Акції, зачисливши її до програми свого понтифікату. Він поширює її на цілу Церкву і всіх вірних, начеркує її організаційні рямці, підчеркує її вагу майже в кождім своїм листі, в кождій промові і став таким чином головним її місіонарем. Мюнхенський кардинал Фавльгабер слушно припускає, що історія назве за те Пія XI Папою Католицької Акції.

Вже в своїй першій енцикліці „*Urbi arcano Dei*“ з р. 1922, вказавши на сучасний, оплаканий стан духовий і моральний людства, спричинений у великій мірі світовою вій-

¹⁾ Порівн. ks. St. Adamski — op. cit.

²⁾ Порів. x. Dr. St. Mytkowicz, op. cit.

³⁾ Порів. Msgr. W. Cremers — *Die Kath. Aktion*, Regensburg 1929, стор. 153.

ною, поручає папа як лік на безрелігійність і моральне зди-
чіння сучасного життя Католицьку Акцію, зачислюючи її до
головних обов'язків духовенства і вірних і тому він її не
тільки радить, але й приказує. На поміч армії духовенства,
що досі виключно сама вела боротьбу з антихристиянським табо-
ром за Христові ідеали, формує св. Отець другу армію, ар-
мію мірян і то не для оборони тільки — як се досі виключно
було — не для дефензивних цілей, але для активного апо-
стольства, на те, щоби здобути світ для Христа. Католицька
Акція се — як її означив папа в листі до бельгійської ка-
толицької молоді¹⁾ — армія, що стоїть при боці єпископів
і все готова до бою за католицькі ідеали; се ніщо інше
як апостольство мірян, який під проводом єпископів хоче
подати помічну руку Церкві, щоби вона силою свого душ-
пастирського уряду могла обняти цілого чоловіка та Хри-
стовим Євангелієм пронизати усі комірки його життя". Мі-
ряни, що досі брали довільну участь в тій апостольській
праці, мусять відтепер обов'язково належати до зорганізова-
них рядів Христової армії.²⁾

Се бувби коротенький історичний погляд на повстання
і розвій Католицької Акції, а одночасно й угрунтовання її
конечности в нинішніх часах.

І. Щож таке Катол. Акція?

Католицька Акція в найширшому у розумінні „має за
завдання зроджувати щораз досконаліших християн і фор-
мувати такі визначно християнські сумління, щоби вони зу-
міли кожної хвили і в кожній обставині життя — приват-
ного чи публичного — знайти, а щонайменше добре зрозумі-
ти і застосувати християнське вирішення численних kwestій,
які виринають в різних обставинах життя".³⁾ Катол. Акція
се ніщо інше як зміцнення, інтенсифікація християнського
надприродного життя та пересвітлення і пересичення душ
всіх християн-католиків надприродними первнями й ідеалами,
се змагання до християнської звершености. Катол. Акція се
Христовий дух в життю всіх християн — в даному разі і мі-
рян — дух, воплощений в діло, яке обновлює усе в нутрі
і назовні. І якби не були організаційні форми Кат. Акції
в різних краях чи серед різних народів — головною
суттю тієї акції є той її дух, що має оживляти усіх
членів містичного тіла Христового загалом, а перш за все
членів, виразно призначених єпископами чи священниками до
ширення тієї акції Тут під сим оглядом є Кат. Акція іден-
тична з діяльністю цілої Церкви.

¹⁾ Theol.-Prakt. Quartelschrift, ч. 4, 1928,

²⁾ Пор. ks. St. Adamski. op. cit.

³⁾ Енцикл. „Ubi Arcano Dei“.

Кат. Акція в тіснішій значінню — се покликання мірян до активного апостольства, звязаного органічно з апостольською діяльністю Церкви. З огляду на те завдання, вложене папою мірянам, щоби вони співпрацювали з місійною працею духовенства з метою — християнізувати суспільність, називається Кат. Акція також світським апостольством. Духовенство і міряни мусять працювати після методи, що її сам Бог установив, а апостоли в Церкві нею користувались. Вони мусять становити одно серце й одну душу, так як се було в перших християнських парохіях.

Поняття К. А. творилося через кільканадцять літ, кождя енуціяція папів все щось нового до нього додавала, очеркуючи його докладніше, аж доки св. Отець Пій XI не дав її ясної дефініції, поданої в листі до предсідниці Міжнарод. Союзу Католицьких Жінок Steenbergh-Engeringh,¹⁾ яка ось як звучить: „Католицька Акція — це співпраця мірян в єрархічній апостольстві католицької Церкви для оборони релігійних і моральних засад, а також для розвитку здорової і хосенної суспільної діяльності під проводом церковної єрархії — незалежно і понад всякі політичні партії — з метою відновити католицьке життя в родині і суспільности“.

Вкоротці після того листа до п. Steenbergh-Engeringh пише св. Отець до бельгійського примаса, кард. von Roey-а з нагоди зїзду бельгійської католич. молоді осьщю: „Церкві Вашій приносять ріжноманітні і обильні користи ті ряди юнаків, повних запалу, які під сю пору немов ростуть на боєвиків Католич. Акції.. Хай молодь, зібрана в Антверпії, буде переконана, що особливша ласка Божа покликала і вибрала її до того завдання, яке є споріднене із священством. Бо Католицька Акція є апостольством вірних християн, яке під керуванням єпископів віддає Церкві свою поміч і доповнює її душпастирські завдання. Тому що члени і прихильники Католицької Акції повинні своє завдання сповнити в молитві, праці і посвяті, виходить з того, що вони повинні посвячуватися тільки тому одному завданню — найвеличнішому, яке собі загалом можна уявити — а саме промовувати Богу шляхи до людських душ і ширити щоденно Царство Боже, одним словом, обновляти все у Христі“.²⁾

Вкінці 13.XI 1928, пише св. Отець лист до бреславського князя-єпископа, кард. Ад. Бертрама, який для історії Католич. Акції має велике значіння, бо подає систематичний

¹⁾ Лист св. Отця Пія XI, писаний 30.VII 1928, цит. за Ks. Dr. St. Bross: *Akcja katolicka a Polska*, Poznań.

²⁾ Act. Ap. Sed. vol. XII ч. 9.: цит. за ks. Dr. Bross, op. cit.

виклад науки про Кат. Акцію, пояснює її суть, завдання і середники.

На початку листу подає св. Отець короткий погляд на історію Кат. Акції, підчеркує її вагу в нинішніх часах, а відтак каже: „Кат. Акція не змагає до нічого іншого, а тільки до цього, щоби міряни участвовали в певний спосіб в єрархічній апостольстві“... „К. Акція не лежить виключно в тім, щоби люди дбали про свою особисту християнську звершеність, що очевидно є найперше і найважливіше, але попри се полягає вона в тому правдивому апостольстві, що є спільне всім християнам-католикам усякого стану“... „Таксамо як Церква і її єрархічне апостольство, що дістали своє завдання від Бога, є Католицька Акція не лиш чисто зверхньою, але й духовою, не земською, але походячою з неба, не політичною, але релігійною. Одначе можна її з повним правом назвати „суспільною“. Бо її ціль, ширити царство Христа, нашого Господа. Поширяючи його, досягається те добро, яке є найвисше для суспільности; і здобуваються ті добра, які з нього випливають; сюди належать добра, які входять в обсяг держави і звуться політичними: а саме не приватні добра поодиноких людей, але добра, спільні всім горожанам. А те все може і повинна Католицька Акція досягнути, якщо вона в належнім послуші для законів Божих і церковних, буде держатися зовсім здалека від змагань політичних партій. Коли християни, беручи участь в єрархічній апостольстві, будуть переняті і овіяні таким духом, причиняться безперечно — як до своєї найближчої ціли — до зсдинення християн усіх народів в справах, які відносяться до обичаїв і релігії; а також будуть вони могли — що є незвичайно великої ваги — засади християнської віри і христ. науки по всім усядам розширити, їх діяльно захоронити і ввести їх до приватного і публичного життя“... „Говоримо о такій Акції, яка обнімає цілого чоловіка; вона підносить його шляхом правдивого релігійного і суспільного виховання, себто щирої побожності, глибокого пізнання здорової науки, чистоти обичаїв; хто не матиме тих прикмет, той не буде всилі успішно виконувати єрархічне апостольство“.¹⁾

Дальший тяг листа обговорює організацію Кат. Акції та її відношення до прилюдного життя і до політичних партій, а вкінці вказує на обов'язок вести Кат. Акцію.

В уривках подали ми головний зміст листа, що є одночасно і найповнішим досі виясненням, яке дав Ап. Престол на питання, що таке Католицька Акція, яка її суть і її завдання.

¹⁾ Цитуємо за W. Cremers-ом, *op. cit.* ст. 7—10.

Належить тут також піднести промову папського нунція в Берліні, теперішнього секретаря стану, кард. Евг. Пачеллія, яку він виголосив на конгресі „Католицького Дня“ (Katholikentag) в Магдебурзі 5—8.VIII 1928, в якій він також незвичайно влучно характеризує суть і завдання Кат. Акції. Подаємо найголовніші уступи його промови:¹⁾

„Кат. Акція має бути після бажання св. Отця співучастью мірян в єрархічному апостольстві. Дефініція ся обнімає дві основні прикмети.

„Перша се діяльне і могутнє апостольство мірян, відповідно до їх стану і спромоги, а дальше апостольство головно тих осіб, які особливо надаються до того, щоби справі Христа і Церкви принести користь завдяки своєму образованню і суспільному становищу. Потреби і завдання Церкви є нині такі широкі і могутні — над чим зайвим є розводитися — що священники в ніякий спосіб не можуть обійтися без співапостольства мірян. Друга прикмета се вмуровання апостольства мірян в устрій (будову) Церкви, як сього бажав Христос, охотне виконування вказівок провідників, установлених Христом. Кат. Акція бажає діяльність мірян злучити з діяльністю священників і вчинити із своїх густих рядів могутню боєву силу, ту *acies bene ordinata* в руках єпископів і заступників Христа на землі. В такий спосіб взиває св. Отець до Кат. Акції і так її ясує у величавій своїй енцикліці *Urbī arcano* як святий обов'язок душпастирів і вірних.

„Кат. Акція не має жадної загально прийнятої зверхньої форми. Установляє її собі після кождоразових релігійних і церковних відносин, які панують в краях і серед народів, але завжди підчиняє її свідомо і засадничо церковній єрархії. Організація се тільки зверхня форма. Кат. Акція бажає передусім дати душу цілому католицькому життю“...

„Безпосереднє завдання, якому служить Кат. Акція, лежить у тісній звязку духовенства з мірянами для спільного апостольства Христового, у згідній співпраці католицьких організацій, опертої на обєднюючій, повній самовідречення, християнській любові, у однастайнім поступованню християн у всіх питаннях релігійного життя і моралі після засад нашої віри і вказівок учителів та пастирів, Христом установлених. Поширення Христового Царства, признання і ростуче узгляднення в життю Божих прав у всіх життєвих ділянках, так природних як і надприродних — се та остання величня ціль, до якої вона прямує. Дух, серед якого хоче вона працювати, се дух надприродного оптимізму“.

¹⁾ Цитуємо за Ks. Dr. Bross, op. cit. ст. 11.—14.

Ці уривки з енциклік і листів св. Отця та з промови кард. Пачеллія дають нам короткий начерк Католическої Акції, якою її бажає бачити Апостол. Престол, в нинішніх часах а разом є вони тими напрямними, після яких маєтись її вести на місцях.

(Продовження буде)

о. Михайло Чорнєга

Комітет допомоги вдовам і сиротам по священниках

(Замітки до звіту з діяльності за 1928. р.)

В грудні 1926. р. завязався у Львові комітет священничих жінок під назвою „Комітет допомоги вдовам і сиротам по священниках“, який поставив собі за ціль зайнятися долею нещасних істот, т.є. вдів і сиріт по священниках. Найпершою метою комітету було збудувати або купити дім для вдів і сиріт у Львові, а також в інших містах, щоби дати приміщення найбільше потребуючим — а дальшою метою було построєння всяких варстатів праці, як: швальні білля і суконь, робітні штучних квітів, килимів і т.и., а також справи організаційні.

Акція священничих жінок самозрозуміла. Сеж часи, коли в цілім світі жінки стараються досягнути рівні права на кождому полі і стати до праці у всіх ділянках життя поруч мушину, коли і наше укр жіноцтво виявляє справді велику активність: основано 2 жіночі журнали, редактовані старанно та інтересно („Наша Хата“ і „Жіноча Доля“), ожили Союзи Українок, жіночі секції при „Просвітах“, устроюються курси крою і шиття, куховарства, заводяться діточі садки тощо. Сей стихійний рух захопив і священничі жінки, що взялися за справу дійсно найконечнішу і для себе найблизшу. Треба з признанням піднести, що на чолі комітету стали пані з великою ініціативою та енергією, а праця їх, повна посвяти, принесла по 2½ роках очевидні успіхи.

Перед нами недавно виданий звіт з діяльності сего комітету за 1928. рік, який висвітлює добрі і лихі сторони організації священничих жінок. На зміст сього звіту складається вступне слово, протокол других Загальних Зборів дня 12.III 1929, реферат о. крил. Лициняка про потребу організації священничих жінок, друкований вже в попереднім звіті, відтак іде поіменний виказ священничих жінок і їх жертв після деканатів, вкінці виказ фантів на чайний вечір 12.III 1929. р. Окрім згаданого, звіт має дуже милий додаток, що належить вже властиво до діяльності в 1929. р. — се сві-

тлина власного дому, купленого у Львові при вул. Шептицьких ч. 38. за ціну 9.000 доларів. Світлина ся викликає почування радості і гордості, а рівночасно голосить в імені тих найбідніших подяку для пань комітетових і подив для їх праці, повної труду і посвяти. Є дійсно чим похвалитися! І се є та добра, світла сторона організації священничих жінок — праця головного комітету. По двох роках діяльності звіт виказує 37.964 зл. готівки. Праця комітету полягала передовсім в організованню деканальних комітетів, виданню звіту і різдвяних карток арт. Куриласа і висиланню відпоручників по деканатах. Предметом журби комітету була також справа купна кам'яниці, що увінчалася успіхом в 1929 році. Зі звіту довідуємося, що Загальні Збори ухвалили заснувати кооперативу „Доля“, щоби мати правну підметовість з тим, що і комітет не розв'язується, тільки продовжує свою працю. Весь дотеперішній фонд стає власністю кооперативи „Доля“, а вкладки від січня 1929. р. будуть зачислені на рахунок уділів.

На жаль у нас кожда акція звичайно попри добрі сторони має і свої тіні. Так і тут. Однак хиби не по стороні головного комітету, а на низах, по деканатах. Така знесла і благородна акція, що повинна була притягнути до себе всі священничі жінки без винятку, стрінулася зі страшною байдужністю в краю. На 54 деканати тільки 9 сповнило свій обов'язок як слід (Калуш, Ходорів, Рогатин, Львів, Щирець, Глиняни, Броди, Камінка Стр., Тернопіль), з прочих більшість проявляла яку-такую жертвенність, та на жаль з 7 деканатів лише одиниці прислали вкладки, а на встид і ганьбу є 6 деканатів таких, з яких ані одна священнича жінка на протязі двох літ вавіть не відізвлася на поклики комітету ані не прислала найменшого датку. Се деканати: болехівський, залозецький, зарваницький, любінецький, миколаївський і радехівський. На загал є около 200 пань, яких не вдалося приєднати до організації. Характеристичним об'явом байдужности є і такий сумний факт, що 7 пань звернуло попередний звіт з допискою, „nie przysyła“, хоч звіт вислано безплатно. Ті пані навіть не були цікаві заглянути, що там той якийсь комітет робить для священничої рідні.

Отсю питому нам байдужність треба конечно зломити і викорінити! Чиж вже по згаданих байдужих деканатах нема щирої душі (їмосці чи священника), щоби такою близькою нам справою занялася? Чиж нікого там не зворушує то море сліз вдів і сиріт по священниках і та нужда, в яку впадає священнича рідня по смерті свого кормителя?! Якщо не промовляє там аргумент егоїстичний, самооборони і самодопомоги, то чому не має там практичного примінення найбільша християнська чеснота любови ближнього? По

просту годі зрозуміти психологію тих людей! Таж чейже вже така нужда не є, щоби кілька золотих місячно робило велику рубрику. На всьо инше мусить бути гріш, знайдеться він і на инші ціли, як „Рідна Школа“, інваліди і т.и., тільки для своїх найблизших нема! І хоч нема вправді законного обовязку давати на ту ціль, то моральний таки є, і ніхто не сміє від нього ухилитися. Найкраще буде, як священники на конференції деканальній ухвалять, а оо. Деканів упросять, щоби з місячної платні стягали їм по 4 зл. і висилали до Львова, як се по многих деканатах вже діється. Я певний, що оо. Декани не відмовлять, бож їм прецінь повинно залежати на добрій славі свого деканату. Також залежлости з минулих літ повинні бути сплачені, бо сього вимагає справедливість. Годі надіятися, що хтось зробить за нас, або дасть нам готове. Коли навіть світські люди і священники-вдівці та безженні складають свої датки, то оскільки більше не сміють відтягаються від датків ті, які не знають, що принесе їм завтрішній день! Таку байдужність тим більше годі зрозуміти, що ту мається до діла не з особами темними, непросвіченими, але з інтелігентними людьми!

Я пропонувавби, щоби львівський комітет вишукав в кождім деканаті одну активнішу паню і поручив їй, чи таки наказав в ім'я солідарности працю в деканаті, а окрім того, щоби ще раз звернувся з просьбою впрост до оо. Деканів зайнятися збіркою датків, а певно котрась з тих доріг доведе до ціли. Дальше треба енергічно зайнятися розпродажею святочних карток і розсилати їх вчасно по деканатах. Відтак проєкт о. прал. Куницького, щоби свято Покрови М. Б. прийняти всюди як обовязковий день збірки на ціли комітету, рішучо повинен бути переведений в життя, а можна до цього навіть виеднати санкцію Митрополичого Ординаріату. Також може комітет виеднати дещо для себе у Митр. Ординаріату з тих датків, що збираються по церквах в першу неділю місяця „на добродійні ціли“, бо допомога вдовам і сиротам сеж також ціль „добродійна“ і то хат' *ἐξουήν*. При парцеляції ерекціональних ґрунтів повинноби також дещо „капнути“ на фонд вдів і сиріт по священниках, які, на мою скромну думку, скорше можуть мати претенсію до ерекц. ґрунту, чим дяки і паламарі. Окрім сього устроювання всяких імпрез приносить дохід і саму справу робить популярною.

Щодо самого виказу священничих жінок і їх жертв — то він містить деякі недокладности. На пр. в калуськім деканаті вичислені чотири їмосці, яких в дійсности нема: Бандерова, Козакова, Королева — а дотичні отці повинні прийти в рубрику священників-вдівців жертводавців, а четверта пані Долга се хиба жена судді, бо такого священника в деканаті нема. Такі похибки певно є і в инших деканатах. Вина сего

по стороні деканальних комітетів, які або зовсім не інформують головний комітет і треба інформації брати з шематизму, часто незгідні з фактичним станом, дальше висилаючи датки надають поіменного виказу, тільки сумаричний, а тимчасом і в найліпшій деканаті є часом одиниця. яка нічого не хоче складати, а вона дискретно затаєна. Тому треба доложити всіх старань, щоби в слідуючій звіті всі датки були виказані поіменно, тоді може дехто засоромиться як побачить коло свого назвиска 0. Мушу також завважити, що і ліста фантів на чайний вечір є неточна, бо не всі фанти вичислені.

Беручи під увагу тяжкі часи теперішньої господарсько скрути, як також нашу байдужу вдачу, яка потребує безнастанної принуки, треба признати, що успіх комітету по двох роках праці значний, хочай зібрано тільки половину з того, що передбачувано. Та праця ще не покінчена. Камяниця обтяжена ще великим довгом, який чимскорше повинен бути сплачений, комітет задумує будувати III. поверх, а се вимагає значних коштів. Подивляючи повну енергію та посьвяти працю львівського комітету, можемо бути певні, що ті пляни будуть виконані. Однак і найкращі наміри кількох одиниць підуть на марне, коли будуть місili розбиватися об тверду скалу нашої байдужности. Комітет мусить мати попертя у загалу, по всіх деканатах. Всі наші священичі родини без винятку мусять вже раз зрозуміти сю ідею, перенятися нею і працювати для неї. Аж тоді ті найнещасніші з нещасних матимуть забезпечення, а священича сім'я створить собі гідний пам'ятник, який буде свідчити, що вона вміла працювати для себе, Церкви і народу.

Загальні Збори Вдовичо-сиротинського фонду у Львові

Чергові Загальні Збори Вдовичо-сиротинського фонду, відбулися дня 25. лютого 1930. р. в салі засідань Митроп. Консисторії у Львові зі слідуючим порядком нарад: 1. Відкриття Зборів. 2. Вибір повновластий від делегатів. 3. Вибір Президії (Предсідник, 2 Заступників і 2. Секретарів). 4. Відчитання протоколу з попередніх зборів. 5. Звіт з діяльності. 6. Звіт касовий. 7. Звіт Контрольної Комісії і внесення на уділення абсолюторії. 8. Вибір нової Управи. 9. Рішення щодо вкладок і датків. 10. Справа зміни статуту. 11. Внесення й запити.

Підчас зборів явився на салі єпископ-помічник Преосв. Іван Бучко, повитав ОО. відпоручників від Високопреосв.

Митрополита та від себе, вказав їм на вагу нинішніх нарад і на обов'язок, наложений нам природним законом, який каже дбати про безпеку вдів і сиріт по померших наших Собратах, а вкінці побажавши Божого благословення та корисних успіхів з нарад попрощав Збори. Другий прийшов до голосу предсідник В. С. В. Всесв. о. мітрат Тит Войнаровський. Привитав ОО. делегатів, віддав честь заслугам померших членів В. С. Ф. бл. п. ОО. кан. Бобикевича і о. сов. Івана Рудовича та поручив вибрати президію Зборів. До проводу Зборами вибрано о. Івана Винницького, декана Ходорівського, предсідником. а на його заступників: о. Теодора Богачевського, декана Калуського і о. Ізидора Зельського, декана Милятинського. О. Предсідник покликав на секретарів о. Миколу Вергуна з Нараїва й о. Осипа Осташевського з Підберезець.

Протокол послідних Заг. Зборів відчитав секретар о. Мик. Вергун.

Звіт з діяльності В. С. Ф. від послідних Заг. Зборів складав о. Евз. Бачинський. Справоздавець говорив, що рівномірне вплачування вкладок до фонду уможливило йому піднести платню вдовам зі 46 зл. на 50 зл., дозволило купити двоповерхову кам'яницю з офіцинами й огородам при вулиці на Болонню. Управа В. С. Ф. перевела поважні адаптації реальності, чим значно піднесла вартість кам'яниці. Правда, кам'яниця під сучасну хвилю не оплачується, бо при дуже високих податках, при поважних клопотах з льокаторами, а при низеньких чиншах, не дає майже жадного хісна вдовам і сиротам так, що далеко краще оплатилося квоту купна кам'яниці зложити в поважнім банку на відсотки, тому Управа уважає за відповідне продати цю кам'яницю. Дезідерати послідних Заг. Зборів нераз були предметом обрад управляючої Комісії на її засіданнях і всі можливі бажання тодішніх ОО. делегатів старалася вона перевести в діло.

По нім складав касовий звіт о. Евген Гаврилук дослівно так:

Замкнення рахунків В. С. Ф. за рік 1929.

I. Білянс отворення з днем I I. 1929.

(Цей білянс подається тому, що в році 1929 введено нове касове діловодство т. зв. подвійну бухгалтерію)

Чинний стан:

Недвижимости	68.318.—
Льокації	60.635.77
Позички	400.—
разом —	129.353.77

Довжний стан:

Комітет Пань Доп. Вдовам	26.700.—
Кооперативі Свяц. Сенат.	9.934.—
Митроп. Консисторії	32.500.—
Залізний фонд	60.219.77
разом —	129.353.77

II. Обороти:

Приходи:

З датків:	
Від Іх Екссцеленції	1200.—
Звор. залег. таке	3624.—
Від поод. осіб	3·200·70 — 8.024·70
Зложено на Санаторію	8 508 —
На похорон. фонд	8.600.—
‰ даток дух. з платні	85.251.33
Недвижимости	5.411.33
‰ від льокацій	824·23
Звороти підмог і ріжні	4 448 39
разом	121.067.98

Розходи:

Підмоги для вдів і сиріт	82.166.70
Похоронні квартали	3.000.—
Податки від недвиж.	3.818.31
Адміністрація	3.315.48
‰ від зобовязань	4.963.95
Санаторія	8.508.—
Надвишка приходів	15.293.54
—	—
—	—
разом	121.067.98

III. Більанс В. С. Ф. з днем 31. XII. 1929.

Чинний стан:

Готівка в касі	345.88
Льокації	
П. К. О. Рах. 52	369.50
Н. Тор. кн. ч. 4303	227.26
" 4453	5.43
" 145/III	184.05
Центробанк 8557	100.—
Н. Т. Санаторія	1414.—
Зачети	1.030.—
Недвижимости	101.361.03
разом	105.038.15

Довжний стан:

Санаторія	3.541.—
Зобовязання :	
Митроп. Конс.	24.381.84
Кооп. Пань]	1.602.—
Заліз. фонд	25.983.35
	75.513.31
—	—
—	—
разом	105.038.15.

О. Предсідник отвирає дискусію над обома звітами. Забирає голос о. Мих. Чорнега з войнилівського деканату і питає: скільки вдів і сиріт користало з підмог, як стоїть справа з санаторією і чи управа В. С. Ф. займалася дезідератом о. др. Костельника, висказаним на послідних Заг. Зборах, який поручав управі просити Митроп. Ординаріят, щоб він дозволив часть ерекц. поля продати на стале забезпечення вдів і сиріт по священниках? Дивно виглядає о. відпоручникови, що Управа хотілаб продати камяницю і вложити гроші до банку, бож недавний досвід показав, що гроші в банках цілковито стратили вартість і тому бачить більший та певніший хосен для В.С.Ф. вложити його капітали в Черче або в „Кипячку“ в Бориславі.

На те питання відповідає о. Евг. Бачинський: Вдів і сиріт, які побирають сталу підмогу, начисляє Архідієцезія 446, самих вдів 284, сиріт до 18. року життя 115 та 47 стареньких незабезпечених сиріт. Справа санаторії відлучилася від В.С.Ф., оснувала свою власну кооперативу і має окрему дирекцію, цю справу буде реферувати член цієї дирекції о. кан. Лопатинський. На дезідерат о. др. Кост.

з минулих Заг. Зборів не сказали в Ординаріяті ані так ані сяк, бож справа парцеляції ерекц. ґрунтів ще дефінітивно ніде не полагоджена. Кам'яниця дає тепер 2%, нато́мість в Зем. Банку платять 8%. В разі небезпеки для капіталу можна за готівку купити навіть в останній хвили 10 кам'яниць. При нинішній грошовій тісноті далеко тяжше корисно продати кам'яницю — ніж купити.

о. Т. Богачевський з Калуського деканату звертає увагу, що праця над поліпшенням долі вдів і сиріт пиняво поступає вперед. Був старий фонд — скасували його. Платять священники значну суму на новий фонд, але підмоги з нього для вдів і сиріт показуються дуже злиденні. Збирає ще датки на поміч вдовам і сиротам Комітет священничих жінок, але його друковане звідомлення показує, що ця важна й болюча справа знаходить між самим таки священничим жіноцтвом мало зрозуміння. Колись посідав В. С. Ф. гарні кам'яниці — нині десь вони поділися. Тепер має В. С. Ф. гарну реальність, яку управа Фонду вважаєчомуся потрібним позбутися. Парцелюють ерекц. ґрунти, всім обіцяють з них щось дати: і дякам і паламарям і захорокам, а вдовам і сиротам нічого не дають, нічого не обіцяють, хоч якраз їх мужі та їх батьки передчасно згинули під тягарем праці для оборони чи вдержання ерекц. майна підчас світової заверухи. Та й так йдуть літа, а вдови й сироти терплять крайні злидні і не видно надій на поправу їх страшного положення. Кінчить заклик: „Отці! цей занедбаний чи злегковажений обов'язок не дасть нам спокійно вляжати в гробі!“

У відповідь пояснює о. Евг. Бачинський, що о. декан Богачевський помішав В.С.Ф. з Комітетом Пань, який є окремих Товариством, що управа Фонду дає вдовам і сиротам такі підмоги, на які нині дозволяє її маєтковий засіб, а далі фонд виплачує тепер всім вдовам і сиротам підмоги, навіть таким, яким після статуту не належить, і доперва, як найстарша частина побираючих перенесеться у вічність, тоді силою факту зросте матеріальний стан фонду і піднесеться його спроможність виплачувати вдовам і сиротам більшу підмогу.

До порушеної квестії забирає ще голос о. кан. Лопатинський і пояснює, що, навіть для дяків і паламарів не дають даром поля, а церква мусить купити його та дійсно заплатити за нього. Бо ерекц. поле є чужою річю і ми не можемо ним вільно розпоряджатися, його комусь давати. Рівнож вважає, що льоката капіталів фонду в „Кипячку“ чи в розбудову Черча не дає певнішої запоруки від посідання кам'яниці. Запевняє, що Управа В. С. Ф. все була поважно перенята вагою справи й ніколи легкодушно не поступала, а тільки все думала, якби найдочільніше і найкорисніше зужити кождий гріш фонду.

о. Пл. Карпінський з Теробовельського деканату вказує на konieczність вибору делегації, якаб таки упростила Митроп. Ординаріят, щоби він частг ерекц. ґрунтів таки приділив на В.С.Ф.

Слідуючий делегат о. Бобовик з Бобрецького деканату радить, щоби Управа В. С. Ф. купила частг ерекц. ґрунтів на забезпеку вдів і сиріт, опісля вартість купна сплачувала ратами. Кам'яниці рішучо не радить продавати, бо тільки вона представляє собою певний сталий капітал.

Тут вичерпано дискусію над обома звітами.

Приставаючи до дальшої точки нарад, уділяє о. Предсідник голосу контрольній Комісії, в імени якої о. дек. Гірняк відчитує звіт із переведеної каси і цілого діловодства дня 13. II 1930 і ставить внесення на уділення уступаючій Управі абсолюторії.

Зараз потім вибрано на пропозицію предсідника комісію-матку, złożену з ОО. Евз. Бачинського, Мих. Бобовника і шамб. Шанковського, яка вийшла на нараду в справі вибору нової управи В.С.Ф. О. кан. Лопатинський реферує справу санаторії: В.С.Ф. не міг на підставі своїх статутів займатися будовою санаторії для священиків, тому окремий комітет заснував кооперативу для цієї справи. Головою її став о. ігумен Климентій Шептицький. Почавши від ухвали зперед трьох літ, стягалося кожному священикови нашої Архиепархії по 1 зл. місячно з його дотації на будову санаторії. Уділ виносить 10 дол., а вписове 1 дол. По вplatі повного уділу кожний уділовець дістане уділову книжочку. Площу під санаторію задатковано в Гребеніві на ерекц. ґрунті. Дирекція вибрала Гребенів, бо він лежить в середині нашої епархії. Туди маємо догідну комунікацію і тому буде можна уряджувати там реколекції та Заг. Збори священиків та цим робом мати певні доходи із санаторії, навіть зимовою порою. За цим місцем промовляє не мало також те, що воно лежить близько Зелемянки — 10 минут ходу — яка після оречення лікарів — знатоків має перед собою як лічничу місцевість многонадійне майбутнє. Куплена парцеля виносить $\frac{1}{4}$ морґа, а $\frac{3}{4}$ морґа сусідної парцелі можна кожної хвилі купити. Плани зробив арх. Тимошенко з Праги. Санаторія має складатися з 50 покоїв, каплиці, веранди на соняшні купелі, і т. д. Кошта будови після кошторису будуть виносити 250.000 — 400.000 зл. Перед касовим звітом коопер. „Санаторія“ пригадає о. Предсідник нинішним Зборам, що саме цього року святкує ціла Архиепархія рідке й радісне торжество, 30-літний ювілей митрополитування Впреосв. і Найдорожшого нашого Архїєрея Кир Андрея, і тому ставить внесок вислати делегацію до Ювілята із заявами глибокої любови, вірно-синівської відданости та щирих побажань з нагоди ювілею.

Всі ОО. відпоручники однодушно вислали цілу Президію до Високопреосв. Митрополита, а провід дальших нарад віддали в руки о. кан. Василя Лициняка.

До голосу приходить о. дир. Юл. Дзерович. Він складає касовий звіт із кооп. „Санаторія“. За весь час зібрано на будову санаторії квоту 25.062. зл. Дирекція дала завдаток на парцелю 100 \$ площа платиться 1\$ за 1 сячень. Пляни коштують 160 \$. Кошта подорожі дирекції до Скольного і Самбора винесли кількадесять зл. Нині маємо 23.304 зл. капіталу, а додавши $\frac{1}{2}\%$, будемо розпоряджати округлою сумою 24.000 зл. З цього позичив В. С. Ф. квоту 3560 зл. на виплату вдовичих підмог. Surra congruat дотепер нічого ще не платили на санаторію. Кінчить внесенням: Заг. Збори ухвалюють підвищити місячну вкладку на будову санаторії із 1 зл. на 2. зл. аж до повного уділу зн. до 10 \$. По поставленню першої точки під голосування всі ОО. делегати годяться на місцевість Гребенів.

В справі підвишки вкладки виявляється жива, деколи аж горяча дискусія у висліді якої прийнято майже одноголосно внесок о. Івана Фединського з Городецького деканату: Заг. Збори ухвалюють складати місячно по 2 зл. на уділ до коопер. „Санаторія“.

Після ухвалення тої справи вертає від Впреосв. Митрополита президія і переймає дальший провід Зборів. Забирає голос провідник комісії — матки, о. Бобовник і предкладає Заг. Зборам іменем комісії кандидатів до нової Управи В. С. Ф. в такім складі: о. мітрат Т. Войнаровський на предсідника, о. пралат Ал. Пясецький на містопредсідника. На членів Управи: о. кан. В. Томович, о. кан. В. Лициняк, о. кан. Д. Лопатинський, о. дек. Евз. Бачинський і о. мдек. Іван Фединський. На заступників: о. др. Г. Костельник і о. Осип Осташевський. На секретаря: о. Евген Гаврилюк. На касієра: о. кан. Мих. Яцковський і о. Д. Семчишин. На скрутаторів: о. дек. Гр. Гірняк і о. сов. Домет Садовський.

Загальні Збори приймають подану лісту в цілости через аклямацію. Приступлено до 9. точки нарад, а саме до справи вкладок і датків на річ В. С. Ф. Цю точку реферує о. Евз. Бачинський в імени Управи фонда. О. референт пропонує, щоби кождий парох платив на будуче до В. С. Ф. 13 зл. місячно (10 зл. вкладка до фонду + 1 зл. до похорон. Фонду + 2 зл. на санаторію), а кождий сотрудник 8 зл. місячно. Дальше пропонує, щоби посмертну підмогу для вдови підвищити з 500 зл. на 800 зл. та щоби по смерті безженного священика чи бездітного вдівця виплачувати одноразово 1300 зл. його найблизшій родині яко посмертний квартал. Рівнож пропонує о. референт, щоби обнизити

датки до В. С. Ф. в цей спосіб: При ординації має кождий кандидат заллатити тільки 25 зл., рівнож з огляду на те, що йде тенденція зрівняти всі парохії під оглядом ерекц. маєтків, то при кожній інституції на парохію заллатить кандидат таксу 25 зл. При звільненню від конкурсового іспиту на 1 рік виносити буде такса 20 зл., а при звільненню на більше літ 60 зл. Женьячка кандидата дух. стану з особою не священичої родини підлягати буде таксі тільки 50 зл. одноразово. Від прийняття священика з чужої епархії мається стягнути до В. С. Ф. квоту 100 зл., а від священика із заграниці 600 зл.

На внесок о. Предсідника прийняли Заг. Збори одногососно en bloc всі пропозиції управляючої Комісії та при цій нагоді ствердили Заг. Збори з правдивою радістю, що в Львівській Епархії всі безженні світські священики не відтягаються від місячної вкладки до В. С. Ф., а дальше, що тут панує між жонатим, а безженним духовенством повна гармонія, така, що ціле наше духовенство під благодатним проводом наших Архипастирів можна сміло порівняти до правдиво християнської родини, яку скрізь і все лучить єдність в думці, ревність в праці та сердечна взаємна любов і правдива пошана.

Наступила справа зміни статута, але що протягом обмеженого часу не можливо булоб передискутувати 44 точки, стат. В. С. Ф., тому Заг. Збори ухвалили, що протягом біжучого $\frac{1}{2}$ року має управляюча Комісія приступити до виготовлення проєкту нового стат. В. С. Ф. Цей проєкт має Комісія розіслати найдальше до 1. VII. ц. р. по деканатах до передискутовання. Деканати найдальше по 3 місяцях вишлють своїх відпоручників на надзв. Заг. Збори В. С. Ф. і там остаточно зредагується та ухвалиться новий статут.

При останній точці нарад ставляли ОО. відпоручники різні внески й дезідерати м. ин.: 1) Щоби при парцеляції ерекц. ґрунтів конечно взяти під чуйну увагу безпеку вдів і сиріт по священиках; 2) Щоби повідомляти ОО. деканів кілько й хто з їх кондеканальних залягає з вкладками до В. С. Ф. та постаратися, щоби кождий священик, який має парохію *supra congruat* в своїм часі вплачував вкладку до В. С. Ф., щоби нинішні Заг. Збори висказали горячу подяку „Комітетови допомоги вдовам і сиротам по священиках“ за його невсипучу працю для добра вдів і сиріт по священиках, і визвати всіх ОО. делегатів, щоби поагітували за основанням того Комітету там, де його ще нема та в кінці, щоби справоздання з перебігу нинішніх нарад подати до „Ниви“.

О. Евген Дуткевич зі Львова ставляє широко умотивований внесок, щоби духовенство оснувало спільний пенсійний інститут для священиків, дяків і церковної служби.

О. І. Фединський ставляє дезідерат такого характеру: В разі смерті священика складає кожний священик в Архiepархії одноразово 10 зл. на річ вдови по помершій, в цей спосіб отримає вдова коло 8400 зл. підмоги, що може дати її спромогу набути скромний дімок та забезпечити мінімальну екзистенцію. Мотивує свій дезідерат приміром православного духовенства, яке цим способом забезпечує свої родини.

О. дек. Зин. Маркевич стверджує, що всі ОО. делегати дійсно й глибоко переняті гіркою нуждою вдовиць і сиріт по померших собраттях, що всі дрожать на згадку своїх незабезпечених родин, тому кожний подає різні проєкти в найлучшій вірі, щоби ними бодай в часті злагіднити страшне положення наших найблизших. Тому поважно радить призадуматися над якимсь проєктом, хочби й над поданим о. Фединським, обговорити його по деканатах, а на найблизших Заг. Зборах скажуть майбутні ОО. делегати думку своїх деканатів і може назріє пора зреалізування подібного фонду.

Відпоручник Рогатинського деканату відчитує письмо Комітету Пань тамошнього округу, в котрім просять вони о підвишку підмоги для вдів і сиріт та щоб висилати підмогу не квартално, а місячно. Від Управи передає відповідь о. Евз. Бачинський.

На прикінці нарад забирає голос о. шамб. Михайло Цегельський бувший гр.-кат. парох Київ,а, теперішній декан з Камінки Струмилової. Зворушеним голосом говорить він, що на наших очах скаженіє жорстоке переслідування христ. Церкви і кожної віри в Бога на цілій території Радянських Республік. Переслідування ті страшніші муками, обильніші кровю від найбільше лютих переслідувань Неронів. Вони потрясли совістю цілого культурного світа і він поважно але й рішучо підносить протест проти варварських знущань над людською душею, над її релігійними переконаннями, над її відвічними святощами. Понеслись протести св. Отця Пія XI, найвисших єрархів англiканської Церкви, православних патріархів і церковних синодів, найвисших церковних протестантських рад, збору рабiнів. Протестують всі часті світа, всі народи землі й всі релігії.

Заколихався у святім обуренню й цілий укр. нарід в Галичині та на еміграції. Бож найбільше лється мученичої крові рідних наших Братів на всіх просторах Радянської України. Найбільше жертв кладе наш нещасний нарід під топір лютих катів за батьківську віру, за христіянську Церкву. Наші історичні й дорогі серцю кожного Українця пам'ятки, святині Київ,а перемінює святотатська рука ворога на безбожні клюби. Нашу гр.-кат. церковцю в Київi перетворили на коршму, а її священослужителя,

о. Миколу Щепанюка, безперечно найідейнішу постать між нашим сучасним духовенством, запроторив ворог на страшні Соловецькі острови, відкіля хиба одна смерть визволяє людину. Могучою філеєю котяться протестаційні збори по наших селах, містах і місточках. Цілий наш працюючий нарід дорожить своєю вірою, співчуває цілим серцем зі своїми братами-мучениками, гидиться насильством ворога над безборонними і тому закладає перед цілим світом і перед історією горячий протест проти переслідувань кожної релігії та перед нищенням кожної Церкви.

О. Предсідник поручає передати остаточне зредаговання протесту й публічне оголошення його в імені Заг. Зборів В. С. Ф. новій управляючій Комісії цього фонда. Резолюція ся в остаточній редакції виглядає осьяк:

Зібрані відпоручники духовенства гр.-кат. Львівської Апархії прилучаються до світового протесту проти божевільного більшовицького переслідування Христової релігії й Церкви, руйнування родини і моралі, тих основ людського життя й духової культури. Цей свій протест зібрані відпоручники духовенства тим більше почувають себе зобов'язаними піднести, що більшовики віддали на негідні світські цілі й самотність на Великій Україні гр.-кат. церкву в Києві, яка збудована виключно з пожертв галицького українського населення, а її душпастиря о. Щепанюка заслали на страшні Соловецькі острови. Висловлюючи о. Щепанюкови честь і подив як мученикови за Христову віру, зібрані відпоручники взивають весь галицький гр.-кат. клир і вірних до безупинних молитов, щоби Небесний Господь скоротив муки мільйонів душ, які стогнуть у більшовицькій ярмі, щоби в середовищі тих мільйонів не дав загинути Своему Святому Імени, Христовій вірі і здоровій людській природі.

По вичерпанню цілої програми нарад закінчив о. Предсідник Загальні Збори подякою бувший Управі В. С. Ф. за її працю, а ОО. відпоручникам за їх участь в нарадах та щиру застанову над поліпшенням долі вдовиць і сиріт по померших священиках.

о. Йосиф Остапівський.

Нові книжки

Правила для питомців греко-католицької Духовної Семинарії у Львові. — *Regulae et consuetudines alumnorum gr-cath. Seminarii Leopoli*—Львів 1929 Leopoli. Друкарня ОО. Василян у Жовкві. Ст. 52. 16".

Під таким заголовком появився другий томик¹⁾ „Аскетичної Бібліотеки гр.-кат. дух. семінарії у Львові“, під редакцією о. ректора Д-ра Йосифа Сліпого для плекання аскези серед питомців Духовної Семінарії. Є це немов *vade-mecum* для молодого левіта, який приходить до семінарії гімназійним учеником, а має вийти з неї по п'яти роках не лише дозрілим чоловіком, але має „виробити і розвинути в собі чесноти і здобути знання, яких вимагає високий і святий духовний стан“ (ст. 5). Всі правила уняті в дванадцять глав з слідуючими заголовками: 1. Ціль Духовної Семінарії та умовини прийняття до неї. 2. Чесноти священика. 3. Побожність. 4. Студії. 5. Послух. 6. Взаїмна любов. 7. Чемність і приличність. 8. Харч. 9. Відпочинок і розривка. 10. Карність. 11. Денний порядок. 12. Загальний огляд.

Ми нарочно назвали заголовки всіх глав, щоби читач міг зорієнтуватися в змісті цієї, для молодого богослова переважної книжочки. Як бачимо, книжочка обіймає ціле життя питомця. Вона говорить про його побожність, послух, чемність і приличність. Вона займається його розривками, відпочинком, харчем. Вона означає йому денний порядок. Вона бачить його не лише в семінарії, але і на вакаціях і святах поза семінарією. Найбільше місця займає глава про карність і то зовсім природно, бо без карності ніяке вихованче заведення (після думки великого педагога Коменського) не сповнилоби свого завдання. Це бувби водний млин без води.

Правила ці однак се не сухі, військові прикази, але переплітані спонукуючими причинами, чому так — а не інакше годиться питомцеві поступати. Аргументи ті черпані з найкрасшої виховної книги, себто Св. Письма, із письм Отців Церкви, із папських енциклік, із рішень Соборів, із знаменитих посланій нашого митр. Андрея, та нарешті оперті на розумових доказах в роді отсих: „З огляду на се, що питомці силою свого покликання будуть жити і працювати серед вірних, мусять уже тут у семінарії присвоїти собі правила товариської чемности, без котрих їх праця булаби дуже тяжка, а іноді й даремна. Чемність се товариська прикмета, якою один одному стає милим і пожиточним“ (ст. 31). або: „Хоч настоятелі приневолені нераз відмовити хвиливым бажанням підчинених, то роблять в пересвідченні, що так велить їм обов'язок, або вимагає добро самих питомців. Тому треба спокійно прийняти відмову і кари. Бо ж хіба нема такого настоятеля, якому невдоволення підчинених спра-

¹⁾ Як перший том цієї бібліотеки печатаються молитви для питомців, п. з. „Христос моя сила“; як третій том передбачане є друге видання „Наслідування Христа“ св. Томи а Кемпіс у перекладі пок. єпископа Д-ра Осипа Боцяна.

влялоби вдоволення". (ст. 26). „Безцільне ходження по кімнатах свідчить про несталість характеру і гайнування часу" (ст. 43).

Дані вказівки мають не лише добро питомців підчас їх побуту в семінарії на оці. Вони мають на меті і даліше їх життя, т. є тоді, коли вже стануть священиками. Для приміру вкажу на отсі місця: „Питомці мають уникати всего, що моглоби їх розєднювати і ділити, бо для справи, якій рішилися посвятити своє життя, необхідна єдність і солідарність цілого духовенства" (ст. 29.) або: „З любови ближнього треба бути виrozumілим для чужих переконань, а духовні тим більше повинні бути далекі від усякої скрайности і нетерпимости, котра відвертає людей від священика і стає великою перепоєю в зєднуванні душ для Христа". (ст. 30).

На закінчення в „Загальному огляді" читаємо дуже влучні замітки про т. зв. „дух заведення". Чим він обявляється? „Вислідна неначе бажань, стремлінь, успосіблень, загальна опінія, загальний суд про науку і побожність, пересічна совість в виповнюванні обовязків, пересічна усильність в науковій праці, се буде менше-більше тим, на чім полягає дух заведення. Загально правдиві погляди на працю і обовязки священика, на завдання Церкви, загальна охота поміж питомцями до тої праці, усильна воля праці в набуванні того, що до тої праці потрібне, се дух доброї Духовної Семінарії" (ст. 49).

Який же дух віє в нашій теперішній Семінарії? Чи належати мені до „*laudat-res antiqui temporis*", які лише хвалять давніші часи, давних священиків, осуджуючи питомця нинішніх часів? Такий суд — о нинішнім питомцеві — о теперішнім проводі Духовної Семінарії бувби крайно неправильний. Питомців наших знаю дуже добре від кільканадцяти літ, живучи з ними у батьківській приязни, знаю їх з викладів й іспитів, і можу з чистою совістю сказати, що жиє, панує між ними „добрий дух семінарії". А і для проводу треба бути з повним признанням. Теперішній ректор, о. Др. Йосиф Сліпий створив для науки питомця п'ятилітню Богословську Академію, в якій будучий священик може набрати трівких, основних відомостей з усіх галузей богословського знання, а для релігійно-морального ведення молодого лєвіта попри реколекції, конференції, точки до розважань, часту сповідь, щоденне Причастіє і різні богослуження видав отсі „Правила для питомців", видає окрему „бібліотеку аскетичну", щоб серце питомця наповнити духом божим, душу пірвати до Бога, зробити його „єреєм по чину Мелхиседекову".

Остається лише побажати, щоби не лише питомці, але старше духовенство набуло собі ту прегарну

книжку на власність, часто до неї заглядало, після неї жило, бо багато з правил для питомців є і правилом для священників. Особливо глави про побожність, братню любов, карність надаються як основні правила для доброго священика.

о. Юліан Дзерович

Наслідування Христа — Чотири книги Томи Гемеркена Кемпійського. Переклав на українську мову Др. Йосиф Боцян, еп. луцький. Друге видання зладив о. Др. Йосиф Сліпий. Львів 1930. Аскетична Бібліотека Гр.-кат. Дух. Семинарії у Львові, том III-IV, ст. 520. 16°. ціна 3.50 зол. (в твердій оправі).

Милу несподіванку зробив укр. суспільности о. Др. Й. Сліпий, видаючи лругим накладом безсмертне „Наслідування Христа“ Томи Кемпійського, яке вперве появилось в прекраснім перекладі покійного еп. Боцяна ще в 1921. р. і яке було дуже скоро розхоплене. Се найкрасший знак, що така книжка нині конечна і необхідна. Конечна вона не тільки для осіб духовних, але й для всякої душі, що в злиднях і терпіннях сучасної доби шукає потіхи і розради. „Наслідування Христа“ се справжній цілющий бальсам на зболілі душі, се ясний дороговказ на шляху життя людини, певний критерій у всіх сумнівах, ясне, горяче сонце в зневірі і духовій студени. Се — побіч Євангелія Христового, книжка безумовно потрібна кожному, хто працює над своїм духовим поступом.

Тому треба бути вдячним видавцеві, що не зважаючи на нинішню матеріяльну скруту, взявся за перевидання цієї перлини аскетичної літератури, даючи в руки української суспільности, кормленої нерідко їдою аморальної, а то й атеїстичної літератури, книжку під кожним оглядом здорову і цінну.

Книжечка видана дуже дбайливо і чепурно. Мистецький переклад в нічому не змінений, за виїмкою тільки деяких, дещо засміливих неологізмів і правописі. Формат книжки вигідний, ціна зовсім низька, багато низша як при попереднім накладі і ся обставина дає змогу набути книжечку кожному, хто її ще не має. Замовляти можна в Ректораті Дух. Семинарії у Львові, Коперника 36.

о. П. Хомиш

о. Т. Галуциньський — **Царство сатани** наступає на нас. Станиславів—Львів 1930. Накладом Тов. Безженних священників ім. св. Свщм. іосафата в Станиславові. Стор. 44. 16°.

Georg Hoffmann S. J. — Concilium Florentinum. I. Erstes Gutachten der Lateiner über das Fegfeuer. Text mit Einführung Вид. „Orient. Christ.“ Vol. XVI-3. Num. 57. Decembri 1929. Roma. Стр. 43.

Руски Календар за югославянських Русинок на прости рок 1930. Видатель и властитель: Руске Народне Просвитне Дружтво у Руским Керестуре. Рок виданя Х. Стр. 176.

Се вже 10. календар, що його видало бачванське Руське Народне Просвитне Дружтво. Його календарі мають значіння літературних альманахів. „Наш календар — се не як звичайни календарі, що їх на ярмарках продають за дешевий гріш. Се народна книжка — альманах, котру кождий Русин нетерпеливо жде и читає її сам, читає її голосно своїй челяди, читають її старши й діти. Вона йде з рук до рук“. Так написав про ті бачванські календарі власне в сім річнику їх дотеперішній редактор, о. Ю. Биндас, куцурський парох, реферуєчи 10-літній літературний дорібок бачванських Українців. Дійсно сей дорібок гарний.

о. Ю. Биндас відмовився від дальшого редагування календаря. Треба з признанням піднести, що він і о. М. Мудрий, керестурський парох (предсідник РНПД.), найбільше заслужилися для бачванської Просвіти. Людей, здібних до редакторської праці, там обмаль, отже тим більше цінними є ті здібні одиниці.

Побажати би бачванським нашим браттям, щоб з деяких кріз виходили гладко, й в слідуєчому десятиліттю так само поступали вперід.

К.

Всячина

Реколекції для студентів високих шкіл у Львові.

Старанням Католицької Акції відбулися в днях від 16—22. березня с. р. в церкві Духовної Семинарії реколекції для студентів і студенток високих шкіл у Львові під проводом о. Дра Івана Фіголя. В реколекціях взяло участь біля 200 студентів і студенток, які пильно і щиро слухали духовних наук, глибоких своїм змістом і блискучих своєю зверхньою формою та виголошенням. По кождій науці було коротке богослуження (молебен і благословення Нсв. Тайнами), що його правив о. Др. Мик. Конрад. На закінчення реколекцій сказав останню науку Високопреосв. Митрополит і відслужив св. Літургію, підчас якої висвятив 6 піддіяконів і на якій усі реколектанти приступили до св. Причастія. Потім відбулося спільне снідання, уладжене Ректоратом Дух. Семинарії в просторій їдальні семинарії.

Безпосередно по закінченню реколекцій пішли майже усі учасники до конференційної салі Дух. Семинарії, де відбули передустановчі збори Товариства українських католицьких студентів „Обнова“. Реферат виголосив студ. Ісаїв, вказуючи на вагу і велике значіння католицького організа-

ційного центру серед українського студентства, так дуже потрібного головню в нинішніх часах, коли ведеться завзятий бій за душу нашого народу. Для остаточного випрацювання статутів Т-ва вибрано комітет, зложений з 15 членів, який по випрацюванню предложить його Митроп. Ординаріятові до затвердження. І Загальні Збори Т-ва визначено на четвер 27. березня с.р.¹⁾ Товариство стане ядром і завязком Католицької Акції серед нашого студентства високих шкіл. Хай Бог благословить сей гарний почин!

З царства антихриста. З Харкова повідомляють, що комуністична влада, позамикавши безліч церков, залишила священників без праці й хліба і тепер на вулицях Київа та Харкова, а то й інших міст можна бачити десятки священників, які жебрають, ходять обдерті, голодні і здітьми живуть без даху над головою. Деякі священники в такій нужді, що порпаються в смітниках і вишукують шматки хліба, щоби не вмерти з голоду. Міліція має наказ арештувати жебраків і на днях арештовано разом зі жебраками 140 священників.

В харківській окрузі закрито 2/3 всіх церков. „Безбожник“ пише, що в осени відкривається в Ленінграді окремий університет для безбожників. Студенти дістануть державні стипендії.

Комуністи взялися тепер дуже енергічно і безоглядно до колективізації. Селянам відібрано землю цілком, а разом з тим забрано їм увесь інвентар: кури, гуси, навіть голуби і приміщено те все у спільних стайнях. На полях чи городях засувають тепер всякі межі. Селянам не можна по своїх хатах навіть варити їсти. На се є збудована по селах спільна кухня. Щодня о 6. годині ранку завідуючий кухнею скликає людей трубкою на снідання, в 1. годині на обід, а в 6-ій на вечерю. Всі сходяться з казанцями і забирають страву. Селян, що при відбиранню їхнього майна чи інвентаря ставлять опір, на місці розстрілюють і тому вони втікають цілими масами до Естонії, Лотви, Польщі і Румунії. Церкви дальше замикають. Неділю і свята скасовано. Днем відпочинку призначено п'ятницю, але і в тому дні мусять працювати до 11. години рано. В той день приїжджає звичайно з найближшого більшого міста кількох членів „Союза безбожників“, збирають усіх дітей до церкви або школи і там висмівають перед ними Бога, святих, Церкву, духовенство. Церкви боронити не вільно, инакше розстріл. По селах ти-

¹⁾ І Загальні Збори відбулися в означений день (27/3) в Дух. Семінарії при участі більш сотки студентів і студенток. Прочитано статуту, затверджені Митроп. Ординаріатом і вибрано виділ Т-ва, на чолі якого станув студ. Ісаїв як голова. При кінці зборів опікун Т-ва, визначений Митр. Ординаріатом, о. Др. М. Конрад виголосив короткий доклад про Католич. Акцію.

няються цілі громади обдертих і голодних дітей. Вони ходять від села до села і жебрають, а буває нерідко, що вимушують від селян окупу, інакше грозять пожегом. Міліція зводить не раз з такими безпритульними формальні битви.

В Харкові розпочався 14. березня великий політичний процес проти 45 найвизначніших українців (професори університету, письменники, студенти, м. ин. і старенький бувший митрополит Укр. Автокеф. Церкви Василь Липківський.*) яким закидає радянська прокуратура контрреволюцію і державну зраду. Ціла та контрреволюція і державна зрада полягала на тому, що обвинувачені належали до „Спілки Визволення України“, метою якої було захоронювати нарід, в першу чергу молодь перед комуністичною моральною гниллю і денационалізацією, а плекати національну свідомість та приготівляти кадри для налагодження державного ладу на случай упадку большевиків. Акт обвинувачення сконструований в тому напрямі, що „Спілка Визволення України“ мала за ціль повалити більшовицьку владу за допомогою чужих держав. Тимчасом усі, слухані досі підсудні, заперечують якнайрішучіше твердження прокуратури, начеб вони стояли у якихнебудь зв'язках з агентами чужих держав, чи хочби навіть і з українською політичною еміграцією. Увесь судовий процес, як видно з акту обвинувачення і з дотеперішнього ходу розправи, побудований на матеріалі, спеціально сфабрикованім в ДПУ для оправдання терору та морального і фізичного нищення культурних сил українського народу, оборонцями яких являються підсудні, з котрих деякі підкупини і цинізм суддів і спеціально дібраної публіки нужно і справді по героїськи боронять прав поневоленого Рідного Краю.

Духовенство в Польщі. Після даних з бюджетного року 1929/30 є в Польщі 17.655 осіб духовного стану, в тому 14.699 осіб католицького духовенства, 11.602 латинського, 2.432 грецького обряду; православних 2.943 осіб, євангеліків 574, магометан 39. Архієпископів і єпископів католицької Церкви є в Польщі 46, членів капітул 357, консист. урядників 155, професорів духов. семинарій 228, парохів 6.619, ректорів філіяльних церков 354, сотрудників 2.859, питомців 2.832.

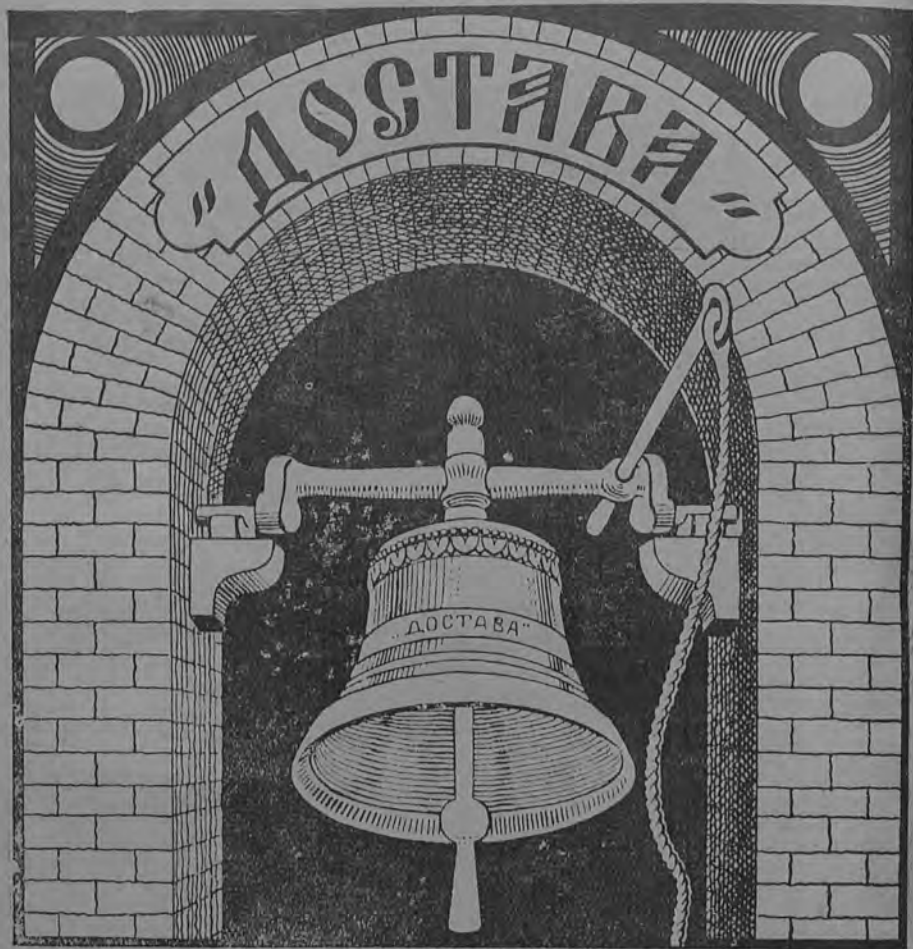
*) Найновіші часописи принесли вістку, що митрополита вивезено на Соловецькі острови. Вістка неімовірна, хочби з огляду на се, що процес ще не покінчений.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о Петро Хомин

З друкарні Шасного Беднарского в аренді „Кооперативи Графічного Промислу“ у Львові. Ринок 9. — — — — — Телефон 76-41

Львівська
наукова бібліотека

Найліпші дзвони і всі церковні предмети
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива

ДОСТАВА

у своїх складах ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМІШЛІ

Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, 1 п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними річима є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многи священики і церкви.

З СИХ РИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ.